

BASKI SANATLARINDA YENİ ARAYIŞLAR
(AVRUPA VE AMERİKA ÖRNEĞİ)

Selvihan Kılıç

Sanatta Yeterlik Tezi

Baskı Sanatları Anasanat Dalı

Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü

Kasım 2014

BASKI SANATLARINDA YENİ ARAYIŞLAR
(AVRUPA VE AMERİKA ÖRNEĞİ)

Selvihan Kılıç

SANATTA YETERLİK TEZİ

Baskı Sanatları Anasanat Dalı

Danışman: Prof. Saime Dönmezer

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü

Kasım 2014

SANATTA YETERLİK TEZ ÖZÜ

BASKI SANATLARINDA YENİ ARAYIŞLAR (AVRUPA VE AMERİKA ÖRNEĞİ)

Selvihan Kılıç

Baskı Sanatları Anasanat Dalı

Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Kasım 2014

Danışman: Prof. Saime Dönmezer

Çağdaş sanat içinde devingen bir yaklaşımla varlığını sürdüren baskı sanatları, güncel arayışların muğlaklaştırdığı sınırlar ile kitlelere ulaşmaktadır. Günümüzde, demokratik bir sanatsal üretim yöntemi olarak teknik ve teknolojik olanaklar ile yeni bir anlam kazanmaktadır. Bu araştırmada, geleneksel sınırlarının zorlandığı bir eğilim ile baskı sanatları; melez baskı, dijital baskı, büyük boyutlu baskılar ve baskı yerleştirmeler çerçevesinde incelenmiştir. Robert Rauschenberg, Eduardo Paolozzi, Thomas Kilpper, Kiki Smith, Swoon, John Hitchcock, Regina Silveria, Nicola Lopez, Nancy Spero, Paul Coldwell, Julian Opie, Michael Craig-Martin, Peter Kennard, Willie Cole gibi yenilikçi yaklaşımlar ile tanınan sanatçılar, çağdaşlaşma sürecini etkileyen gelişmelerden başlayarak ele alınmıştır. Günümüz sanatında yaşanan değişimin baskı sanatlarına yansması olan sınırlar ve kuralları ortadan kaldıran anlayış irdelenmiştir. Nesne, teknik ve düşünce olarak sınırsız bir yaklaşım ile teknolojik gelişmelere paralel karşımıza çıkan özgür tutum, tarihsel incelemenin ardından günümüz dinamikleri, üretim ve sunum şekilleri ile çağdaş baskı sanatları sürecine yön veren olaylar bağlamında değerlendirilmiştir. Günümüz baskı sanatlarını şekillendiren dernekler, yayınlar ve sanatçılar için ifade alanı sağlayan uluslararası etkinliklerin yanı sıra internet ile yaşanan dijital olgusu çağdaş yaklaşımlar çerçevesinde ele alınmıştır. “Baskı Sanatlarında Yeni Arayışlar (Avrupa ve Amerika Örneği)” adlı çalışma, geleneksel yöntemler ve deneysel araştırmalar ile zengin bir tarihe sahip olan kültürel ve teknolojik etkileşimlerin şekillendirdiği baskı sanatlarının yeni ifade biçimlerine ışık tutmaya çalışacaktır.

Anahtar Kelimeler: Baskıresim, Baskı Sanatları, Baskı Yerleştirme, Dijital Baskı, Melez Baskı.

ABSTRACT

NEW PURSUITS IN PRINTMAKING (THE EUROPEAN AND AMERICAN INSTANCES)

Selvihan Kılıç

Doctorate of FineArts, Printmaking Department

Anadolu University Post Graduate School of Fine Arts, November 2014

Advisor: Prof. Saime Dönmezer

Printmaking, continuing its existence through a dynamic attitude within the scope of contemporary art, reaches to the audience via the borders that are ambiguated by today's pursuits. As a democratic way of artistic creation, printmaking is gaining a new meaning by means of both technical and technological offerings today. In this paper, by using an approach in which the traditional limits of printmaking have been pushed, printmaking has been examined on the basis of hybrid printmaking, digital printmaking, large-scale prints and print installations. Artists, who are well-known for their innovative approaches, such as Robert Rauschenberg, Eduardo Paolozzi, Thomas Kilpper, Kiki Smith, Swoon, John Hitchcock, Regina Silveria, Nicola Lopez, Nancy Spero, Paul Coldwell, Julian Opie, Michael Craig-Martin, Peter Kennard, Willie Cole have been discussed by starting with the interpretation of tdevelopments that have affected the process of modernization. It has been scrutinized the understanding, which extinguishes the borders and the rules that is a reflection of the change being experienced in today's art world on printmaking. The liberal attitude with a completely limitless approach in terms of object, technique and the way of thinking, appeared in parallel with the technological developments, has been assessed within the context of all the events shaping the process of contemporary printmaking along with the modern dynamics, the ways of production and presentation after a historical review. Within the frame of contemporary approaches, it has been discussed the societies and publications shaping today's printmaking, and international events providing an expressive platform for artists, as well as the digital phenomenon being experienced through Internet. By use of both traditional methods and experimental researches, this study named "New Pursuits in Printmaking (The European and American Instances)" will attempt to shed light on new manners of expressions of printmaking shaped by the cultural and technological interactions with a fertile history.

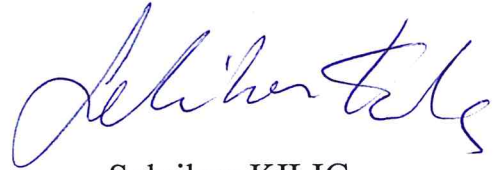
Key Words: Printing, Printmaking, Print Installation, Digital Printmaking, Hybrid Printmaking.

05. 11.2014

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tez/proje çalışmasının bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumunda bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Selvihan KILIÇ

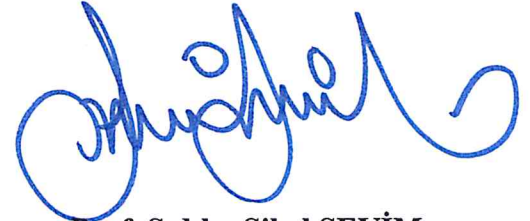
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Selvihan KILIÇ'ın "Baskı Sanatlarında Yeni Arayışlar Avrupa ve Amerikan Örneği" başlıklı tezi **05 Kasım 2014** tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, **Baskı Sanatları Anasanat Dalı Sanatta Yeterlik** tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Saime Hakan DÖNMEZER
Üye : Prof. Leyla VARLIK ŞENTÜRK
Üye : Prof. Gülbin KOÇAK
Üye : Doç. Hasan KIRAN
Üye : Doç. Düriye KOZLU

.....
.....
.....
.....
.....

Prof. Sıdıka Sibel SEVİM
Anadolu Üniversitesi
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

“Baskı Sanatlarında Yeni Arayışlar (Avrupa ve Amerika Örneği)” başlıklı tez çalışmam sürecinde pozitif desteğiyle katkılarını esirgemeyen, her zaman bana olan güvenini hissettiğim, başarabileceğime inancımı arttıran ve yeni ufuklar için cesaretlendiren tez danışmanım Sayın Prof. Saime Dönmezer’e, her zaman fikirleri ve eleştirileri ile yol gösteren, zamanını ayıran, üretmem için teşvik eden ve tez çalışmama metin değerlendirmeleri ile katkı veren Sayın Prof. Dr. Mustafa Durak’a, bana olan sonsuz inançları ile hayatım boyunca beni destekleyen, yılmamam gerektiğini öğreten annem Saliha Kılıç, babam Yakup Kılıç’a, tez çalışmamın her aşamasında maddi ve manevi tüm yardımları için sevgili ablam Öğr. Gör. Neslihan Kılıç’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Selvihan Kılıç

ÖZGEÇMİŞ

Selvihan Kılıç

Adapazarı 1982

Yüksek Lisans: 2007> Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Baskı Sanatları Ana Sanat Dalı.

Lisans: 2004> Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Resim-İş Öğretmenliği - Grafik Ana Sanat Dalı.

İş Deneyimi: 2008–...> Öğretim Görevlisi, Balıkesir Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Baskı Sanatları Bölümü.

Mesleki Birlik /Dernek / Kuruluş Üyelikleri: 2010> Özgün Baskiresim Sanatçıları Derneği.

Yabancı Dil: İngilizce.

E-posta Adresi:selvihankilic@gmail.com

selvihan@balikesir.edu.tr

Başarı ve Ödüller

2013> Sanat Teşvik Ödülü. Balıkesir Üniversitesi, Bilim ve Sanat Ödülleri, Balıkesir.

2003> Mansiyon Ödülü. Eskişehir Rotary Kulübü ve Anadolu Üniversitesi Geleneksel Resim Yarışması, Eskişehir.

Yayınlar ve Bilimsel Faaliyetler:

2014> Türkiye’de Baskiresmin Genç Kuşağı, Sapienza University Of Rome, The Ninth International Conference On The Arts In Society, 26-28 Haziran, İtalya.

2013> Türkiye’de Baskiresim ve Mustafa Aslıer Örneği, Impact 8 International Printmaking Conference, University Of Dundee, 28-31 Ağustos, İskoçya.

2013> Baskiresim’de Deneysel Arayışlar ve Atölye 17, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 6. Uluslararası Öğrenci Trienali Sempozyumu, 4-6 Haziran, İstanbul.

2010> Balıkesir’de Sanat Bilincinin Şekillenmesi Üzerine Öneriler, Balıkesir Kent Sempozyumu, Kasım, Balıkesir.

Çalıştay ve Seminerler

2012> “Eskişehir Güzel Sanatlar Enstitüsü Sanat Günleri” Sanat Çalıştayı, Eti Arkeoloji Müzesi, Anadolu Üniversitesi Eskişehir.

2011> "Gelenekten Tasarıma Yağcıbedir" Çalıştayı, Panel “Evrensellik - Geleneksellik ve Yağcıbedir Halıları”, Balıkesir.

Uluslararası Sergiler

2014> 7. International Printmaking Biennial Douro 2014, Davetli Sanatçı, Douro, Portekiz.

2014> 13. World Art Print Annual Mini Print 2014, Sofya, Bulgaristan.

2013> 5. Uluslararası “Egeart” Sanat Günleri, Mini Print Sergisi, İzmir.

2013> 5. Uluslararası “Egeart” Sanat Günleri, Davetli Sanatçı, İzmir.

2013> “Global Print 2013” International Printmaking Exhibition, Davetli Sanatçı, Douro, Portekiz.

2013> 10. The “Iosif Iser” International Contemporary Engraving Biennial, Ploieshti, Romanya.

2013> 17th International Print Triennial Varna, Bulgaristan.

2012> “Ardiye” Art Show Limani Antrepoları, Pinelo Gallery, Thessaloniki, Yunanistan.

2012> The 7th International Triennial Of Graphic Art- Bitola, Makedonya.

2012> 35. DYO Resim Yarışması (Özgün Baskı Dalı), İzmir.

2012> 7. Uluslararası Fabrikartgrup Çağdaş Sanatlar Festivali, Nevşehir.

2012> International Biennial Of Small Graphic Forms And Exlibris "Belovezhskaya Pushcha-2009” Brest, Belarus.

2011> Kentle Buluşma 3 Uluslararası Karma Sergi, Resim–Heykel–Seramik, Uşak.

2009> The 6th International Triennial Of Graphic Art- Bitola, Makedonya.

2008> Art and TheMountain / The 1st International Competition Exhibition Mini Print and Exlibris, Milan, Italya.

2008> Işık Üniversitesi ve İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi (IMOGA) 1. Uluslararası Baskıresim Bienali, İstanbul.

2008> 3. Uluslararası Fabrikartgrup Çağdaş Sanatlar Festivali, Nevşehir.

2006> 2. Uluslararası Özgün Baskı Sergisi Resim Heykel Müzeleri Derneği, İstanbul.

2006> 5th Egyptian International Print Triennial, Kahire, Mısır.

2005> 13th International Print Triennial Varna, Bulgaristan.

Ulusal Sergiler

2014> Bas-Buluş II Baskıresim Sergisi, Özgün Baskıresim Sanatçıları Derneği, Yaşar Üniversitesi Sanat Galerisi, İzmir.

2014> Bas-Buluş Baskıresim Sergisi, Özgün Baskıresim Sanatçıları Derneği, Bilkent Üniversitesi Kütüphane Sanat Galerisi, Ankara.

2013> “Katliam” Karma Sergi (Resim, Seramik, Grafik, Baskıresim), Nevşehir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sanat Galerisi, Nevşehir.

2012> 71. Devlet Resim ve Heykel Yarışması (Özgün Baskı), Ankara.

2012> Karma Resim Sergisi, Belediye Sergi Salonu, Balıkesir.

2012> Büyük Buluşma 5, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakülteleri Öğretim Elemanları Resim ve Özgün Baskı Sergisi, Kocaeli.

2012> Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü “Eskişehir Sanat Günleri” Sergisi, Eti Arkeoloji Müzesi, Eskişehir.

2012> Cafer Sadık Abalıoğlu Eğitim ve Kültür Vakfı AB-Türkiye Diyalog Programı Kültürlerarası Resim Kampı Projesi, Resim Yarışması Sergisi, Denizli.

2012> Balıkesir Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakülteleri Öğretim Elemanları Resim ve Baskıresim Sergisi, Başkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Galerisi, Ankara.

2011> “Türkiye’de Baskıresme Bakmak” Anadolu Üniversitesi Çağdaş Sanatlar Müzesi ve Kütüphane Sergi Salonu, Eskişehir.

2011> Özgün Baskıresim Sanatçıları Derneği Baskıresim Sergisi, Tüyap Sanat Fuarı, İstanbul.

2011> Selçuk Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi 1. Ulusal Kadın Sanatçıları Sergisi “Fikrimin İnce Gülü”, Konya.

2011> Balıkesir Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakülteleri Öğretim Elemanları Resim ve Baskıresim Sergisi, Işık Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Galerisi, İstanbul.

2010> Balıkesir Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakülteleri Öğretim Elemanları Resim ve Baskıresim Sergisi, Antalya Arkeoloji Müzesi, Antalya.

2009> Balıkesir Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakülteleri Öğretim Elemanları Resim ve Baskıresim Sergisi, Uludağ Üniversitesi Rektörlük Sanat Galerisi, Bursa.

2009> Büyük Buluşma 2, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakülteleri Öğretim Elemanları Resim ve Özgün Baskı Sergisi, Muğla.

2008> Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Geleneksel 3. Mezunlar Birliği Sergisi, Eskişehir.

2008> Mine Küçük – Selvihan Kılıç Ortak Özgün Baskı Sergisi, Uludağ Üniversitesi Rektörlük Sanat Galerisi, Bursa.

2006> Karma Baskıresim Sergisi, Eskişehir Devlet Güzel Sanatlar Galerisi, Eskişehir.

2006> Çukurova Üniversitesi 2. Bahar ve Spor Şenliği "Resim, Heykel, Baskıresim Yarışması", Adana.

2005> Turgut Pura Vakfı Resim–Heykel Yarışması, İzmir.

2005> Uludağ Üniversitesi 4. Ulusal Kültür Sanat Yarışması, Bursa.

2005> Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Geleneksel 2. Mezunlar Birliği Sergisi, Eskişehir.

2004> Karma Özgün Baskı-Resim Sergisi, Eskişehir Devlet Güzel Sanatlar Galerisi, Eskişehir.

2004> Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Geleneksel 1. Mezunlar Birliği Sergisi, Eskişehir.

2004> Genç Heykeltıraşlar Sergisi, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Sergi Salonu, Eskişehir.

2004> IV. Şefik Bursalı Resim Yarışması, Ankara,

2003> 44. Akşehir Uluslararası Nasrettin Hoca Şenliği Afiş Yarışması, Konya.

2003> Uludağ Üniversitesi 3. Ulusal Kültür Sanat Yarışması, Bursa.

2003> Devlet Su İşleri Afiş Yarışması, Ankara.

2000> Tanıştırma Sergisi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sergi Salonu, Eskişehir.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	V
ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR.....	VI
ÖZGEÇMİŞ.....	VII
GÖRSELLER LİSTESİ.....	XIV
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BASKI SANATLARINDA DEĞİŞİM SÜRECİ

1. BASKI SANATLARININ GELİŞİMİ	5
2. BASKI SANATLARININ DÖNÜŞÜMÜ.....	13

İKİNCİ BÖLÜM

BASKI SANATLARINDA ÇAĞDAŞ YAKLAŞIMLAR

1. YENİ BİR OLANAK: DİJİTAL BASKI.....	24
2. PRESİN ÖTESİ: YERLEŞTİRMELER VE BÜYÜK BOYUTLU BASKILAR.....	38
3. SINIRSIZLAŞAN SINIRLILIKLAR: MELEZ BASKILAR.....	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇAĞDAŞ BASKI SANATLARI SÜRECİNE YÖN VEREN OLAYLAR

1. ULUSLARARASI BASKI SANATLARI ETKİNLİKLERİ.....	77
---	----

2. BASKI SANATLARI DERNEKLERİ VE YAYINLARI.....	92
3. SOSYAL AĞLAR VE YENİ YAKLAŞIMLAR.....	104
SONUÇ.....	117
EKLER	121
KAYNAKÇA.....	151

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 1. Henri de Toulouse-Lautrec, "Jeanne Granier", Taş Baskı, 39.3 cm x 32 cm, 1898, National Gallery, Australia.....7

Kaynak:<http://nga.gov.au/exhibition/TOULOUSE/Default.cfm?IRN=221575&BioArtistIRN=16815&mystartrow=37&realstartrow=37&MnuID=3&GalID=8&ViewID=2>
(Erişim Tarihi: 25.06.2014)

Görsel 2. Honoré Daumier, "Kral Louis-Philippe'in Bir Armuta Dönüşümü", Taş Baskı, 1831.....7

Kaynak:http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/7c/Caricature_Charles_Philipon_pear.jpg(Erişim Tarihi: 25.06.2014)

Görsel 3. Edvard Munch "Can Sıkıntısı", Ağaç Baskı, 1896, Munch Museum, New York..... 8

Kaynak: http://www.edvard-munch.com/Paintings/wood/anxiety_wood_3.jpg(Erişim Tarihi: 25.06.2014)

Görsel 4. Ernst Ludwig Kirchner, "Sokakta Beş Kadın", Ağaç Baskı, 48.5 cm x 37 cm, 1896, MOMA, New York..... 9

Kaynak: <http://www.wikiart.org/en/ernst-ludwig-kirchner/five-women-on-the-street>(Erişim Tarihi: 25.06.2014)

Görsel 5. Otto Dix, "Gaz Altında İlerleyen Fırtına Birlikler", Asitle Yedirme ve Akuatint, 1924, MOMA, New York 10

Kaynak:http://en.wikipedia.org/wiki/Otto_Dix#mediaviewer/File:%27Stormtroops_Advancing_Under_Gas%27,_etching_and_aquatint_by_Otto_Dix,_1924.jpg(Erişim Tarihi: 25.06.2014)

Görsel 6. Pablo Picasso, "Ağlayan Kadın", I, Durum III, Kuru Kazıma, Akuatint, Asitle Yedirme, Kazıma, 68.9 cm X 49.5 cm, 1937, Musée Picasso, Paris..... 11

Kaynak:<http://www.independent.co.uk/arts-entertainment/art/news/picasso-collection-expected-to-fetch-pound25m-1978011.html> (Erişim Tarihi: 25.06.2014)

Görsel 7. Lyonel Charles Feininger, “İsimsiz (Seyir Halinde Yelkenli Gemi, 2), Ağaç 12 Baskı, 16.8cm X 22.5 cm, 1919, Moeller Fine Art, New York.....

Kaynak:http://www.moellerfineart.com/exhibitions/2007-09-20_lyonel-feininger-unique-and-rare-prints-from-quedlinburg/(Erişim Tarihi: 25.06.2014)

Görsel 8. Stanley William Hayter, “Yaratılış Efsanesi”, Bakır Üzerine Gravür, Akuatint, Asitle Yedirme. 25.1 cm X 20 cm, 194, Tate, Londra..... 14

Kaynak:<http://www.tate.org.uk/art/artworks/hayter-myth-of-creation-p07027/>(Erişim Tarihi: 25.06.2014)

Görsel 9. Robert Motherwell, “Afrika 2”, İpek Baskı, 81 cm X 59,7 cm, 1970, Tate, Londra..... 15

Kaynak:<http://azurebumble.files.wordpress.com/2010/09/rm62.jpg>(Erişim Tarihi: 26.06.2014)

Görsel 10. Andy Warhol, “Marilyn Monroe Adlı İsimsiz (Marilyn)”, İpek Baskı, 91.5 X 91.5 cm, 1967, Tate, Londra 16

Kaynak: http://www.moma.org/collection/object.php?object_id=61248 (Erişim Tarihi: 26.06.2014)

Görsel 11. Jim Dine, “Operada Bir Kalp”, Taş Baskı, 127 cm X 96.5 cm 1984, Tate, Londra..... 17

Kaynak:<http://www.artnet.com/artists/jim-dine/a-heart-at-the-opera-a-yo9fyX2rPmq3iveOAZDegQ2/>(Erişim Tarihi: 26.06.2014)

Görsel 12. Donald Judd, “İsimsiz”, Ağaç Baskı, 1968, Paula Cooper Gallery, New York..... 18

Kaynak:<http://www.artslant.com/ny/events/show/21151-woodcut-prints/>(Erişim Tarihi: 26.06.2014)

Görsel 13. George Baselitz, “İsimsiz”, Kuru Kazıma, Akuatint, 28,9 cm X 17,6 cm, Tate, Londra..... 19

Kaynak:<http://www.tate.org.uk/art/artworks/baselitz-no-title-p77976/>(Erişim Tarihi: 26.06.2014)

- Görsel 14.** Anselm Kiefer, “Grane”, Keten Üzerine Monte Edilmiş Kağıt Üzerinde Ağaç Baskı İle Boya ve Kolaj, 277.1 cm x 250.3 cm, 1980-93, Modern Sanatlar Müzesi, New York..... 19
Kaynak:http://mobiletest.moma.org/collection_images/resized/301/w1024h1024/CRI_210301.jpg?moma_url_type=img&moma_title=Grane(Erişim Tarihi:26.06.2014)
- Görsel 15.** Felix Gonzalez-Torres, “İsimsiz (Ateşli Silahla Ölüm)”, Dijital Baskı, 114.1 cm X 83.6 cm, 1990, MOMA, New York..... 21
Kaynak:http://www.moma.org/collection/object.php?object_id=61825(Erişim Tarihi: 26.06.2014)
- Görsel 16.** William Kentridge, “Yürüyen Adam”, Linolyum Baskı, 250.2 cm X 97.8 cm, 2000, MOMA, New York..... 22
Kaynak: http://www.moma.org/collection/object.php?object_id=114446(Erişim Tarihi: 26.06.2014)
- Görsel 17.** Harold Cohen, “İsimsiz Bilgisayar Çizimi”, Dijital Baskı, 1982, Londra.... 25
Kaynak:<http://www.tate.org.uk/art/artworks/cohen-untitled-computer-drawing-t04167> (Erişim Tarihi: 21.07.2014)
- Görsel 18.**Paul Brown, “İsimsiz Bilgisayar Destekli Çizim”, Dijital Baskı, 1975, Victoria and Albert Museum, Bilgisayar Sanatı Koleksiyonu, Londra..... 26
Kaynak: <http://www.vam.ac.uk/content/articles/a/computer-art-history/> (Erişim Tarihi: 21.07.2014)
- Görsel 19.**Herbert W. Franke, “Salınım Eğrisi”, Dijital Baskı, 1956..... 27
Kaynak: <http://digitalartmuseum.org/franke/index.html> (Erişim Tarihi: 21.07.2014)
- Görsel 20.**David Hockney, “Armut Çiçeği Otoyolu”, Dijital Baskı, 77 cm X 112 cm, 1986..... 28
Kaynak:http://www.hockneypictures.com/works_photos.php (Erişim Tarihi: 21.07.2014)
- Görsel 21.** Paul Coldwell, “Takım Yıldızları / Gece Göğü”, Dijital Baskı, 40 cm X 60 cm, 1986. 30

Kaynak:<http://www.uiah.fi/conferences/impact/coldwell/coldwell.html>(Erişim Tarihi: 21.07.2014)

Görsel 22. Dan Hays, “Kar”, Dijital Baskı, 2008..... 30

Kaynak:<http://danhays.org/snowdrifts.html> (Erişim Tarihi: 21.07.2014)

Görsel 23. Susan Collins, “Deniz Manzarası”, Dijital Baskı, 2009..... 31

Kaynak:<http://www.ucl.ac.uk/slade/people/academic/profile/SACOL66> (Erişim Tarihi: 21.07.2014)

Görsel 24. Shaurya Kumar, “Parthenon’un Batı Alınlığı”, Dijital Baskı, 68,58 cm X 101, 8 cm, 2007. 32

Kaynak:http://shauryakumar.com/projects_box_gallery_inner.php?opind=12&mainid=6&numbers=2&projecname=The%20Lost%20Museum:%20The%20Fate%20of%20World's%20Greatest%20Lost%20Treasures (Erişim Tarihi: 06.09.2014)

Görsel 25. Tim Head, “Koku”, Dijital Baskı, 360 cm X 480 cm,2009..... 32

Kaynak: <http://www.ucl.ac.uk/slade/timhead/art/art2000/81dus.htm>(Erişim Tarihi: 22.07.2014)

Görsel 26. Peter Halley, “Baca ile Hücre IV”, Dijital Baskı, 85 cm X 109 cm, 1999, Carl Solway Gallery, ABD..... 33

Kaynak: http://www.solwaygallery.com/Peter-Halley_exhibition.html (Erişim Tarihi: 22.07.2014)

Görsel 27. Peter Kennard, “Ödül”, Dijital Baskı, 2004, Victoria and Albert Museum, Bilgisayar Sanatı Koleksiyonu, Londra..... 34

Kaynak:<http://www.kennardphillipps.com/category/print/> (Erişim Tarihi: 22.07.2014)

Görsel 28. Cécile Boucher, “Atomlara Ayrılmış”, Dijital Baskı, 56 cm X 41 cm 2006, The Ottawa Art Gallery, Kanada..... 35

Kaynak:<http://legacy.ottawaartgallery.ca/events/artauction/artauction2006/artaucti on2006-bios-en.php> (Erişim Tarihi: 22.07.2014)

- Görsel 29.** Julien Opie, “Yürüyen Julian ve Suzanne”, Ağaç Üzerine Vinil Baskı, 224,1 cm X 152,4 cm, 2008, Galerie de Bellefeuille, Montreal, Quebec..... 35
Kaynak:<http://debellefeuille.com/opie-julian/> (Erişim Tarihi: 22.07.2014)
- Görsel 30.** Catherine Yass, “Görünmez Şehir: Kuzeybatı”, Transparan Cibakrom, Işıkkutusu, 70.5 × 63.5 × 13 cm, 2001, Tate, Londra..... 36
Kaynak: <https://artsy.net/artwork/catherine-yass-invisible-city-north-west> (Erişim Tarihi: 23.07.2014)
- Görsel 31.** Randy Bolton, “Yüz veya Bat”, Tuval Bezi Üzerine Dijital Baskı, 21.36 cm × 134.62 cm, 2001, Littlejohn Contemporary, New York..... 37
Kaynak:http://www.littlejohncontemporary.com/Bolton/bolton_23.php#.U890CVbSxDI (Erişim Tarihi: 23.07.2014)
- Görsel 32.** Robert Rauschenberg ve John Cage, Baskı, 42 cm X 670 cm, 1953, 41
SFMOMA, New York.....
Kaynak:<http://www.sfmoma.org/explore/collection/artwork/25845#ixzz34zDH4CmQ>(Erişim Tarihi: 23.07.2014)
- Görsel 33.** Andy Warhol, “Brillo Kutuları”, Baskı, 1964, Lever House, New York..... 41
Kaynak:<http://www.stardustmodernndesign.com/2012/10/andy-warhol-brillo-box.html>(Erişim Tarihi: 23.07.2014)
- Görsel 34.** Nancy Spero, “Gece Saatleri”, Baskı, Panel, 281.3 cm X 52.7 cm, 1974, Whitney Museum of American Art, New York.....43
Kaynak:<http://whitney.org/Collection/NancySpero/> (Erişim Tarihi: 23.07.2014)
- Görsel 35.** Christiane Baumgartner, “Transall”, Ağaç Baskı, 150 cm x 415 cm, 2002, MOMA; New York..... 44
Kaynak:<http://www.christiane-baumgartner.com/work.html> (Erişim Tarihi: 28.07.2014)
- Görsel 36.** Alexia Tala, Derin Enginlikler, Enstalasyon, 25 X 25 X 200 cm, 2004.... 45
Kaynak: Alexia Tala, Installations and Experimental Printmaking

- Görsel 37.** John Hitchcock, “Onlar Ayaklarını Hareket Ettiriyor Ama Hiç Kimse Dans Etmiyor”, İpek Baskı Yerleştirme, 2007, The School of Art & Design Coyne Gallery, Syracuse University, New York..... 46
Kaynak:http://1.bp.blogspot.com/_HYIb3UOlizU/TH_k0UpGvqI/AAAAAAAAABSY/M_1twTcsVsk/s1600/01.Hitchcock_7.jpg (Erişim Tarihi: 28.07.2014)
- Görsel 38.** Nicola Lopez, “Baş Dönmesi”, Karışık Teknik Baskı Yerleştirme, 243.84cm X 426.72 cm, 2007, Courtesy of Caren Golden, New York..... 46
Kaynak:<http://www.bates.edu/museum/exhibitions/pastexhibitions/y2006/activator/> (Erişim Tarihi: 28.07.2014)
- Görsel 39.** Kiki Smith, “Lucy'nin Kızları”, Bez Üzerine İpek Baskı Yerleştirme, 1990, Rena Rosenwasserand Penny Cooper, Berkeley..... 47
Kaynak:<http://www.tfaoi.org/aa/6aa/6aa177.htm> (Erişim Tarihi: 28.07.2014)
- Görsel 40.** Swoon, Duvar Üzerine Yapıştırılmış Linolyum Baskı, Londra..... 48
Kaynak:<http://www.streetartnews.net/2013/10/street-art-swoon-london-uk.html> (Erişim Tarihi: 28.07.2014)
- Görsel 41.** Virgil Marti, “Zorbalar”, Detay, Duvar Kağıdı, İpek Baskı, 1992-97, The Fabric Workshop and Museum, Philadelphia..... 49
Kaynak: http://thestationspin.blogspot.com.tr/2010_10_01_archive.html (Erişim Tarihi: 28.07.2014)
- Görsel 42.** Renee Greene, “Hatıra Tuval”, İpekBaskı, 1992, The Fabric Workshop and Museum, Philadelphia..... 50
Kaynak:http://thestationspin.blogspot.com.tr/2010_10_01_archive.html(Erişim Tarihi: 28.07.2014)
- Görsel 43.** Orit Hofshi, “Taban Yüzü Bir Echo Ise”, Ağaç Baskı, 345,44 cm X 728,98 cm X 91,44 cm, 2009, Philagrafika, Philadelphia..... 51
Kaynak:<http://www.philagrafika2010.org/artist/orit-hofshi>(Erişim Tarihi: 26.07.2014)
- Görsel 44.** Christoph Loos, “Ortak Çıkış Süresi (III)”, AğaçBaskı, 1995, Bonner

- Kunstverein, Bonn, Almanya..... 52
Kaynak:<http://www.christophloos.com> (Erişim Tarihi: 27.07.2014)
- Görsel 45.** Barthélemy Toguo, “Kefaret”, Ağaç Baskı, 2012, Art Basel, Bâle, Switzerland..... 53
Kaynak:<http://www.wefaceforward.org/artists/barthélemy-toguo> (Erişim Tarihi: 29.07.2014)
- Görsel 46.** Thomas Klipper, “Arkaya Bakma”, Ağaç Baskı, 1998, Oberursel, Almanya..... 54
Kaynak:<http://historiaygrabado.blogspot.com.tr/2008/02/thomas-kilpper.html> (Erişim Tarihi: 26.07.2014)
- Görsel 47.** Regina Silveira, “Derinlik”, Yerleştirme, Atlas Sztuki Gallery, Lodz, Polonya..... 55
Kaynak:<http://www.fahrenheitmagazine.com/cultura/artesletras/regina-silveria-ilusiones-con-profundidad/#picture-5> (Erişim Tarihi: 25.07.2014)
- Görsel 48.** Regina Silveira, “Harika Dünya” Yerleştirme, Moore College of Art, Philadelphia 56
Kaynak:http://www.eculturismo.com/portal/wpcontent/uploads/1620967_10151844670867167_2064981252_n.jpg(Erişim Tarihi: 25.07.2014)
- Görsel 49.** Michael Craig-Martin, “Fan”, Vinil Baskı, 2000 x 2000cm, 2003, Triton Square, Londra 56
Kaynak:<http://www.michaelcraigmartin.co.uk/2000s/> (Erişim Tarihi: 25.07.2014)
- Görsel 50.** Valgerdur Hauksdóttir, “Şeffaflık III”, Karışık Teknik, 1999, ET4U, UK.... 57
Kaynak:http://www.hauksdottir.is/artwork_subcat.php?cat=1&subcat=2 (Erişim Tarihi: 25.07.2014)
- Görsel 51.** Mariléne Oliver, “Kalp Aksı”, Polikarbon Akriлик Üzerine Dijital Baskı ve İpek Baskı, 162cm X 75cm X 117 cm..... 58
Kaynak:<http://www.marileneoliver.com/portfolio/portfolio2007/2007wombaxis004.html> (Erişim Tarihi: 25.07.2014)

- Görsel 52.** Marilène Oliver, “Boya Sublimasyon”, Organze Üzerine Baskı, İpek Baskı, 215 cm X 40 cm X 30 cm..... 59
Kaynak:<http://www.marileneoliver.com/portfolio/portfolio2007/2007Dervishes001.html> (Erişim Tarihi: 29.07.2014)
- Görsel 53.** Richard Woods, Ağaçlar ve Tuğlalar ve Tuğlalar ve Ağaç, 2008..... 59
Kaynak:http://www.artrabbit.com/all/events/event/8375/richard_woods_wood_bricks_bricks_wood (Erişim Tarihi: 29.07.2014)
- Görsel 54.** Mirta Kupfermenc, “Bir Tanık Olmak”, 2006..... 60
Kaynak:<http://forward.com/articles/119138/building-identity-through-art/>(Erişim Tarihi: 29.07.2014)
- Görsel 55.** Nobuhiro Nakanishi, “Katman Çizim, Gündoğumu”, 2007..... 61
Kaynak:<http://www.spoon-tamago.com/2012/04/26/layer-drawings-by-nobuhiro-nakanishi/> (Erişim Tarihi: 29.07.2014)
- Görsel 56.** Rob Swainston, “Yüzyıllık”, Ofset Litografi ve Serigrafi Baskı, 2009..... 62
Kaynak:<http://voxpopuligallery.org/exhibitions/centennial/>(Erişim Tarihi: 30.07.2014)
- Görsel 57.** Robert Rauschenberg, “Kırağı”, Melez Baskı, 187.9 cm x 102.2 cm, 1975, Solomon R. Guggenheim Museum, New York..... 64
Kaynak: <http://www.guggenheim.org/new-york/collections/collection-online/artwork/3553> (Erişim Tarihi: 11.08.2014)
- Görsel 58 .** Eduardo Luigi Paolozzi, “Sertçe Vurmak”, İpek Baskı – Kolaj, 74.3 cm x 49.5 cm, 1971..... 65
Kaynak:<http://www.tate.org.uk/art/artworks/paolozzi-bash-p07414>(Erişim Tarihi: 07.08.2014)
- Görsel 59.** Joe Tilson, “Alcheringa 1 – Yangın”, İpek Baskı - Karışık Teknik, 97.8 cm X 67.9 cm, 1971, Tate..... 66
Kaynak:<http://www.tate.org.uk/art/artworks/tilson-alcheringa-1-fire-p05218>(Erişim Tarihi: 07.08.2014)

Tarihi: 07.08.2014)

Görsel 60. Megan Fishpool, “Ağıt (Noktürn)”, Gravür, Mono Baskı, 56cm x 76 cm.. 67

Kaynak:<http://www.artichokeprintmaking.com/?Megan-Fishpool-RE-32#>(Erişim

Tarihi: 08.08.2014)

Görsel 61. Janet Curley Cannon, “Bir Dönem Sonu”, Dijital Baskı, Karışık Teknik,
50 cm x 70 cm, 2009..... 67

Kaynak:<http://www.re-title.com/artists/janet-curleycannon2.asp> (Erişim Tarihi:

20.08.2014)

Görsel 62. Karen Kunc, “Çökelti”, Ağaç Baskı, İpek Baskı, 53.34 cm x 30.48 cm,
2005..... 68

Kaynak:[http://www.karenkunc.com/work.php?big=381&year=all&medium=etching
%20&%20screenprint](http://www.karenkunc.com/work.php?big=381&year=all&medium=etching%20&%20screenprint)(Erişim Tarihi: 23.08.2014)

Görsel 63. Dan Welden, “Gece Daveti”, Gravür, Yüksek Baskı, Taş Baskı,
Solarplate, 50.8 cm X 63.5 cm, 2011..... 69

Kaynak:http://www.danwelden.com/New_Work.html#3 (Erişim Tarihi: 09.08.2014)

Görsel 64. Anne Desmet, “Vinçlerle Olimpiyat Stadı II”, Ağaç Gravür, Şablon
Baskı, 11 cm X 15 cm, 2011, Victoria & Albert Museum..... 70

Kaynak:http://www.annedesmet.com/Olympic_Site_in_Construction_III.html(Erişim
Tarihi: 09.08.2014)

Görsel 65. Charlotte Hodes, “Siluet; Pembe Aurası”, Dijital Baskı, Kolaj, 125.5 cm
X 112 cm, 2009..... 71

Kaynak:<http://ualresearchonline.arts.ac.uk/2648/> (Erişim Tarihi: 09.08.2014)

Görsel 66. John Utting, “Odun Yığını”, Ağaç Baskı, Mono Baskı..... 72

Kaynak: <http://newlynartgallery.co.uk/print/> (Erişim Tarihi: 12.08.2014)

Görsel 67. Mick Moon, “Melezler”, İpek Baskı, Ağaç Baskı, 109.22 cm X 137.16
cm, 1990 -1991..... 73

Kaynak:<http://www.liveauctioneers.com/item/6341347> (Erişim Tarihi: 12.08.2014)

Görsel 68. Willie Cole, “Bahçe”, Tuval üzerine yanık izleri, 238.76 cm X 121.92 cm, 1991..... 74

Kaynak:<http://meadowtree.blogspot.com.tr/2012/04/willie-cole-scorching-for-sake-of-art.html#sthash.21IrbEgg.dpuf> (Erişim Tarihi: 13.08.2014)

Görsel 69. Alicia Candiani, “Arjantin”, Ağaç Baskı, Dijital Baskı, 80 cm X 120 cm, 2008..... 75

Kaynak:http://imprint.com24.pl/en_participant_2008.php?nr=21 (Erişim Tarihi: 13.08.2014)

Görsel 70. Damien Hirst, “Son Akşam Yemeği”, İpek Baskı, 1999..... 80

Kaynak:<http://ifitshipitshere.blogspot.com.tr/2008/05/last-supper-and-one-after-that-and.html>(Erişim Tarihi: 13..08.2014)

Görsel 71. Devorah Sperber, “Son Akşam Yemeği Sonrası”, 73.66 cm X 215.9 cm, 2005..... 81

Kaynak:http://www.devorahsperber.com/lubjlnana_print_biennale/ (Erişim Tarihi: 14.08.2014)

Görsel 72. Jeon Joonho, “Beyaz Saray”, Dijital Baskı, 40.64 cm X 81.28 cm, 2005-2006..... 81

Kaynak:http://www.mglc-lj.si/eng/the_biennial/biennial_history (Erişim Tarihi: 14.08.2014)

Görsel 73. Betsabeé Romero, Yüksek Baskı, 2011..... 82

Kaynak:http://www.mglc-lj.si/eng/the_biennial/biennial_history (Erişim Tarihi: 14.08.2014)

Görsel 74. Justseeds Sanatçı Kooperatifi, “Sığınak” Linolyum Baskı, Ağaç Baskı, İpek Baskı Yerleştirme, 2011..... 83

Kaynak:<http://29gbljubljana.wordpress.com/2011/10/17/refuge/> (Erişim Tarihi: 15.08.2014)

- Görsel 75.** Justseeds Sanatçı Kooperatifi, "Sığınak" Detay, Linolyum Baskı, Ağaç Baskı, İpek Baskı Yerleştirme, 2011..... 84
Kaynak:<http://29gbljubljana.wordpress.com/2011/10/17/refuge/> (Erişim Tarihi: 15.08.2014)
- Görsel 76.** Lynne Allen, "Mokasen #3", Gravür, El Yapımı Kağıt, Gomalak, Keten İplik, 10 cm X 10 cm X 25 cm, 2000, Museum no. E.3584:1-2-2004..... 85
Kaynak:<http://www.vam.ac.uk/content/articles/p/prints-21st-century/>(Erişim Tarihi: 16.08.2014)
- Görsel 77.** Óscar Muñoz, "Bir Anıt Projesi", Video-Projection 2003-2005..... 86
Kaynak:<http://www.triennial.ee/history/prizewinners/2007-2/> (Erişim Tarihi: 20.08.2014)
- Görsel 78.** Sang-gon Chung, "3 kişi", Dijital Baskı, 210 cm X 130 cm, 2004..... 87
Kaynak:<http://www.triennial.ee/history/prizewinners/2004-2/>Erişim Tarihi: 30.08.2014)
- Görsel 79.** Marko Blazo, "Platon", Karışık Teknik, 91.44 cm x 142.24 cm, 2010..... 88
Kaynak:<http://www.artslant.com/ew/works/show/509593> (Erişim Tarihi: 30.08.2014)
- Görsel 80.** Hugo U. Besard, "Niño ... la Niña ... İklim Değişikliği ve Toprak Ana'nın Gözyaşları", Gravür, 95 cm X 65 cm, 2009..... 89
Kaynak:http://pureprint.fba.up.pt/2013/?page_id=210 (Erişim Tarihi: 30.08.2014)
- Görsel 81.** Ingrid Ledent, "Devam Eden Bozulma VIII", Taş Baskı, Dijital Baskı, 100 cm x 130 cm, 2009..... 90
Kaynak:<http://da3.digitalaesthetic.org.uk/participant/ingrid-ledent/> (Erişim Tarihi: 24.08.2014)
- Görsel 82.** Görsel 88. 42. SGC Uluslararası Baskiresim Konferansı, 2014, San

- Francisco, ABD..... 99
Kaynak: <http://sgcisanfrancisco.org> (Erişim Tarihi: 24.08.2014)
- Görsel 83.** Impact 8 Uluslararası Baskiresim Konferansı, 2013, Duncan of Jordanstone College of Art & Design, Dundee, İskoçya..... 99
Kaynak: <http://2.bp.blogspot.com/Hc07Teezn4A/Uin3lejvmJI/AAAAAAAAABwM/owb3tDJB22E/s1600/impact8.jpg>(Erişim Tarihi: 24.08.2014)
- Görsel 84.** 2. Uluslararası Mokuhanga Konferansı, 2014, Tokyo Üniversitesi, Japonya..... 100
Kaynak: <https://www.facebook.com/imc2014/photos/a.618730304914849.1073741833.434590903328791/618731054914774/?type=3&theater>(Erişim Tarihi: 20.08.2014)
- Görsel 85.** “Art in Pint” Dergi Kapağı..... 101
Kaynak: <http://artinprint.org/index.php/magazine>(Erişim Tarihi: 20.08.2014)
- Görsel 86.** “Print Quarterly” Dergi Kapağı..... 102
Kaynak: <http://library.santafeuniversity.edu/periodicals> (Erişim Tarihi: 25.08.2014)
- Görsel 87.** “Imprint” Dergi Kapağı..... 103
Kaynak: <http://www.printcouncil.org.au/imprint/imprint-spring-2014>(Erişim Tarihi: 25.08.2014)
- Görsel 88.** Tammam Azzam, “Özgürlük Graffitis: Gustav Klimt’in Öpücüsü”, Dijital Baskı, 112 cm x 112 cm, 2013, The Samawi Collection. Courtesy Ayyam Gallery Dubai..... 106
Kaynak: <http://newsfeed.time.com/2013/02/06/syrian-artist-pays-homage-to-gustav-klimts-the-kiss/> (Erişim Tarihi: 25.08.2014)
- Görsel 89.** Ardan Özmenoğlu, İpek Baskı Yerleştirme..... 107
Kaynak: <http://www.artfulliving.com.tr/detay/ardan-oumlzmenoglu> (Erişim Tarihi: 25.08.2014)
- Görsel 90.** Faile, “Nerede Kırılmayacak Vahşiler”, Baskı Yerleştirme, 2013,

- Dallas Contemporary..... 108
Kaynak:<http://failesites.net/where-wild-won-t-break#0> (Erişim Tarihi: 25.08.2014)
- Görsel 91.** Brooklyn Street Art, Gökkuşuğu Festivali gibi Opiemme ve Chekos Sokağı, Castellaneta, İtalya..... 109
Kaynak:<http://www.brooklynstreetart.com/theblog/2014/08/17/bsa-images-week-08-17-14/#.VBCCzWTV-0e> (Erişim Tarihi: 06.09.2014)
- Görsel 92.** “Ölüler Günü”, Missoula, MT 2010.....110
Kaynak:<http://steamrollerprintproject.blogspot.com.tr/2010/11/day-of-dead-parade-missoula-mt-2010.html> (Erişim Tarihi: 06.09.2014)
- Görsel 93.** Büyük Lanet Baskılar, (Big Damn Print), Pratt Enstitüsü, Broolyn, Newyork..... 111
Kaynak:http://4.bp.blogspot.com/_7TTGtggUCA/Rh2wB3nBgWI/AAAAAAAAAWU/qnv1L2SCLLc/s1600-h/bigdamn2.jpg (Erişim Tarihi: 06.09.2014)
- Görsel 94.** Scott Hudson ve Öğrencileri, 2013 Dundee, İskoçya..... 111
- Görsel 95.** Milos Dordevic, “Kaydırma (dislocation)”, Baskı Yerleştirme, 100 Adet, 50x50 cm, 2011 112
Kaynak:<http://innessmith.wordpress.com/2013/11/15/30th-biennial-of-graphic-arts/> (Erişim Tarihi: 23.08.2014)
- Görsel 96.** Irena Kečkeš, Ağaç Baskı, 2014..... 113
Kaynak:<https://www.facebook.com/235393816635141/photos/pcb.361683654006156/361681240673064/?type=1&theater/> (Erişim Tarihi: 06.09.2014)
- Görsel 97.** Crystal Wagner, “Akın”, Gofre Baskı, Ipek Baskı, Kesme Kağıt, Mylar, Baskı Yerleştirme, 2013.....114
Kaynak:<http://www.crystalwagner.com/Deluge.html> (Erişim Tarihi: 25.08.2014)
- Görsel 98.**Taida Jasarevic, “Gökyüzü”, Baskı Yerleştirme, 2010..... 115
Kaynak: http://islamicartsmagazine.com/magazine/view/the_spiritual_matrix/ (Erişim Tarihi: 06.09.2014)

Görsel 99. Richard Noyce, "Printmaking Off The Beaten Track" Kitap Kapağı.....	123
Kaynak: http://www.artwriter.co.uk/NEW_BOOK.html (Erişim Tarihi: 06.09.2014)	
Görsel 100. Mirta Kupferminc, "Bedenim Üzerine Yazılan", Karışık Teknik, 83 cm X 90 cm, 2007.....	127
Kaynak: Http://www.re-title.com/artists/mirta-kupferminc.asp (Erişim Tarihi: 06.09.2014)	
Görsel 101. Selvihan Kılıç, İsimsiz, Ağaç-Şablon Baskı, 60 cm x 120 cm, 2014.....	131
Görsel 102. Selvihan Kılıç, İsimsiz, Ağaç-Şablon Baskı, 60 cm x 120 cm, 2014.....	131
Görsel 103. Selvihan Kılıç, İsimsiz, Ağaç-Şablon Baskı, 60 cm x 120 cm, 2014.....	132
Görsel 104. Selvihan Kılıç, İsimsiz, Ağaç-Şablon Baskı, 120 cm x 60 cm, 2014.....	132
Görsel 105. Selvihan Kılıç, İsimsiz, İpek-Şablon Baskı, 50 cm x 450 m, 2014, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.....	133
Görsel 106. Selvihan Kılıç, İsimsiz, İpek-Şablon Baskı, 50 cm x 450 m, 2014, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.....	133
Görsel 107. Selvihan Kılıç, İsimsiz, Ağaç-Şablon Baskı, Her Biri 120 cm x 60 cm, 2014, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.....	134
Görsel 108. Selvihan Kılıç, Sanatta Yeterlik Sergisi, 2014, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.....	134
Görsel 109. Selvihan Kılıç, Sanatta Yeterlik Sergisi, 2014, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.....	135
Görsel 110. Selvihan Kılıç, Sanatta Yeterlik Sergisi, 2014, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.....	135

Görsel 111. Selvihan İsimsiz, Ağaç-Şablon Baskı, 120 cm x 60 cm, 2014, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.....	136
Görsel 112. Selvihan Kılıç, Sanatta Yeterlik Sergisi, 2014, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.....	136

GİRİŞ

Yeni icat ve keşiflerin etkisiyle 19. yüzyılda pozitif bilimlerde önemli gelişmeler kaydedilmiş, teknolojik yeniliklerin temelleri atılmıştır. Buhar gücüyle çalışan makinaların makinalaşmış endüstriyi doğurması sonucu Sanayi Devrimi yaşanmış ve birçok ülkede kentleşme hareketleri başlamıştır. Endüstrileşmenin gelişmesi kentlerin giderek büyümesine sebep olarak yeni ulaşım ve iletişim araçları ile yaşamı kolaylaştıran yenilikleri beraberinde getirmiştir. 20. yüzyılı hazırlayan endüstrileşme ile yaşanan toplumsal dönüşüm, sanatçıları yeni olanakları keşfetmeye yöneltmiştir. Hareketlenen sanat dünyasıyla yeni sanat akımları ortaya çıkmış, baskıresim için önemli araştırmalar yapılmaya ve deneysel yaklaşımlar keşfedilmeye başlanmıştır. Hazır-nesnenin sanat alanında kullanılmaya başlanması ve seri üretimle sanat artık hayatımızın bir parçası olmuştur.

Ekonomik ve toplumsal dönüşümün sanat dünyasına yansımaları, baskıresim teknikleri ile ilgili araştırmalara olanak sağlamıştır. II. Dünya savaşı öncesi Paris'te başlayan sanatta yenilik arayışları, savaş sonrasında Amerika'da devam etmiş, yeni anlayışlar ortaya çıkmış, baskıresimde deneysel yaklaşımlar başlamış ve sanatta köklü değişimler meydana gelmiştir. 1950'li yıllarda tüketici kent toplumunun değişen değerlerine yönelik, gündelik hayatın kültürel imgelerini kullanan Pop Art, yüksek kültür ve kitle kültürü arasındaki sınırları eritmiştir. "Kes yapıştır" tekniğinin kullanılması ve teknik birliktelikler kitleler için tasarlanmış deneysel bir sanat anlayışını getirmiştir. Teknolojik gelişmeler, sunum olanakları ve baskı tekniklerinin kombinasyonu ile deneyselliğin ön planda olduğu çağdaş baskı sanatlarının temelleri atılmıştır. Baskıresimler sınırlı edisyonların dışına çıkmış ve "Baskı Sanatları" daha geniş bir tanımı kapsamaya başlamıştır.

Batı'nın belirleyici rol oynadığı küreselleşme süreci; 20.yüzyılın son çeyreğinden itibaren farklı bir misyon yüklenmiş, sanat, politika ve teknoloji birbiri içine girmiştir. 21. yüzyılda çağın getirdiği uluslararası iletişim ve bilgi teknolojisinin büyüklüğü sonucunda küçülen evrende toplumsal yapının paralelinde gelişen sanat, kitleler tarafından daha erişilebilir hale gelmiştir. Baskı sanatları, deneme ve yeniliğe olanak veren yapısı ile yeni yöntem ve malzemelerle sürekli bir devinim ve değişim içinde olmuştur. Hızla gelişen teknolojinin olanakları yeni boyutlar kazandırmış, bilgisayar ürünü sanat eseri "dijital baskı" ortaya çıkmıştır. Hızlı ve seri üretimi sağlayan bu yöntem çağımızın ifade biçimlerinden biri olmuştur.

Çağın getirileriyle ortaya çıkan yenilik arayışları sanatçıları baskı sanatlarında sınırlı edisyon geleneğinin dışında eserler üretmeye itmiş, birçok sanatçı farklı materyaller kullanarak çalışmalar yapmıştır. Yeni imkan ve olanakları benimseyen baskı sanatçıları geleneksel, deneysel ve dijital yöntemleri birleştirerek melez baskı, yerleştirme ve dijital baskı ile baskı sanatlarının sınırlarını genişleterek çağdaş bir form kazanmasına neden olmuşlardır. Günümüzde, Çağdaş Baskı Sanatları tamamen tanımlanamaz veya sınırlandırılmaz bir yapıya dönüşmüş, uluslararası etkinliklerin de etkisiyle sürekli değişen bir dünya olmuştur.

"Baskı Sanatlarında Yeni Arayışlar (Avrupa ve Amerika Örneği)" başlıklı tez çalışmasında amaç; gelenekselden deneyselle uzanan bir süreç içinde teknolojik yeniliklerin ve özgünlük arayışlarının etkisiyle şekillenen baskı sanatlarının esneyen sınırları ve günümüzdeki baskı sanatlarının sınırsızlaşan dünyasının araştırılmasıdır. Tarihsel süreç ve toplumsal olayların etkisiyle, sanatçılar ve üretimleri değerlendirilerek, çağdaş anlayışlar ve sunum örnekleri ele alınmış, uluslararası etkinliklerin çağdaş baskı sanatlarının şekillenmesi üzerindeki rolü ve uluslararası derneklerin katkısı incelenmiştir. Yeni nesil sanatçılar ve farklı yaklaşımlar, yeniden üretilebilirlik çerçevesinde, günümüzde çağdaş arenada baskı sanatlarına eklenilebilen eserleri ve yöntemleri ele almayı zorunlu hale getirmiştir.

19. yüzyıl ve 20. yüzyılın ilk yarısında baskı sanatları nasıl bir gelişim izlemiştir?

II. Dünya savaşı sonrası baskı sanatları nasıl bir süreç geçirmiştir?

Teknolojik gelişmelerin baskı sanatlarına etkisi nedir?

Günümüzde baskı sanatları nasıl şekillenmiştir?

Uluslararası etkinlikler çağdaş baskı sürecini nasıl etkilemiştir?

Uluslararası derneklerin ve yayınların çağdaş baskı sürecine etkisi nedir?

Baskı sanatlarında çağdaş yaklaşımlar nelerdir?

Baskı sanatlarında yeni yaklaşımlar içerisinde uygulamalar yapan sanatçılar kimlerdir?

Yukarıdaki sorulara yanıt arayarak çağdaş anlamda baskı sanatlarının sınırsızlaşma eğilimini ele alan bu araştırmada, baskı sanatlarının özündeki çoğaltım mantığıyla teknolojik gelişmeler ve yeni yaklaşımlarla nasıl bir değişim ve dönüşüm gösterdiği ortaya konmaya çalışılacaktır.

Teknolojik gelişmelerin ve deneysel yaklaşımların çerçevesinde çağdaş baskı sanatlarının günümüzde kazandığı yeni anlam incelenmiştir. Teknik araştırmalar, sanatçıların deneysel üretimleri ve kelime anlamı değişen baskı sanatlarının günümüzde ulaştığı nokta, sanatçıların çalışmaları ile beraber tarihsel bir gelişim ve çağdaş baskı sanatı küresel boyutta sosyal medya, yayınlar ve etkinlikler üzerinden irdelenmiştir. Baskı sanatlarının tarihsel gelişimi ele alınmış ve çağdaş baskı sürecini hazırlayan etmenler incelenmiştir. Günümüz baskı sanatları yeni yöntem ve kullanımlar çerçevesinde irdelenerek bu kapsama giren çalışmalar ve uluslararasılığın gelişime katkısı ele alınmıştır. Sadece çağdaş anlamda baskı sanatlarında tartışma yaratan yöntem ve sunumlara yer verilmiştir. Baskı sanatlarının kendi içindeki farklılaşması ve bu sürece yön veren sanatçılar, uluslararası etkinlikler ve yayınlar çerçevesinde çağdaş sanatçılar incelenmiştir.

Çalışmanın hazırlık sürecinde Anadolu Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi ve Yüksek Öğretim Kurumu kütüphanelerinden yararlanılmış ve dijital baskı (digital printmaking), baskıresim (printmaking), çağdaş baskı sanatları (contemporary printmaking), deneysel baskıresim (experimental print), baskıresim yerleştirmeler (printmaking installation), melez baskı (hybrid print) gibi anahtar sözcükler internet kaynaklarından İngilizce olarak taranmıştır. Uluslararası baskıresim

bienalleri ve trienalleri, baskiresim yayınları ve dernekleri incelenmiş, çağdaş baskı sanatları içinde özgün bir yaklaşım sergileyen sanatçılardan biri olan Mirta Kupferminc ve çağdaş baskı sanatları üzerine yazdığı kitaplarıyla tanınan yazar Richard Noyce ile e-posta aracılığıyla görüşme yapılmıştır. Dünyanın en önemli baskiresim kongrelerinden biri olan IMPACT Uluslararası Baskı Sanatları Kongresine katılmış ve çağdaş baskı sanatları üretimleri ve tartışmaları izlenmiştir.

Tez çalışması, baskı sanatlarında çağdaşlaşma sürecini hazırlayan toplumsal ve siyasal olayları, dönem sanatçıları, teknolojik gelişmelerle ortaya çıkan yeni yöntemleri ve deneysel araştırmaları irdlemiştir. Çalışma, teknik, sunum ve anlayış olarak baskı sanatları başlığı altında incelenebilecek eserler, uluslararası etkinlikler, uluslararası baskı sanatları örgütleri, internet kaynakları, baskı sanatları dergileri, sanat kitapları, sergi katalogları, sanatçı biyografileri üzerine temellendirilmiştir. Teknolojik gelişmeler ışığında değişen sınırlarıyla baskı sanatları “Baskı Sanatlarında Yeni Arayışlar (Avrupa ve Amerika Örneği)” adı altında değerlendirmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BASKI SANATLARINDA DEĞİŞİM SÜRECİ

1. BASKI SANATLARININ GELİŞİMİ

İlk örneklerinden günümüze çağlar boyunca toplumun ihtiyaçları ve ürettikleri arasındaki ilişki yaratıcılığı beslemiştir. Yaratıcı edim toplumu yeni keşiflere sevk etmiştir. Sanatçı yaşadığı her çağda, zamanın getirdiklerini en iyi şekilde kullanmış ve yeniyi aramıştır.

Baskı tekniklerinin kökeni mağara duvarlarına kazınan çizimlere kadar dayandırılmıştır. Taş üzerine kazınan motiflerin ıslak kil üzerine yuvarlanarak alınan izleri ise çoklu üretimin ilkel örneklerini teşkil etmiştir. Ağacın kolay bulunması ve işlenmesi erken baskı örneklerinin ağaç kalıplar kullanılarak üretildiği düşüncesine götürmüştür. 14. yüzyılda ağaç baskı ile üretilen eserler, 15. yüzyıla gelindiğinde kazıyarak veya asitle oyularak şekillendirilen metal baskı tekniğine yerini bırakmıştır. Gravür olarak adlandırılan metal baskı, ilk dönemlerde eleştirel bir tutumu benimseyen eserlerin kitlelere yayılmasını sağlamış, daha sonra fotoğraflardan türetilmiş eserler için imkan tanımıştır. 19. yüzyılda ipek baskı (serigrafi) ve taş baskı (litografi) ile yeni ifade biçimini bulan baskıresim hızlı seri üretimin yolunu açmıştır. Önceleri afiş, duyuru gibi grafik ürünleri basarak çoğaltmak için kullanılan taş baskı, zaman içerisinde yeni bir ifade dili olarak sanatçılar tarafından tercih edilen bir teknik olmuştur. İpek baskı ise, kağıttan beze farklı malzemelerin üzerine baskı yapılabilme özelliği ile tüketim kültürüne hizmet eden bir anlayışla kullanılmıştır.

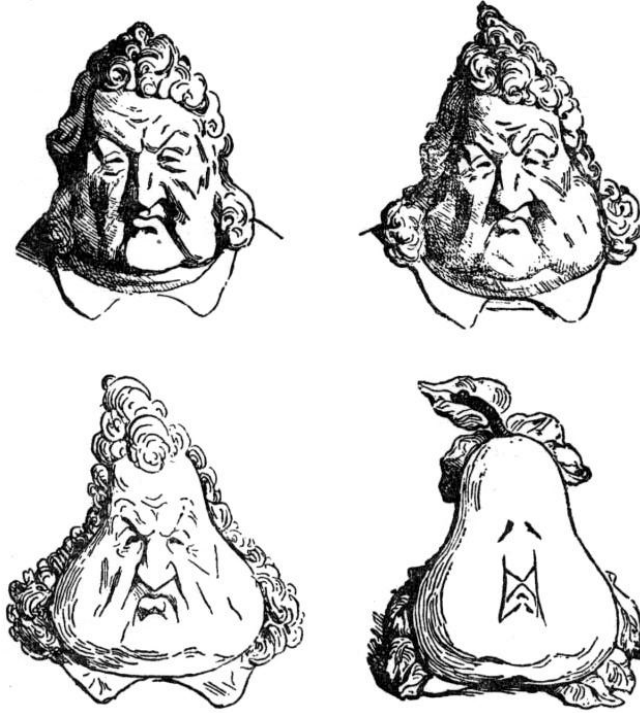
Endüstri Devrimi sonucu tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş ekonomik ve toplumsal değişiklikleri başlatmıştır. Kültürel ve sosyal yapıdaki değişim sanat dünyasını etkilemiş, mekanik üretim artmış ve baskı teknolojilerinin gelişimine olumlu anlamda yansımıştır. 19. yüzyılda sanat dünyasında yaşanan bu değişimler sonucunda baskıresim teknikleri ile ilgili önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Baskıresmin temel özelliği sebebiyle daha kolay taşınabilirliği, geniş kitlelere daha hızlı yayılmasına sebep olmuştur. Sanat alanında daha geniş kitlelere ulaşmak ve etkilemek isteyen sanatçılar baskıresmin bu potansiyelini göz önünde bulundurarak resimlerin yanı sıra baskılar üretmişlerdir. Uzak Doğu'dan gelen baskıların, Avrupa üzerindeki etkisi sanat dünyasını gerek kompozisyon gerek teknik açıdan yeni araştırmalara itmiştir.

Baskı tekniklerindeki yeni arayışların sonucu taş baskı 1796 yılında Almanya'da Alois Senefelder tarafından keşfedilmiştir. Hızlı bir şekilde üretim olanağı verdiği için taş baskı tekniği daha fazla tercih edilir olmuştur. Farklı baskıresim teknikleri ile ifade bulan protesto ve duyuru amacı taşıyan afişler de bu dönemde ticari baskı üretimi daha olanaklı kılan taş baskı tekniğiyle çoğaltılmıştır. Rusya, Küba ve Çin gibi ülkelerde devrim ülkelerine hizmet eden protestolar için taş baskı ile üretilen afişler etkin rol oynamıştır. Aynı zamanda günlük kullanım malzemelerinin ambalajlarından tanıtım broşürlerine herşeyin reklamını yapmak için hatta hükümetler tarafından genç erkekleri savaşa çağırma aracı olarak da kullanılmıştır (Coldwell, 2010: 22).

Taş baskı eserleriyle tanınan Henri de Toulouse-Lautrec'in ile 19. yüzyılın önemli sanatçıları Théodore Géricault, Eugène Delacroix, Honoré Daumier ve Édouard Manet gibi sanatçılar da tekniğin olanaklarından yararlanmış, siyah beyaz ve renkli taş baskılar üretmişlerdir. 19. yüzyılın son döneminde yaşanan gelişmeler sonucu kimyasal boyaların üretimi ve hızlı baskı alınabilen mekanik preslerin kullanılmaya başlaması yeniden üretilebilir çok sayıda ve büyük boyutlu baskı üretimini olanaklı hale getirmiştir. Başlangıçta ticari amaçlı kullanılan taş baskı tekniği, yüzyılın sonunda sanatsal bir üretim yöntemi olarak kullanılmaya başlanmıştır (Wye vd. 2004: 13).

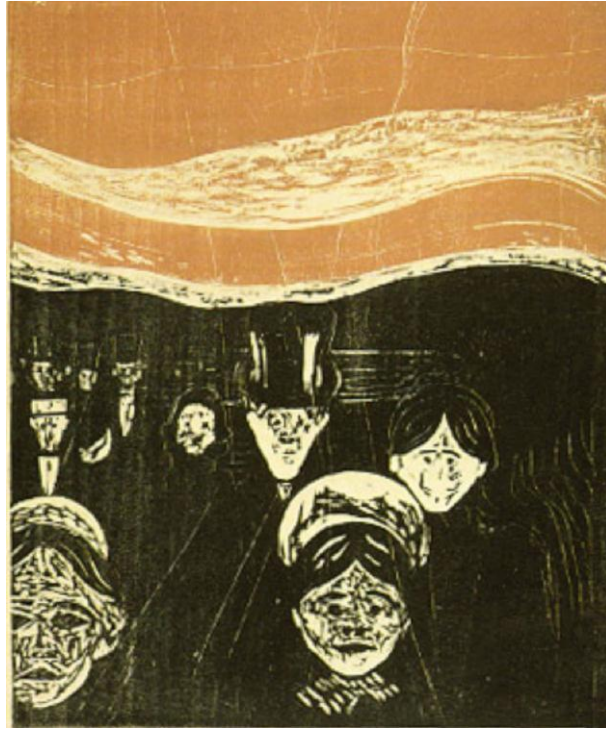
Görsel 1. Toulouse-Lautrec, "Jeanne Granier", Taş Baskı, 39.3 cm x 32 cm, 1898, National Gallery, Australia.

Görsel 2. Daumier, "Kral Louis-Philippe'in Bir Armuta Dönüşümü", Taş Baskı, 1831.

Üretim yöntemi olarak taş baskı tekniğini tercih eden Honoré Daumier, farklı yayınevleri için 1831 tarihli düzen karşıtı “Kral Luis-Philippe’in Bir Armuta Dönüşümü” baskısı gibi eleştirel ve hicivsel bir yaklaşımla günlük baskılar üretmiştir. Alaycı bir tavır ile politikacıları kıyasıya eleştiren Daumier, eserlerini ironik bir anlayış ve grafik bir dille tasvir etmiştir. Eserler, hızla yayılan haberler gibi elden ele dolaşmış toplumsal, sanatsal değişim ve dönüşüm için gerekli ortamın yaratılmasında öncü olarak kullanılmıştır (Coldwell, 2010: 17).

Rönesans sonrasında daha ayrıntılı işçiliğe ve daha kolay üretime olanak veren yeni baskı teknikleri, ağaç baskı tekniğini daha az tercih edilir kılmıştır. Sert yüzeyinin kontrolünün zor oluşu ağaç baskının, önemli özelliklerinden biridir. Kimi yerde malzemenin tasarıma egemenliği belki de bir baskı tekniği olarak tanınmasını geciktirmiştir. Dışavurumculuk Akımı (Ekspresyonist) sanatçılarının eksiltme yöntemiyle kullanılan ağaç bloğun ifade olanaklarını keşfine kadar teknik etkin bir şekilde kullanılmamıştır. Ağaç baskı, 19. yüzyılın sonlarına doğru, özellikle kitap illüstrasyonu alanında, yeniden canlanmaya başlamıştır (Wye vd. 2004: 15).

Görsel 3. Munch, “Can Sıkıntısı”, Ağaç Baskı, 1896, Munch Museum, New York.

Görsel 4. Kirchner, "Sokakta Beş Kadın", Ağaç Baskı, 48.5 cm x 37 cm, 1896, MOMA, New York.

Avrupa'da ağaç baskı tekniğinin tekrar gündeme gelmesi ve önemini yeniden kazanmasında Alman Dışavurumculuğu'nun etkisi büyük olmuştur. Estetik olanakların paralelinde gelişim gösteren ağaç baskı tekniği Dışavurumcu sanatçılar için güçlü bir ifade olanağı sunmuştur. Duygulara ve ruhsal yapıya temellenen Dışavurumculuk Akımında, 19. yüzyıl gerçekçilik ve idealizm anlayışına karşıt olarak, renk ve çizgi ile biçim bozulmaları benimsenmiştir. Akademik düzeni reddeden yeni bir sanatçı grubu olan Die Brücke (Köprü), 20. yüzyılın başında dönemin yaşam koşullarıyla, spontane bir anlatım ve estetik kaygıları değiştiren yeni bir görsel dil arayışıyla politik ve ekonomik istikrarsızlık ortamında bu hareketi başlatmıştır. Die Brücke grubu sanatçıları, sanat akademilerinin ve sosyal düzenin geleneksel bakış açısını eleştirmiştir. Dışavurumculuk akımında geleneksel kuralların dışında nesnenin biçimi bozulmuş, çizgi, şekil ve abartılı renklerle sanatçının iç dünyası aktarılmıştır. Baskiresmin ustalık ve sabır gerektiren teknik anlayışının tersine, spontane ve cesaret gerektiren oymalarla şehir yaşamının yoğunluğu, devingen manzaralar, yaşamın ağırlığını taşıyan ifade yüklü portreler, anti-natüralist öznelliğe sahip dinç ve taze bir enerji ortaya koyan deneysel bir bakış açısı içermiştir. Duygu ve düşüncenin ifade

biçimlerine kısa ve net yanıtlar vermeye uygun bir nitelik taşıyan ağaç baskı, Die Brücke sanatçılarının anlatım dili haline gelmiştir. Ernst Ludwig Kirchner, Erich Heckel, Max Pechstein ve Karl Schmidt-Rottluff, Emil Nolde, Käthe Kollwitz gibi isimler grupta yer almıştır. Yaşadıkları zamanı keşfetmeye çalışan bu sanatçılar, sanata dair özgünlük arayışlarının yanı sıra, bireysel çabalarıyla öğrendikleri ve birbirlerine öğrettikleri teknikler ile baskiresme kendi yaklaşımlarını getirmişlerdir. Sanatçılar hareketli çizgiler, cesur sadeleştirmeler, birbirine benzer biçim bozma anlayışı ve etkili anlatımla taş baskı ve gravür gibi diğer baskı teknikleriyle de eserler üretmişlerdir. Düzenledikleri sergilerle Almanya'yı dolaşan sanatçılar, amaçları doğrultusunda, baskiresimlerini tanıtmaya ve halkla iletişim kurmaya çalışmışlardır (Wye vd. 2004: 16).

Görsel 5. Dix, "Gaz Altında İlerleyen Fırtına Birlikler", Asitle yedirme ve Akuatint, 1924, MOMA , New York.

I. Dünya Savaşı sonrasında savaşın etkilerinin oluşturduğu kaos ortamı, yabancılaşma ve yavaş yavaş ortaya çıkan hayal kırıklıkları, sanatın bu yönde şekillenmesine sebep olmuştur. Yaşananlara bir tepki olarak ortaya çıkan Yeni Nesnelcilik Akımı, Max Beckmann, Otto Dix ve George Grosz tarafından başlatılmış, savaşın adaletsizlikleri, politik çalkantılar, politikacılar ve acılar tasvir edilmiştir. Dönemin birçok sanatçısı benzer bakış açısıyla kendi tecrübelerinin yanısıra toplumun yaşadığı rahatsızlıkları

baskiresimlerine yansıtmiştir. Sanatçılar nesnel, iğneleyici ve alaycı bir dil ve sosyal eleştiri niteliği taşıyan ifadeler ile Alman toplumunun yapısını tenkit etmişlerdir. Bu dönemde, fahişelik, vahşet, yaşlılık ve ölüm gibi hayatın kasvetli yanları baskı tekniklerinin olanaklarıyla ele alınmıştır. Sanatçıların mesajını etkili bir şekilde daha geniş kitlelere ulaştıran baskiresimler, yaşanan kaygıları halka yansıtmıştır (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 2008:1634).

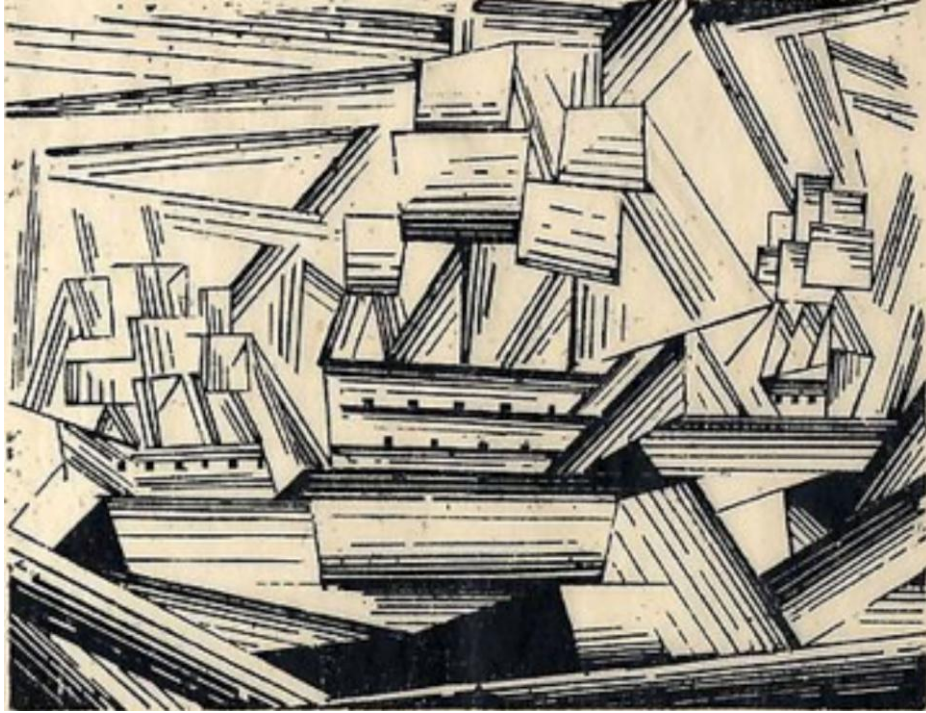
Görsel 6. Picasso, "Ağlayan Kadın I, Durum III", Kuru Kazıma, Akuatint, Asitle Yedirme, Kazıma, 68.9 cm X 49.5 cm, 1937, Musée Picasso, Paris.

Benzer anlatım yöntemlerine sahip Georges Braque ve Pablo Picasso gibi Kübizm'in ustaları, geometrik formlarla doğayı çözümlenmeye çalışmışlardır. Kübizm Akımı, nesneyi aynı anda farklı açılardan geometrik şekillerle sunmuştur (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 2008: 922). Picasso'nun "Ağlayan Kadın I, Durum III" adlı gravür baskısında, parçalara ayrılan figür yeniden yorumlanarak bir araya gelmiştir. Sanatçı, çizgisel bir yaklaşımla şeffaflık hissi vermiştir.

Romantizm sanatçılarından William Turner'ın giderek fululaşan manzaraları, İzlenimcik Akımı (Empresyonizm) içinde yer alan Claude Monet'in renk lekelerine dönüşen nilüferleri, Dışavurumcuların biçim bozma, abartma, arındırmaları gibi sanat tarihinde farklı dönemlerde betimlemeden uzaklaşan ve soyuta yönelen örnekler karşımıza çıkmıştır. Soyut Sanat, 20. yüzyılın ilk yarısında, nesnenin varolan formunun dışında, biçimler ve renklerin kompoze edilmesi ile ortaya çıkmıştır. Wasilly Kandinsky, Piet Mondrian, Kazimir Malevich gibi sanatçılar tarafından temsil edilmiştir. 20. yüzyıl boyunca Soyut Sanat, görsel dilin önemli bir temsilcisi olarak kabul görmüştür. Baskı tekniklerinin spontane etkileri soyut üslupların dışavurumcu ifadeleri açısından önemli olmuştur.

Çağa damgasını vuran Soyut Sanat'ın Rusya'daki yenilikçi temsilcisi Kazimir Maleviç'in soyut geometriciliği benimseyen Suprematizm anlayışı ile taş baskı kitaplar basılmıştır. Geometrik, soyut şekiller ve kompozisyonlar baskı teknikleriyle çoğaltılan resmi evraklarda görülmeye başlanmış, resimli kitaplar yeni Sovyet ideolojisinin aktarıcıları olmuştur (Wye vd. 2004: 20).

Görsel 7. Feininger, "İsimsiz (Seyir Halinde Yelkenli Gemi, 2), Ağaç Baskı, 16.8 cm X 22.5 cm, 1919, Moeller Fine Art, New York.

Mimari, tasarım ve sanat alanlarında yeni akımlar ortaya çıkaran Bauhaus Okulu Almanya'da kurulmuştur. 1920'lerin baskiresmine önemli katkılar sağlayan Vasiliy Kandinsky, Paul Klee, El Lissitzky, László Moholy Nagy gibi dönemin soyut sanatçıları okulda eğitim vermiş, Lyonel Feininger, baskı atölyesinden sorumlu olmuştur. Kübizm etkisinde geometrik parçalara bölünmüş Feininger'in "İsimsiz (Seyir Halinde Yelkenli Gemi, 2)" adlı ağaç baskısı, soyutlamacı bir tavır ve grafik anlatımla gerçekleşmiştir.

20. yüzyılın başlarında Avrupa'da ortaya çıkan Gerçeküstüçülük ile sanatçılar, nesnelere kendi doğal ortamlarından çıkararak düşsel bir dünyaya yönelmişlerdir. Sigmund Freud'un psikoanalitik teorilerine dayalı çalışmalarından etkilenen gerçeküstüçülük sanatçıları, bilinç ile bilinç dışını birleştiren bir anlayışı benimsemişlerdir. 1910'lu yıllarda Dadacı sanatçılar tarafından kullanılan üretim biçimi, estetik ilke ya da kurallara bağlı kalmayan, iradeden bağımsız, bilinçsizce otomatik bir biçimde yapılan sanatsal çalışma ile sonuçlanmıştır. Otomatizm adı verilen bu yöntem ile organik çizgiler ve şekiller sürekli bir dönüşüm içerisinde olmuştur. Bu dönemde, André Masson, Max Ernst, Salvador Dali gibi Gerçeküstüçülük akımının önde gelen sanatçılarının baskiresimlerinde genellikle gravür tekniğini tercih ettikleri görülmüştür.

2. BASKI SANATLARININ DÖNÜŞÜMÜ

1930'lu yıllarda Paris'te kurulmuş ve 1940'larda New York'ta faaliyet göstermiş Atölye 17, baskiresim için önemli katkılar yapmıştır. Atölye ile tanınan Stanley William Hayter, Sürrealist soyutlamalar ile deneysel araştırmalar yapmıştır. Hayter, çukurbaskıya otomatizm adapte ederek çoğunlukla kabartma etkisi veren derin kazınmış kavisli çizgiler ve yumuşak vernik ile şekiller ve tekstürlü yüzeyler oluşmasını sağlamıştır. Krishna Redy tarafından keşfedilen zengin renk tonlarına sahip soyut baskıların üretimini olanaklı kılan "viskozite baskı" tekniği, Hayter'in katkılarıyla bu atölyede geliştirilmiştir. Joan Miró, Jean Arp, Yves Tanguy'un yanı sıra Willem de Kooning, Jackson Pollock, Adolph Gottlieb, Margaret Lowengrund, Barnett Newman, Robert Motherwell ve David Smith gibi Soyut Dışavurumcu birçok sanatçı, Atölye 17'nin olanaklarından yararlanmıştır.

Görsel 8. Hayter, "Yaratılış Efsanesi", Bakır Üzerine Gravür, Akuatint, Asitle Yedirme. 25.1 cm X 20 cm, 1940, Tate, Londra.

Yirminci yüzyılın ilk yarısında bakıresim Avrupa'lı sanat merkezlerindeki faaliyetlerle kıyaslandığında Amerika'da dar bir kesimin ilgisini çekmiştir. Avrupa'da yaşanan karışıklıklar sonucu 1950'lerde sanat dünyasının dominantlığı Amerika'ya geçmiş, baskı atölyelerinin ve yayınevlerinin kurulması ile sanatçılar baskı teknikleriyle üretimler yapmaya başlamıştır. Gravür ve taş baskı bu dönemde en çok tercih edilen teknikler olmuştur. Hem Avrupa'da hem de Amerika'da baskı teknikleriyle spontane soyut imgelerini yorumlayan Soyut Dışavurumcu Sam Francis ve Helen Frankenthaler, Pierre Alechinsky, Asger Jorn, Antoni Tapies, Jean Fautrier, Wols (Alfred Otto Wolfgang Schulze) ve Jean Dubuffet gibi pek çok sanatçı yoğun bir şekilde bakıresim çalışmalarını sürdürmüştür.

Görsel 9. Motherwell, "Afrika 2", İpek Baskı, 81 cm X 59,7 cm, 1970, Tate, Londra.

1950 ve 1960'larda Amerika'da Margaret Lowengrund "Pratt Graphic Art Center", June Wayne "Tamarind Lithography Workshop" ve Tatyana Grosman "Universal Limited Art Editions" bir çok sanatçıya çalışma imkanı veren atölyeleri kurmuş ve baskı sanatlarının gelişimine büyük katkı sağlamışlardır. Jim Dine, Robert Motherwell, Barnett Newman ve Claes Oldenburg, Larry Rivers, Jasper Johns ve Robert Rauschenberg dahil birçok sanatçı bu atölyelerde baskiresimler yapmıştır. 1960'larda başta Amerika'da olmak üzere birçok ülkede yeni yayınevi ve baskı atölyesi ortaya çıkmıştır. "Hollander's Workshop", "Nova Scotia College of Art and Design Lithography Workshop", "Landfall Press", "Gemini G.E.L.", "Tyler Graphics Ltd.", "Derrière L'Étoile Studios", "SOLO Press" gibi bir çok atölye sanatçılar için önemli üretim ortamı oluşturmuşlardır. (Wye vd. 2004: 24).

Görsel 10. Warhol, “Marilyn Monroe adlı İsimlessiz (Marilyn)”, İpek Baskı, 91.5 x 91.5 cm, 1967, Tate, Londra..

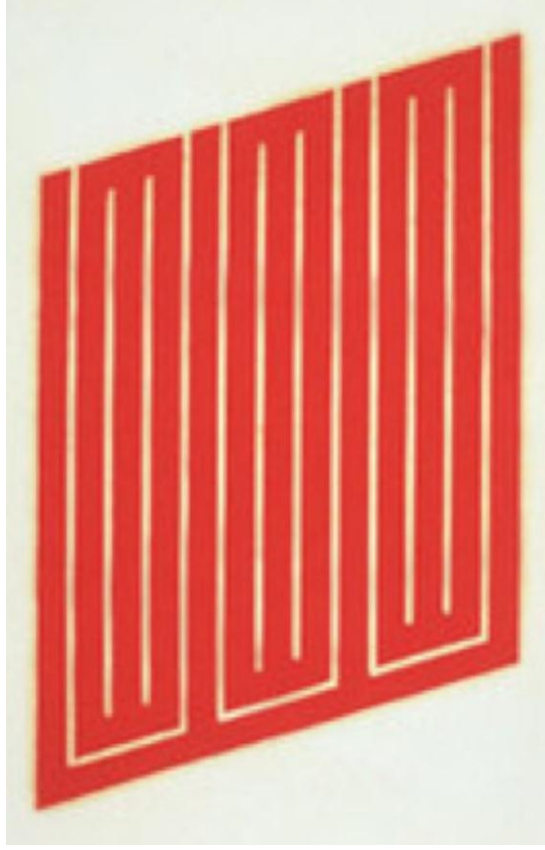
Tüketim toplumuna hizmet eden Pop Art, reklamlar, renkli afişler, dergi ve romanlar gibi tüketimi çekici hale getirmek için kullanılan popüler kültür imgelerini taklit etmiştir. Andy Warhol, Claes Oldenburg, Jasper Johns ve Robert Rauschenberg, Roy Lichtenstein ve Frank Stella gibi birçok Pop Art sanatçısı parlak renkler ve fotografik resimler basılabilen ipek baskı tekniğini kullanmıştır. Seri üretime imkan veren taş baskı Pop Art için bir diğer önemli teknik olmuştur.

Görsel 11. Dine, "Operada Bir Kalp", Taş Baskı, 127 cm X 96.5 cm 1984, Tate, Londra.

Birçok Avrupalı sanatçı, bu dönemde daha eklettik bir üslupla çalışmalarını sürdürmüştür. Geometrik ve dışavurumcu soyutlamanın şeffaflığı ile Pop Art'ın neşeli hali arasında gidip gelen hem soyut hem de figüratif anlayışta baskiresimler üretmişlerdir. Amerika'da ise eski teknikler yeniden çağın olanakları ile hayat bulmuştur. İmgelerini Pop Art'tan türeten Jim Dine ağaç baskıyı geleneksel anlayışının dışına taşıyarak özgün eserler üretmiştir. David Hockney, bu dönemde etkili baskiresimler yapan sanatçılar arasında ele alınan önemli isimlerden biri olmuştur.

1970'lerde atölyeler, yayıncılar, baskı teknisyenleri, koleksiyonerler, eleştirmenler ve küratörler sanat alanında ortaya çıkan yeni düşünceleri ve anlayışları desteklemiştir. John Baldessari, Sol LeWitt, Vito Acconci ve daha birçok kavramsal sanatçı farklı yaklaşımlar ile baskı eserler üretmiştir. Politik içerikli posterler yapan Klaus Staeck ve Marcel Broodthaers, Blinky Palermo, Dieter Roth gibi sanatçılarla baskiresim, sanatsal açıdan daha geniş kitlelere ulaşma hedefini gerçekleştirmiştir.

Görsel 12. Judd, "İsimsiz", Ağaç Baskı, 1968, Paula Cooper Gallery, New York.

Brice Marden, Donald Judd, Joel Shapiro, Richard Serra, Robert Mangold, Jennifer Bartlett gibi sanatçılar için baskıresim, Minimalist sanatın geometrik soyutlamalarının tekniği haline gelmiştir. Duru renkler, keskin kenarlı formlar ile nesne ve nesnellik irdelenmiş, tarihsel ve sembolik anlamlar minimuma indirgenmiştir. Ağaçbaskı tekniği ile çalışan Donald Judd, ağaç kalıplarını birer sanat nesnesi olarak sergilemiştir.

Tüketim kültürü, Amerikalı ve İngiliz Pop Art sanatçılarının eserlerinden farklı olarak savaş sonrası dönemde Almanya'da etkisini göstermeye başlamıştır. 1970'lerde ortaya çıkan Yeni Dışavurumculuk (Neo-Ekspresyonizm) akımında, figüratif bir anlayışla savaş, ölüm, terör gibi sosyal adalet konuları, politik ve ekonomik meseleler ele alınmıştır. Sigmar Polke, Gerhard Richter, Anselm Kiefer, Georg Baselitz, Jörg Immendorff ve A. R. Penck gibi sanatçılar akım içinde yer almıştır. Baskı teknikleri ile anlatım dillerini güçlendiren sanatçılar, ironik bir üslup ve kapitalist gerçekçi bir anlayışla eserlerini üretmişlerdir.

Görsel 13. Baselitz, "İsimsiz", Kuru Kazıma, Akuatint, 28,9 cm x 17,6 cm, 1995, Tate, Londra.

Görsel 14. Kiefer, "Grane", Keten Üzerine Monte Edilmiş Kağıt Üzerinde Ağaçbaskı İle Boya ve Kolaj, 277.1 cm x 250.3 cm, 1980-93, Modern Sanatlar Müzesi, New York.

Anselm Kiefer, Georg Baselitz, ve Jörg Immendorff'un baskiresimleri, kalıbın dayanıklılığı göz önünde bulundurularak bütünlük arayışı içinde tasarlanmış ve basılmıştır. Bu sanatçılar, baskiresmin edisyon yönteminin uzağında sadece ağaç baskı tekniğinin basit ve etkili grafik gücü ile eserlerini üretmişler, ağacın dokusal etkilerinden yararlanmışlardır (Tallman, 1996: 178).

1980'lerde sanatsal gelişmeler, çağdaş sanatın önemli merkezi olan Amerika'nın yanı sıra Avrupa'da da farklı bireysel atılımlarla beraber görülmüştür. Hiçbir zaman Amerika'nın ekonomik destek gücüne sahip olamamış olsa bile, bu dönemde Avrupa'da yapılan baskiresimler uluslararası anlamda kendini kanıtlamıştır. Politika ve yeni teknolojiler bir araya gelerek sanat üretimi için itici güç oluşturmuştur. Amerika ve Avrupa'da geleneksel anlayışlar yeniden önem kazanmış, ağaçbaskı ve gravür teknikleri kullanılarak öyküsel anlatım ile insan figürü gibi bilindik imgelere geri dönmüştür (Tallman, 1996: 196). Yeni sanat akımlarının baskiresim üzerindeki etkisi ile ağaçbaskı gibi bazı tekniklerin popülerliğinde artış görülürken diğerleri daha az tercih edilir olmuştur.

1980'li yıllarda başlayıp ve 1990'larda devam eden teknik ve teknolojik gelişmeler sonucunda baskiresmin mesajları daha geniş kitlelere yayma işlevi için yeni yöntemler aranmıştır. Bu arayış sanatçıları sınırlı edisyon geleneğinin dışında eserler üretmeye itmiş ve baskiresimde yeni uygulamalar keşfedilmiştir. Birçok sanatçı, yeniden üretilebilen, tişört, kağıt bardak, paket kağıdı gibi tüketim malzemesi üzerine çalışmıştır. Hem kitlelere ulaşma amacına uygun olarak hem de ticari basılı materyallerle günlük yaşam içerisine kolaylıkla nüfuz edebilen eserler üretebilme kapasitelerinden dolayı ofset, fotolitografi veya ipek baskı gibi seri üretim için uygun teknikler bu dönemde daha fazla tercih edilmiştir.

Baskı sanatlarının sınırlı edisyon anlayışının ve alışılmış sunum olanaklarının dışında ortaya çıkan gelişmeler sonucunda geleneksel yapısı değişmiştir. Barbara Kruger, Jenny Holzer, David Hammons, Peter Halley, Félix Gonzalez-Torres gibi sanatçılar, bu

dönem baskı sanatlarının sınırsız edisyonlarının ilginç ve farklı uygulamalarını keşfetmişlerdir.

Görsel 15. Gonzalez-Torres, "İsimsiz (Ateşli Silahla Ölüm)", Dijital Baskı, 114.1 cm x 83.6 cm, 1990, MOMA, New York.

Baskiresim, geçmişten bu yana, politik göndermeli posterler ve sosyal meselelere odaklı, gündeme sahip eserler için uygun bir teknik ve değişim hareketlerinin bir aracı olarak hızlı ve seri üretim ile ön plana çıkmıştır. Toplumsal olaylara, otoriter rejimlere, ırkçılığa, savaşa karşı sanatsal protestonun vazgeçilmez ögesi olarak, baskı sanatları, fikirleri daha geniş bir kitleye ulaştırma ve yayma aracı olarak kullanılmıştır. Kara Walker, Willie Cole, Bartolomeu dos Santos, Peter Kennard, Cat Picton Phillipps ve Barbara Kruger, Wieslaw Haladaj gibi sanatçılar, değişim yaratmak ve bunu kitlelerin dikkatini çekmek istedikleri mesajlar içeren baskılarında politik, kültürel, toplumsal gündeme gönderme yapmışlardır. William Kentridge ise, öykücü bir anlatımla ırkçılık gibi protest bir tavır gerektiren konulardan yola çıkmış ve baskı sanatlarını hayalgücünü dışavurma aracı olarak kullanmıştır (Coldwell, 2010: 111). Baskı sanatlarını kullanarak üretimler yapan sanatçıların, her türlü paylaşım için daha geniş kitlelere ulaşarak, iletişim kurabilmek temel amaçları olmuştur. Baskı sanatları, teknik

olanakları ve anlatım sınırları esneyen protest baskiresim eserlerle çok daha da geniş kitlelere ulaştırılmıştır. Baskiresmin gerek protesto amacı gerekse bir değişim aracı olarak kullanılması tekniğin çağdaş yaklaşımlar içindeki önemli varlığını da ortaya koymuştur.

Görsel 16. Kentridge, "Yürüyen Adam", Linolyum Baskı, 250.2 cm x 97.8 cm, 2000, MOMA ,
New York.

Sanatçının yaşadığı ortamdan bağımsız düşünölemeyen sanat; yaşanan politik, ekonomik sıkıntılarının yansıması olarak varolmuştur. Postmodernizmle görelili hale gelen gerçeklik, deneysel anlayışı beraberinde getirmiştir. Teknik her ne olursa olsun şartların şekillendirdiğı sanat üretimi, eklektik bir anlayış ve sanatçıların konu seçimleri ile ortaya çıkmıştır. Yeni bakış açılarıyla farklı bir boyuta ulaşan baskı teknikleri, çağın ihtiyaçlarına cevap verebilen, deneyselliğe açık ve geliştirilebilen bir yapıya kavuşmuştur. Fikirlerin, tutkuların, korkuların, arzuların ve duyguların, kitlelere

ulaştırılarak paylaşılmasında etkili bir yol olan baskı sanatları, 21. yüzyılın önemli bir sanatsal üretim yöntemi olarak anlanılmış ve alanını genişleterek varlığını sürdürmüştür.

Çağdaş sanat dünyası küresel ekonominin dalgalanmalarından olumsuz yönde etkilenmiş olsa bile, baskı sanatlarının yenilikçi yapısı her zaman dirençli ve dayanıklılığı ile sürekliliğini korumuştur. Teknolojik gelişmelerin yön verdiği malzeme seçimi, yeni teknik olanaklar ve deneyselliğe açık yapısı ile genç sanatçılar tarafından giderek daha fazla benimsenmiştir. Taş baskı, mono baskı, gravür, ipek baskı ve ağaçbaskı gibi geleneksel teknikler ve çağdaş yaklaşımlarıyla baskı sanatları dünyası her geçen gün biraz daha sınırlarını aşmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

BASKI SANATLARINDA ÇAĞDAŞ YAKLAŞIMLAR

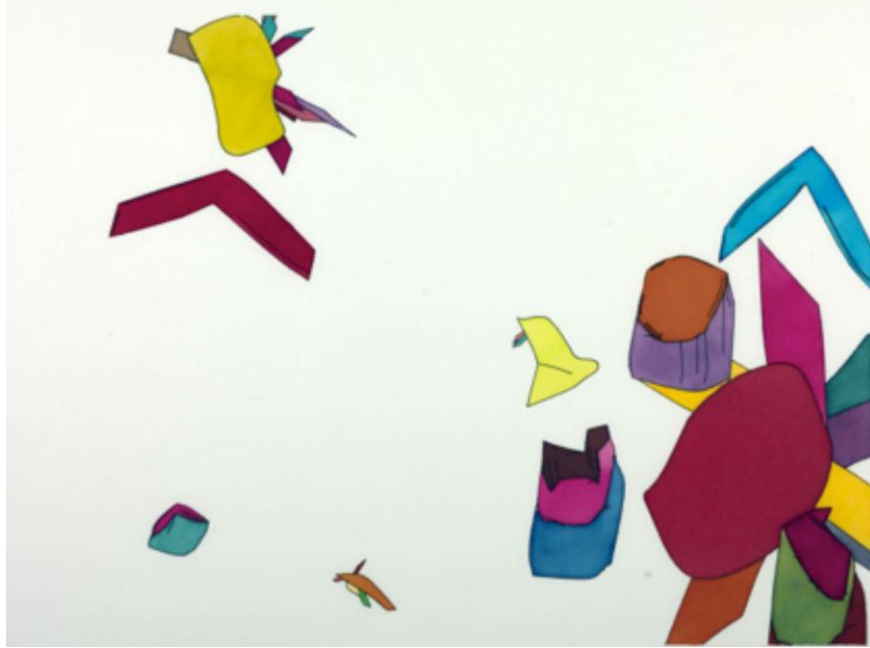
1. YENİ BİR OLANAK: DİJİTAL BASKI

Yeni araştırmalarla gelişen teknolojinin olanaklarıyla şekillenen sanat, küreselleşmenin de etkisiyle değişime uğramıştır. Baskiresmin deneme ve yeniliğe olanak veren yapısı tarihsel gelişim süreci içerisinde teknoloji ile paralel, şans eseri veya tasarlayarak yeni yöntemler ve malzemelerle sürekli bir devinim ve değişim içinde olmuştur. Hızla gelişen teknolojinin olanakları sanat ve teknolojiyi giderek yakınlaştırmış, sanata yeni boyutlar kazandırmış ve bir disiplin olarak bilgisayar ürünü sanat eseri ortaya çıkmıştır. Sanatçıların yeni imkan ve olanakları benimsemesi üretilen eserleri elektronik iletişim araçları ile oldukça hızlı ve çabuk bir şekilde, izleyici ile buluşturmaktadır. Sanatın etkili iletişim sağlama olanağı, yaşanan koşullar ve teknolojik gelişmeler düşünüldüğünde, daha fazla kişiye ulaşma amacı güden baskı sanatlarının günümüz formlarını şekillendirmiştir. Geleneksel tekniklerle dahi beklenmedik iletişime ulaşabilen baskı sanatları, dakikada yüzlerce edisyona ulaşabilen dijital baskı gibi, hızlı ve seri üretimi sağlayan yöntem ile çağımızın ifade biçimi olmuştur. Pek çok sanatsal üretimin tamamlayıcısı veya parçası olan dijital baskı, bilgisayar teknolojisini sanata adapte etmiştir.

1950'lerde analog bilgisayarların kullanılması sonucunda yeni teknikler doğmuş ve sanatsal baskı eserler karşımıza çıkmaya başlamıştır. 1968 yılında İngiltere'de açılan "Sibernetik Tesadüf" (Sibernetik Serendity) sergisi bilgisayar yardımıyla üretilen sanat eserlerinin varlığı için önemli bir hareket olmuştur. 1970 ve 1980'li yıllarda artan ilgi karşısında bazı koleksiyonerler bilgisayarla üretilen bu çalışmalara ilgi göstermiştir.

1990'lı yıllara kadar baskı mürekkebinin dayanıklılığı ve yöntemin baskıresim olarak geçerliliği üzerine şüphe ile yaklaşılması sebebiyle müzeler ve galeriler bu baskılara daha az ilgi göstermişlerdir (Saunders ve Miles, 2006: 12).

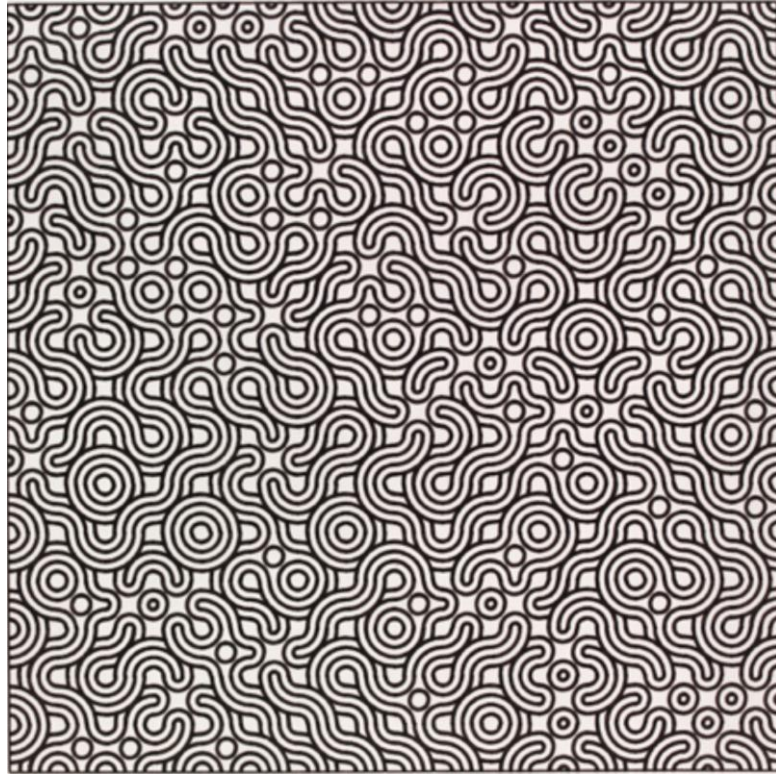
Mühendis ve sanatçıları bir araya getirerek 1966 yılında Billy Kluver tarafından kurulan "Sanat ve Teknolojide Deneyler" (Experiment in Art and Technology) adlı grup bilim ve teknolojiyi sanatsal uygulamalarla birleştirmiştir. Sanatçılar ilk kez mühendisler, programcılar ve bilim adamları ile birlikte kolektif bir biçimde çalışmışlardır. Yaratıcılığı ve etkileşimi amaçlayan bu girişim içinde Andy Warhol, Robert Rauschenberg, Jean Tinguely, John Cage ve Jasper Johns gibi isimler yer almıştır (Grabowski ve Fick, 2009: 36).

Görsel 17. Cohen, "İsimsiz Bilgisayar Çizimi", Dijital Baskı, 1982, Londra.

Bilgisayarlar ile anlatım dilini geliştiren baskıresim, günümüz sanatçılarının sanatsal üretimleri için görsel elemanları bir araya getirmiş ve yeni bir bütünün ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır. Sanatta yeni açıklamaları izleyen, alanlar arasındaki sınırları flulaştıran, birbiriyle ilintili ve ilişkili hareketleri tanımlayan yeni medya, 1960'larda ortaya çıkmıştır. 1970'lerde "Bilgisayar Sanatı" (Computer Art) başlığı altında ele

alınmış, günümüzde de güncelliği ön planda olan bir kavram olmuştur. “Dijital Sanat” 1980 yılında Harold Cohen’in, Stanford Üniversitesi’nde Yapay Zeka Laboratuvarı’nda otomatik çizim programı AARON’u icadından sonra kullanılmaya başlanmıştır. AARON’la yapılan siyah beyaz serbest çizimler, programcılar ve bilim adamlarının ortak çalışmalarıyla güncellenmiş ve dijital baskılar için renkli uygulamalara olanak veren yeni programlar üretilmiştir. İngiltere’de Harold Cohen’in yanısıra Paul Brown gibi bazı sanatçılar, bu gelişmelere önemli katkılar sağlamıştır (Saunders ve Miles 2006: 13).

Görsel 18. Brown, “İsimsiz Bilgisayar Destekli Çizim”, Dijital Baskı, 1975, Victoria and Albert Museum, Bilgisayar Sanatı Koleksiyonu, Londra.

Bilgisayar algoritmalarını kullanan Paul Brown, grafik filtreleriyle otomatik hücrelerden yararlanarak dokulu yüzeyler oluşturmuştur (Saunders ve Miles 2006: 12). “İsimsiz Bilgisayar Destekli Çizim” adlı çalışmasını 1975 yılında “Fayans” olarak bilinen yöntemle gerçekleştirmiştir.

Makine yapımı ve insan yapımı arasındaki fark, programlanmış bir bilgisayardan alınan görüntülerin hızı ve binlerce çoğaltma olanağı ile insana özgü sınırlılıkları ortadan kaldırmıştır. Bilgisayarla beraber yaratıcı deneyim için teknik yeterlik ve beceri ortaya çıkmıştır. Daha çok grafik tasarımcılar tarafından kullanılan nokta (piksel) ve çizgi (vektörel) tabanlı birçok grafik programı baskı sanatları için yeni bir üretim yöntemi olarak kullanılmış ve sanatçılara yeni imkanlar sunmuştur. Adobe Photoshop, Jasc Paint Shop Pro, Synthetic Studio Artist, Corel Photo Paint, Serif Photoplus gibi programlar resim işlemek ve fotoğraf üzerinde değişiklik yapmak için kullanılmıştır. Adobe Illustrator, Macromedia Freehand, Corel Draw gibi programlarla çizgi şekillendirilerek, renkli veya siyah beyaz çizimler yapılmıştır (Whale ve Barfield, 2001: 15). Sayısal programlar, her geçen gün sanatın hizmetine ve sanat alanına biraz daha nüfuz etmiştir.

Görsel 19. Franke, "Salınım Eğrisi", Dijital Baskı, 1956.

1990 yılında Kaliforniya'da inkjet yazıcılar ilk kez kullanılmıştır. Müzisyen Graham Nash, Jack Duganne ile beraber bir çalışma yürüterek siyah beyaz fotoğraflardan yararlanan deneysel dijital baskının ataları sayılabilecek çalışmalar yapmıştır (Grabowski ve Fick, 2009: 36). Bu yıllarda dünya çapında bilginin paylaşımını sağlayan internetin olanakları gelişmiş ve görsel kaynaklara erişim kolaylaşmıştır. Dijital baskıların ilk örnekleri dar bir renk skalasında üretilen geometrik soyut şekillerin ilkel

yazıcılar ile ince kağıda alınan çıktılardan oluşmuştur. Bilgisayar teknolojisinin olanaklarıyla fotoğrafa dayalı keşiflere kadar geniş bir imgelem aralığında dijital baskı tekniği kullanılmıştır. Dijital baskılar üretmek amacıyla geliştirilen yöntemler zaman içinde daha kolay kullanıma sahip olmuş ve uygulama açısından da daha olanaklı hale gelmiştir. Gelişen teknoloji ile teknik imkanların elverdiği ölçüde yapılan çalışmalar giderek daha iyi bir sonuca ulaşmıştır. Dijital baskı tekniğinin öncülerinden Herbert W. Franke'nin eserleri dijital baskıların ilk örnekleri ve imkanları hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamıştır.

Görsel 20. Hockney, "Armut Çiçeği Otoyolu", Dijital Baskı, 77 cm X 112 cm, 1986.

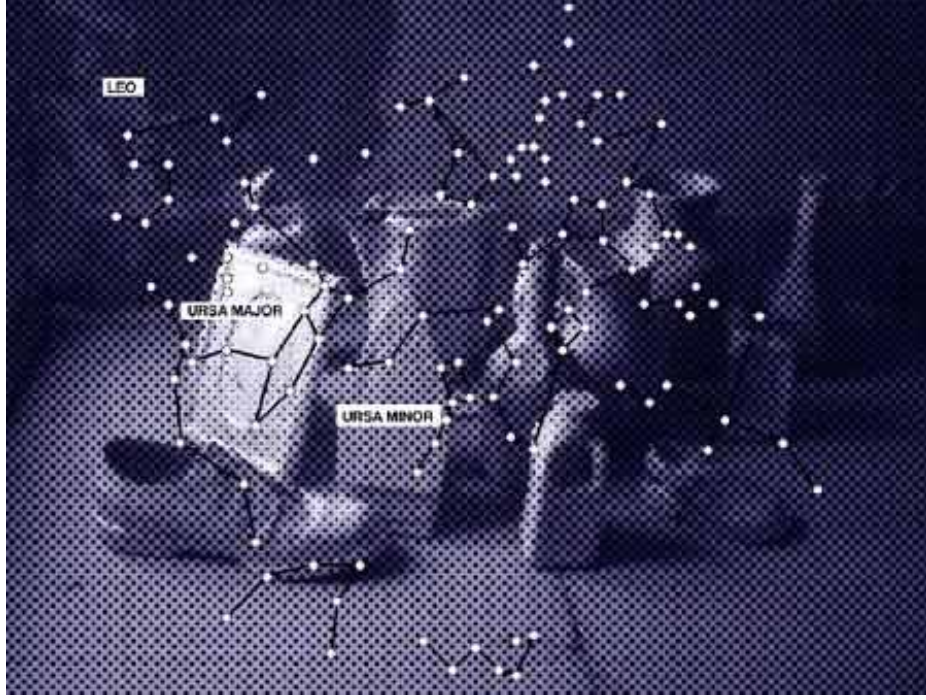
Geleneksel baskı tekniklerini kullanan pek çok sanatçı bilgisayar programlarıyla yeni ve eski yöntemleri birleştirmiştir. Bu sanatçılardan biri olan David Hockney kopyalama makinesi (fotokopi), faks, bilgisayar yazılım ve donanımı gibi ofis araç gereçlerini kullanmıştır. Sıradan görüntüleri, kolaj ve fotoğrafı birleştirdiği baskılarında, dinamik ve merak uyandırır duruma getirmiştir.

Bilim ve sanatla ilgili tarihsel bağlantılarıyla baskı sanatları, deneysellik arayışı içerisinde yeni bir boyut kazanmış hatta zaman içerisinde geleneksel üretim araçları ile iç içe geçmiştir. Dijital teknolojinin olanakları baskıresim tekniklerini doğrudan etkilemiş,

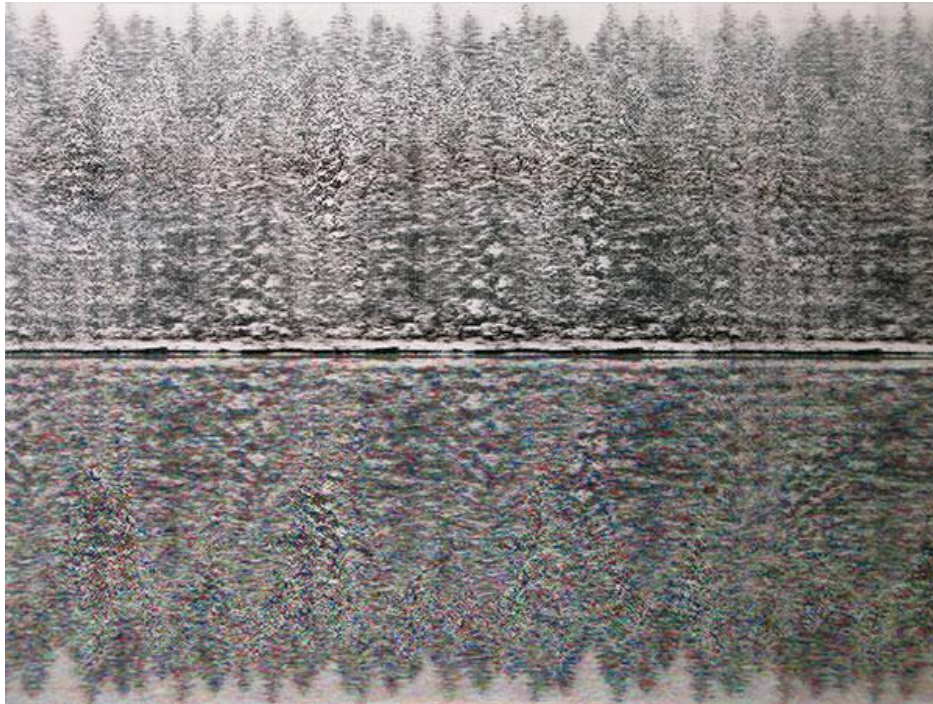
inkjet baskı ve internet ile beraber dijital baskının gelişiminde etkili bir ilerleme görülmüştür. 1995'te Londra Enstitüsü'nde, baskıresim için dijital teknoloji uygulamalarını araştırma programı kurulmuştur. Bölümün başkanı Paul Coldwell ve Londra Enstitüsü eğitmeni Charlotte Hodes, öğrencilerin el becerilerini geliştirmek için geleneksel yöntemleri bilgisayarın olanaklarıyla birleştirmişlerdir. Gelenekselle dijitali birleştiren ve bütünleştiren anlayış Coldwell'in eserlerinde de açıkça görülmüştür (Saunders ve Miles, 2006: 13).

Dijital baskı yapan sanatçılar, önceleri daha çok bilim adamları gibi araştırma kurumları bünyesinde deneyler yapmış, yapılan araştırmaların sonucu olarak genellikle yeni olanaklar ortaya çıkmıştır. Teknoloji geliştikçe, grafik yazılım programlarıyla birlikte dijital tekniklerle baskı sanatçıları, yeni olanakların kazanımlarını fark etmeye başlamıştır. Önceleri dijital baskının bilgisayar ekranındaki orijinal görüntüsü ve yazıcıdan alınan çıktı arasında benzerlik açısından problemler ortaya çıkmış ancak lazer ve inkjet yazıcılarla bu problemlerin üstesinden gelinmiştir. Büyük formatlı renkli mürekkep püskürtmeli yazıcılar baskı sanatçılarının üretim alanını genişleten önemli bir gelişme olmuştur. Dijital teknoloji, hem yeni bir teknik ortaya çıkarmış hem de varolan tekniklerine yeni yaklaşımlar getirmiştir. Dijital baskıresim ile sanatçılar, hızlı bir şekilde çizim yaparak eser üretebilmiş, deneme baskılar olarak sonucu görebilmiştir. Paul Coldwell, Julian Opie, Michael Craig-Martin, Terry Winters, Susan Collins, Deborah Sperber, Peter Halley, Peter Kennard, Cat Picton Phillipps, Randy Bolton, Cecile Boucher, Sang-gon Chung, Dan Hays, Catherine Yass, Marilène Oliver gibi isimler bilgisayar teknolojisini kullanarak eserler üreten baskı sanatçılarına örnektir.

Güzel sanatlar alanı ile dijital teknolojileri bir araya getiren Paul Coldwell, katmanlar halinde fotoğraf ve çizimleri bir araya getirerek birleştirmiştir. Bilgisayar yardımıyla yüzeyin tamamı, yarı tonlu noktacıklarla kaplanmıştır. Materyalin kendi kaynağından hareketle yeniden düzenlenmiş ve değiştirilmiş objelerle durağan ama umutlu bir atmosferde göçmenler, çaresizlik, yolculuk gibi yaşamdan kareler yer almıştır. Giorgio Morandi'nin natüremortlarını anımsatan "Takım Yıldızları / Gece Göğü" isimli dijital baskı çalışmasında ayakkabı, vazo, su ısıtıcısı, süt şişesi gibi ev gereçleri ile yiyecek ve temizlik malzemelerinden oluşan bir kompozisyon oluşturmuştur. Coldwell, sıradan katmanlı görüntülerle, yaşanan an ve anımsamalar arasında bağ kurmuştur.

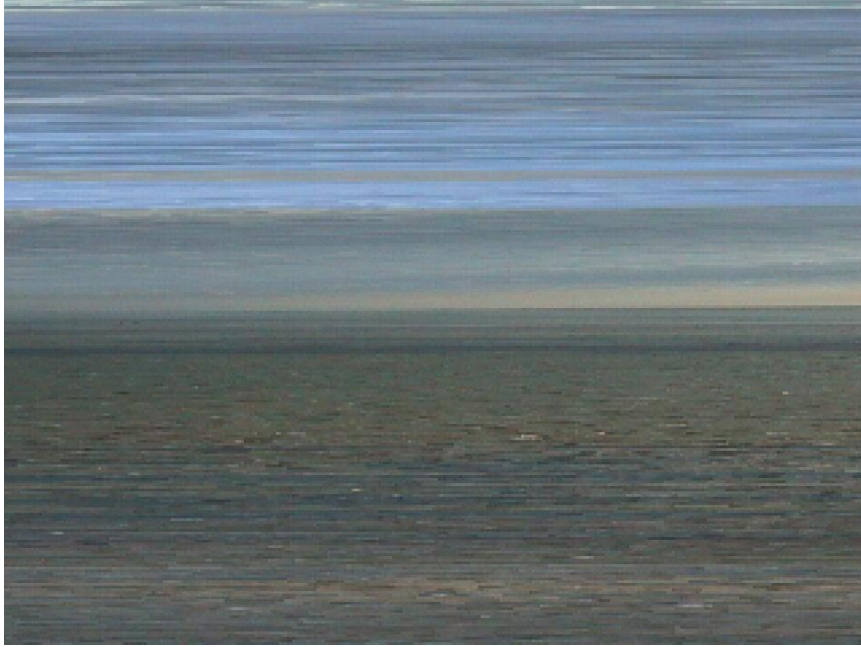

Görsel 21. Coldwell, "Takım Yıldızları / Gece Göğü", Dijital Baskı, 40 cm X 60 cm, 1986.

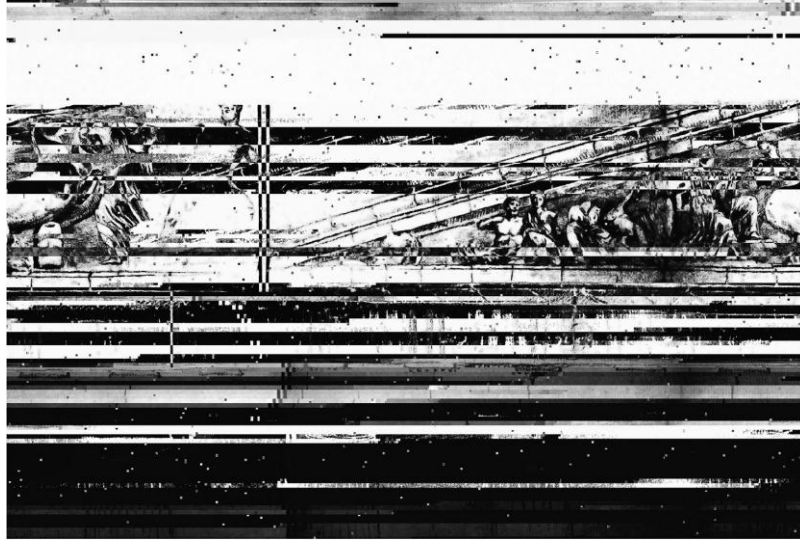
Görsel 22. Hays, "Kar", Dijital Baskı, 2008.

Susan Collins, Tim Head, Shaurya Kumar ve Dan Hays bilgisayarın sunduğu olanaklarla piksellere (noktalara) ayrılan düşük çözünürlüklü izlemi yaratan görüntüler ile dijital baskı eserleri oluşturmuşlardır. Dan Hays, Paul Coldwell tarafından, Londra'daki University of the Arts'da gerçekleştirilmiş olan FADE (Fine Art Digital Environment) araştırma projesi için davet edilmiştir. Burada üretilen baskılar, çok sayıda ufak noktanın, bir araya getirilerek izleyicinin gözünde oluşturduğu bütünün bilgisayardaki karşılığı olan pikselle, görsel bilgiyi soyutlayan, resimsel etkiler yaratan düşük çözünürlüklü fotoğraflardan türetilmiştir (Coldwell, 2010: 159). Bilgisayar aracılığıyla fotoğraf ve yeni teknolojilerin bir araya getirilmesiyle eserler ortaya çıkmıştır.

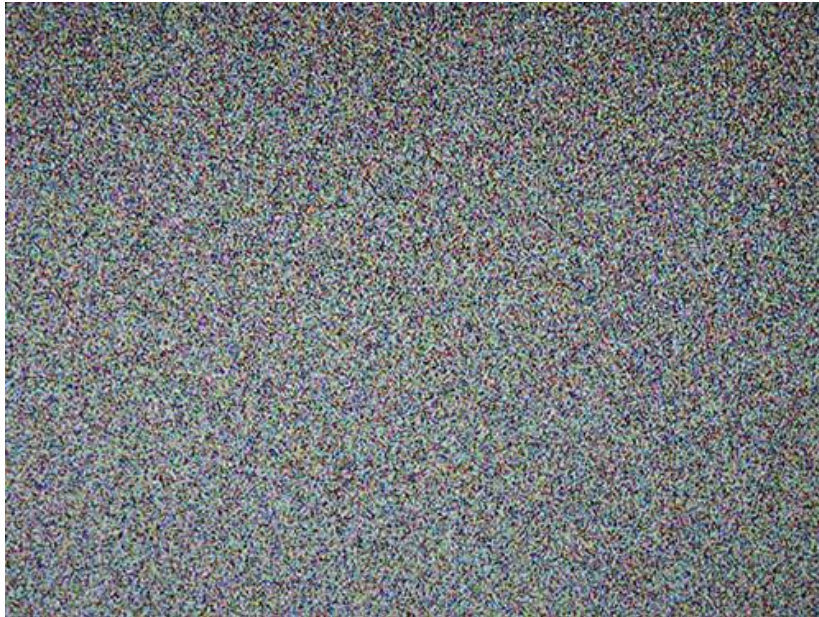
Görsel 23. Collins, "Deniz Manzarası", Dijital Baskı, 2009.

Susan Collins, dijital kamera ile kaydettiği manzaralardan yararlanarak, piksellerden oluşan dijital baskı çalışmaları üretmektedir. Her biri bir renk değerine sahip noktaların birleşerek renk lekerine dönüşmeleri sonucu ortaya çıkan manzaralar 2009 yılında üretilmiştir. Duygusal bir yolculuğa çıkaran "Deniz Manzarası" isimli dijital baskı, paralel çizgiler şeklinde oluşmuştur.

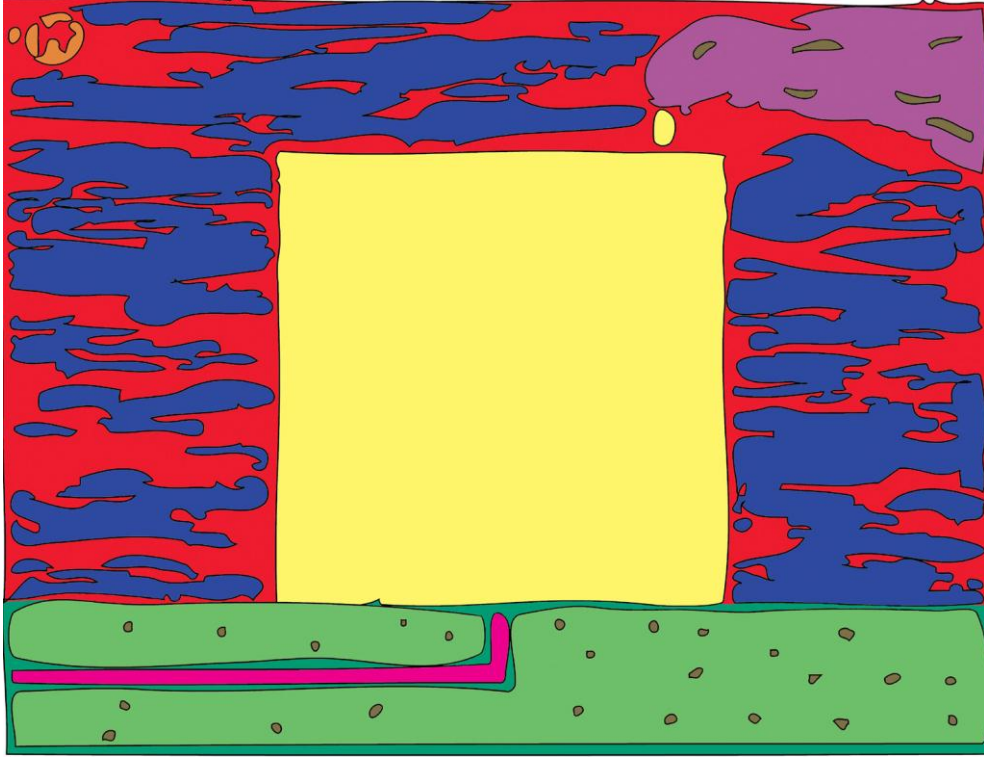
Görsel 24. Kumar, "Parthenon'un Batı Alınlığı", Dijital Baskı, 68,58 cm X 101, 8 cm, 2007.

Shaurya Kumar "Parthenon'un Batı Alınlığı" isimli eserde, insan eliyle yapılmış binaların kültürel ve tarihi varlıklarını ele almıştır. Sanatçı, dijital manipülasyon yöntemiyle resmin kendi parçalarından yararlanarak katmanlar oluşturmuştur. Piksel kaymaları ve kolaj izlenimleri ile eser, antik bir yapıtın bu çağdaki dijital varlığı ile belgelenmiştir.

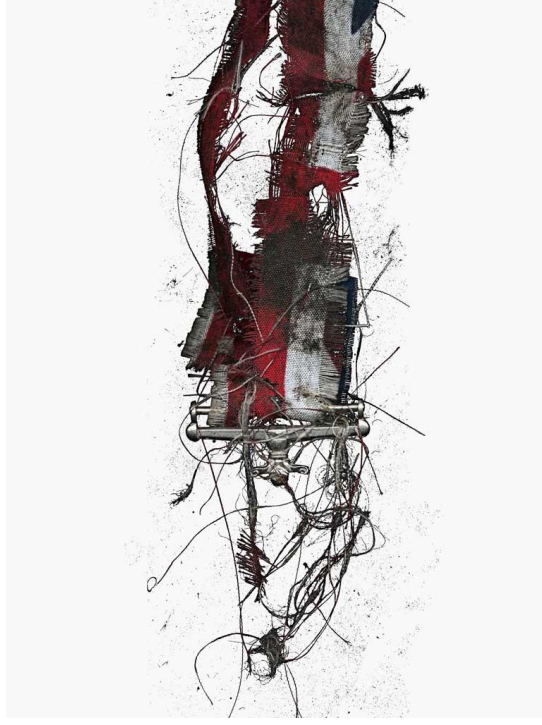
Görsel 25. Head, "Koku", Dijital Baskı, 360 cm X 480 cm, 2009.

Tim Head, dijital teknolojinin imkanlarıyla oluşturulan noktacıklarını, soyut eserleri için kalıp olarak kullanmıştır. Eser, herhangi bir çağrışımın uzağında sadece püskürtülmüş renk lekelerinden oluşmuştur. Biçimsel anlatımın dışında bir bütün olarak algıladığımız soyut görüntü sonsuz bir düşünce evreni sunmuştur.

Görsel 26. Halley, "Baca ile Hücre IV", Dijital Baskı, 85.1 cm X 109 cm, 1999, Carl Solway Gallery, ABD.

Fransız Yapısalıcı ve Postyapısalıcı teorilerden etkilenen Peter Halley baskılarında görsel imgeyi çağrıştıran renk alanlarıyla karikatürvari grafikler içeren dış dünyadan unsurları bir araya getirmiştir. New York'ta geometrik soyutlama, "Yeni Geometrik Kavramsalılık" (Neo-Geo), tarzında 1980'lerin başında yaptığı devre şeması görüntüleri ile, post-endüstriyel toplum faaliyetlerini yöneten gizli sistemleri ve ideolojileri vurguladığı geometrik soyut kompozisyonlar yapmıştır. Patlama, erime, boşluk veya durağan halleri içine birleşik bir bütün olarak serigrafik baskı ile başlayan "Hücre Patlaması" eserleri, 1995 yılında oluşturduğu dijital baskı duvar kağıdı ile geleneksel baskıresim anlayışının dışına çıkmıştır (Wye, 2004: 246).

Görsel 27. Kennard, “Ödül”, Dijital Baskı, 2004, Victoria and Albert Museum, Bilgisayar Sanatı Koleksiyonu, Londra.

Dijital yöntemleri kullanan Peter Kennard, savaş, çatışma, terör, iktidar, iktidarsızlık gibi politik konularda Cat Picton Phillipps ile ortak çalışmaktadır. Fotomontaj yöntemi ve kes-yapıştır mantığıyla, farklı parçaları veya katmanları bir araya getirerek, iğneleyici yaklaşımını güçlendirmiştir. “Ödül” isimli çalışmada, Irak savaşı ve gerçeklerini ele alan sanatçı, savaş ve demokrasi adına yapılan terörizm saldırılarına karşı dijital teknolojiyi kullanmış ve savaşın dehşet verici yüzünü göstermiştir. Sanatçı, gazete kağıdı gibi ucuz kağıtlar üzerine baskılar alarak dijital baskının kusursuz görüntüsünü kırmaya çalışmıştır.

İletişim ve göçebelik gibi konulara odaklanan Cecile Boucher, nesne ve görüntü tarama, grafik düzenleme, dijital fotoğraf ve baskı ile çalışmalarında yeni teknolojileri kullanmıştır. “Atomlara Ayrılmış” adlı 2006 tarihli dijital baskısında, görünen ile kimlik araştırması yapmıştır. Merkezde yer alan figür, üzerinde piksele benzeyen karelerle hem geri plana itilmiş hem de büyük küçük ilişkisiyle merak uyandırarak izleyiciyi araştırmaya yöneltmiştir.

Görsel 28. Boucher, “Atomlara Ayrılmış”, Dijital Baskı, 56 cm X 41 cm 2006, The Ottawa Art Gallery, Kanada.

Görsel 29. Opie, “Yürüyen Julian ve Suzanne”, Dijital Baskı (Ağaç Üzerine Vinil Baskı), 224,1 cm X 152,4 cm, 2008, Galerie de Bellefeuille, Montreal, Quebec.

Bilgisayarın olanaklarıyla imgeleri detaylardan arındıran Julian Opie, sade, parlak renkli, kalın konturlarla sınırladığı vektörel çizimlerle dünyayı betimlemiştir. Teknolojinin olanaklarını sınavarak simgeci bir yaklaşımla soyutlamalar yapmış ve figürleri temel renk ve çizgilere indirgemıştır. İzleyiciye minimum görsel ipuçları veren portreleri ve hareketli insan figürleriyle tanınan sanatçı, “Yürüyen Julian ve Suzanne” çalışmasında hareket halindeki figürlerin anlarını kare kare dondurmuştur. Mavi zemin üzerinde yer alan kadın ve erkek figürü kendileri olmaktan sıyrılarak evrensel bir kimliğe bürünmüş ve sonsuz atmosferde “birileri” olarak yollarına devam etmişlerdir.

Görsel 30. Yass, “Görünmez Şehir: Kuzeybatı”, Dijital Baskı (Transparan Cibakrom, Işıkkutusu), 70.5 X 63.5 X 13 cm, 2001, Tate, Londra.

Catherine Yass, Tokyo’den bir cadde görünümünü fotoğraflarının detaylarından yola çıktığı “Görünmez Şehir” dijital baskı dizisinde negatif ve pozitif fotoğrafların üst üste birleşiminden yararlanmıştı. Bu etkiler, sanatçının dijital baskılarında, çarpıcı renk yoğunluğuyla beraber ışıklı ve aydınlık bir şekilde kompozite edilmiştir. Sokak görünüşleri, modern binalar büyüyen detaylarla yeni bir boyut kazanmıştır.

Geleneksel baskı teknikleriyle üretilen baskıresim, kalıp ile fiziksel bir ilişkiye sahipken, bilgisayar verilerinden sonuç elde eden dijital baskı, baskıresmin teknik olanaklarını genişletmiş ve aynı zamanda baskıresmin geleneksel tanımını da değiştirmiştir. Dijital teknoloji, hem sanatçılar hem de sanat üzerinde devrim yaratmış yeni teknolojilerin getirileri ile geleneksel bakış açılarını farklılaştırmıştır.

Görsel 31. Bolton, "Yüz veya Bat", Tuval Bezi Üzerine Dijital Baskı, 21.36 cm X 134.62 cm, 2001, Littlejohn Contemporary, New York.

Randy Bolton çocuk kitabı resimlerinden oluşturduğu baskıresimlerinde, ahlaki öğütleri, acı, pişmanlık, umut gibi temaların yanısıra önemli toplumsal konuları mizahi bir yaklaşımla ele almıştır. Bildik çocuk resimlerini modern bir eleştiri, metaforik bir anlatımla ele aldığı "Yüz veya Bat" çalışmasında ikircikli anlamlarla belirsiz hale gelmiş, garip bir şekilde tanıdık ve güvenilir, ama biraz uğursuz bir dünyayı ve altta yatan endişeleri göstermiştir. Bolton, flama biçimini kurumlar, çevre ve siyaset hakkında kendi gözlemlerini, endişelerini, kaygılarını ve şikayetlerini ifade etmek için kullanmıştır.

Dijital ve fiziksel teknolojilerin bir araya gelmesi, geleneksel pratiğin gelişmesi ve güçlenmesi anlamına gelmiş, sanatçılar için yazılım programları yeni olanaklar sağlamıştır. Dijital teknolojiler fotoğraf ile yeni bir ilişki ortaya koymuş, baskıresmin

dağarcığının genişletilmesine ve geliştirilmesine aracı olmuştur. Bilgisayar, yeni baskı teknolojileri ile görüntülerin daha hızlı çoğaltılması ve dağıtılmasını olanaklı kılmıştır.

Günümüz baskı sanatlarında teknolojinin yeniliklerinden de beslenen pek çok önemli sanatçı, dijital teknolojinin olanaklarıyla sanatsal üretimlerini zenginleştirmiştir. Dijital baskı, baskının bir nesne olarak yapısı üzerine sanatçının kontrolünün dışında bilgisayar tarafından yapıldığı düşüncesiyle, sorgulayan bir anlayışla karşılaşmış ve uzun süre tartışma konusu (hatta halen süregelen tartışmaların içinde yer alan) olmuştur. Kavramın ön plana çıktığı bir sanat ortamında bilgisayarın getirdiği yeniliklerle dijital baskı, uluslararası baskı sanatları yarışmaları ve sergileri ile yaygınlaşarak, geniş kitlelerce benimsenmiştir. Birçok baskı sanatçısı için dijital yöntemler önemli değişimleri beraberinde getirmiş ve tek başına ya da diğer baskı teknikleriyle birleştirilerek her zamankinden daha çeşitli baskı eserler üretilmesini olanaklı kılmıştır. Dijital Baskı, yeni endüstriyel teknoloji ile hem büyük boyutlarda basılmış, hem de farklı materyallere baskılar veren yazıcılar ile olanaklarını daha da genişletmiştir. Ele aldığımız sanatçılar göz önünde bulundurulduğunda bilgisayar, geleneksel baskı sanatları pratiğinin gelişmesi, kitlelere ulaşma amacını gerçekleştirme ve alanını güçlendirmesi için önemli bir adım olmuştur.

2. PRESİN ÖTESİ: YERLEŞTİRMELER VE BÜYÜK BOYUTLU BASKILAR

Duvarlara asılmaya ve çerçevelenmeye uygun olarak geleneksel anlamda üretilen baskiresimler, gitgide daha büyük boyutlu baskılara dönüşmüş, galerilerin ve müzelerin yanısıra kamusal alanlarda hem estetik değere hem de kavramsal anlama sahip olarak üretilen baskılar görülmeye başlanmıştır. Eserler bazen seçilen uygun mekanda sergilenirken bazen de seçilmiş mekana uygun olarak üretilmiş, galeri ve müzelerin iç mekanı ya da dış yapısı işlemin bir parçası olarak kullanılmıştır.

Büyük boyutlu baskiresimler yeni yöntem ve yaklaşımlarla beraber üç boyutlu eserlerde baskıların kullanılmasına da öncülük etmiştir. Heykel formundaki baskiresimlerin yanısıra üç boyutlu baskılar yerleştirmelerin bileşenleri olarak kullanılmıştır. Basılmış bir baskiresmi şekillendirerek veya baskı için hazırlanan

kalıptan yararlanarak üç boyutlu baskı eserler veya baskı yerleştirmeler üretilmiştir. Geleneksel yöntemler veya yeni teknolojilerin olanakları ile farklı yüzeylere baskılar yapılmış, cam üzerine ipek baskı veya yapışkan kağıtlarla ışığı geçiren transparan eserler ortaya konmuştur.

Görsel sanatlarda “Yerleştirme” (Enstalasyon), geleneksel sanat eserlerinden farklı olarak, anlam ve algı düzleminde nesnelerin, birbirleriyle ve içinde buldukları mekanın nitelikleri ile ilişkili olarak belirli bir mekan için yaratılmış ve bir arada sergilenmiştir. Açık veya kapalı mekanlarda, günlük ve doğal malzemelerin yanı sıra bilgisayarlar gibi teknolojik araçlar da kullanılmıştır. Birçok sanat disiplinin bir araya gelmesiyle melez (hibrid) bir sanat yaratım biçimi olarak oluşan yerleştirme sanatı, 20. yüzyıl sonlarında müzeler ve galeriler tarafından kabul görmeye başlamıştır.

Endüstrileşme ile ortaya çıkan hazır nesnenin sanat alanında kullanılmaya başlamasıyla, sanat, artık hayatımızın bir parçası olmuş ve sanat yapıtı, çevresi ile bütünlüşmüştür. Yaşanan teknolojik gelişmeler, görme gücü, düşünce ve belleği kapsayan yeteneklerin makineye aktarılması, hızını takip edemediğimiz değişimler ile insan kendi algı dünyasına yeni bir görüş alanı kazandırmıştır. Sanatçılar, makineleşen dünyadan koparak, gerçek dünyadan seçtiği malzemelerle kendi hayali dünyalarını gerçek mekanlarda yaratma çabasına girmişlerdir. Sanatta bu mekansal arayışlar, resim ve heykel düzleminde, giderek insanın algısal deneyimini ve bu yolla ortaya konan kavramsal iletileri esas alan “Deneyimlenen Sanat” çalışmalarına uzanmıştır. 20. yüzyılın sonlarında, bu deneyimlenen mekanlar yaratma alışmaları, “Yerleştirme” olarak adlandırılmıştır.

“ağdaş sanatta 1960 sonrasında etkinlik kazanan minimalizm, kavramsal sanat, video sanatı, yoksul sanatı, pop art gibi sanatlar özel malzemeye gerek duymuştur. Minimalistler mekan ve yapılarını algı boyutunda ilişkilendirmiş, özel mekan düzenlerini kullanmışlardır.

Hazır nesne Duchamp’la beraber sanat alanına girmiş, nesne sanatı ve nesne yerleştirmelere dönuşmüştür. 1970 sonrasında simgesel bir anlatımla seçilmiş nesnelerin mekân ile beraber sergilenmesi, mekânın işlevi, tarihi ve anlamıyla ilişkilendirilerek nesne yeniden anlamlandırılmıştır. Estetik ve kavramsal bağlamda yerleştirme hem nesnenin hem de mekanın izleyici ile ilişkisi görsel

ve dūşūnsel algının sınırlarını genişletmişlerdir (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 2008: 1634-1635).”

Yerleştirme, önceleri galeri ve sergi mekanlarına uygun “mekana özgü yapıtlar” olarak karşımıza çıkarken daha sonra sanatçılar, bu binaların dışında kullanılan nesne ve onun anlamına uygun mekanları kullanmışlardır. Yerleştirme sanatı, mekanla bütünleşerek üç boyutlu bir sanat formuna dönüşmüş, üretilen eserler ise sadece belli bir alana özgü olabildiği gibi benzer alanlarda da tekrarlanabilmiştir. Hem baskıları hem de onların kalıplarını temsil edebilen yerleştirme kelimesi, baskının daha fazla kişiye ulaşabilme özelliğiyle temel insani bir ihtiyaç olan iletişim kurma girişimini etkili ve güçlü bir biçimde dile getirmiştir.

Galeri ve müzelerin dışında heykel gibi bulunduğu çevre ile bağlantılı olan yerleştirmeler, farkı sanatsal anlatım yöntemleriyle hem görsel hem de duyumsal bir boyut kazanmıştır. Çağdaş sanatçılar üç boyutlu çalışmalarında ve yerleştirmelerinde ve hatta hareketli resimlerin parçası olarak geleneksel baskı tekniklerini kullanmışlardır (Tala, 2011: 8).

Hem estetik değere hem de kavramsal anlama sahip büyük boyutlu baskılar üreten sanatçılar, reklam panoları ve kamu binası olarak inşa edilen mekanları ve alanları eserleri için uygun yerler olarak kullanmışlardır. Galerilerde ve seçilen kamu alanlarında; küreselleşme, eğitim ve kültür gibi genellikle politik göndermeler içeren baskı yerleştirmeler, konularına uygun olarak sergilenmiştir. Sanatçıların politik, kültürel, toplumsal gündeme gönderme yaptıkları, kitlelerin dikkatini çekmek istedikleri mesajlar içeren işlerini kamuya açık alanlara taşımaları, sanat eserini, müze ve galeri gibi ancak belli izleyici kitlesine ulaşabilen kapalı mekanlardan kurtararak, baskıresmi geçmişteki herhangi bir zamandan çok daha hızlı ve etkili erişim potansiyeline sahip hale getirmiştir.

Günlük hayatta sıklıkla karşılaştığımız baskıresimler, eserin izleyici ile buluşma ve izleyicinin eseri yaşamının içine sokması veya eser üzerindeki ilgi süresini arttırma olasılığını da kuvvetlendirmektedir. Gündelik yaşamdan kopmaması, deneyimlenme

konusunda etki kaybına yol açmaması geçirdiği değişik zamanlarla kıyaslandığında yerleştirmelerle protest amacın gerçekleşmesi daha olanaklı görünmektedir.

Görsel 32. Rauschenberg ve Cage, Baskı, 41.91 cm X 671.83 cm, 1953, SFMOMA, New York.

Baskı tekniğın sınırları aşma eğiliminin ilk örnekleri arasında kabul edebileceğimiz 1953 yılına tarihlenen Robert Rauschenberg ve John Cage'n ortak eseri 42 x 670 cm ebatında, mürekkeplenen bir tekerleğın izinden oluşmaktadır. "Otomobil Lastiğı Baskısı" adlı eser, günümüz baskı yerleştirmelerine ışık tutar niteliktedir.

Görsel 33. Warhol, "Brillo Kutuları", Baskı, 1964, Lever House, New York.

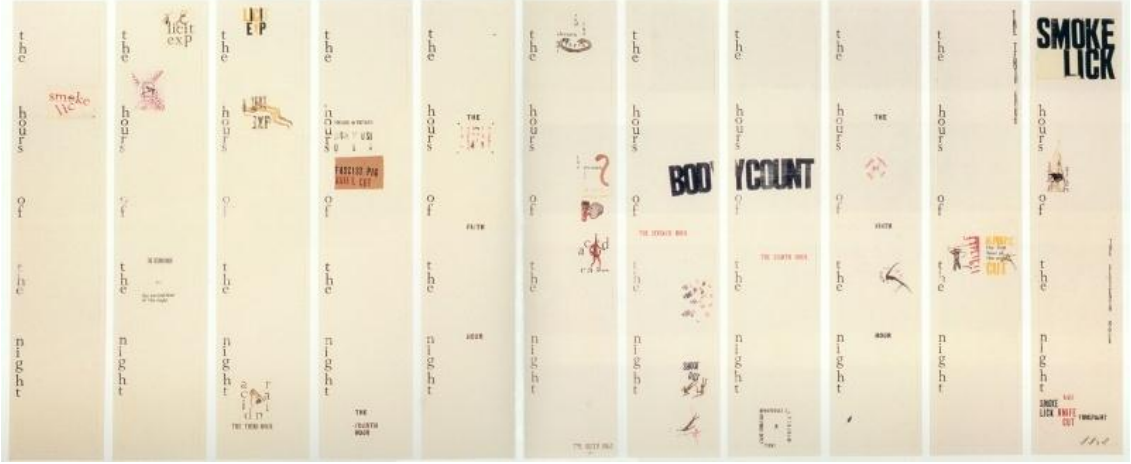
“Andy Warhol’un “İnekli Duvar Kağıdı” adlı 1966 tarihli serigrafisi veya 1964 tarihli Brillo Kutuları adlı baskısı, sanatçıların çerçeveli sınırlı edisyon baskı geleneklerinin ötesini görebileceğinin ilk kanıtı olmuştur. Birçok sanatçı için baskıresim, yerleştirmeler ve ayrıca dış mimari projelerinde kullanılan bir araç işlevi görmüştür (Coldwell, 2010: 137)”

20. yüzyılda baskıresmin gelişimi sınırlı edisyonların dışına çıkmış ve daha geniş bir alan tanımına ulaşmıştır. 1960 ve 1970’li yıllarda İngiltere’de Kelpra, Amerika’da Ulae ve Gemini Gel gibi stüdyoların katkısı ile birincil üretimi baskıresim olan sanatçıların sayısı artmıştır. Andy Warhol ve Robert Rauschenberg gibi sanatçılarla baskıresim, tuval üzerine veya bez üzerine yapılan farklı uygulamalarla yerleştirmelerin parçası olarak karşımıza çıkmıştır.

Yerleştirmelerde kullanılan heykel, çeşme, savaş anıtları, mozaikler ve duvar resimleri gibi maddi ve kalıcı olan örnekler dijital baskı olanaklarıyla yeniden anlamlandırılmıştır. Mimari boyutlarda vinil üzerine basılan dijital baskılar veya kendiliğinden yapışan transparan levhalar, binaların hem dış cephesine hem de iç yüzeyinde kullanılmıştır. Baskı teknikleri kullanarak çok sayıda yapışkanlı mesaj notlarını ve kauçuk damgalı imajları birleştirerek büyük imajlar ortaya çıkaran birçok sanatçı örneği mevcuttur (Saunders ve Miles, 2006: 97).

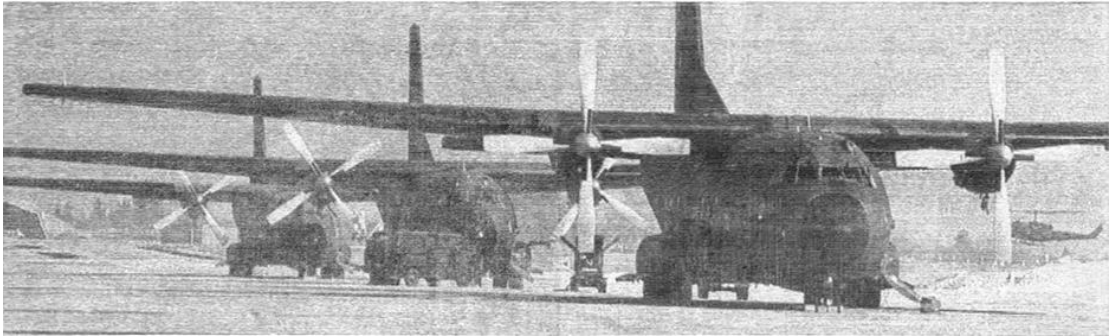
Galeri ya da müze, iç ya da dış mekan yerleştirmelerin bir parçası olarak baskıresim teknikleriyle tasarlanmıştır. Gelişmiş teknolojik olanaklarla şekillenen sadece tasarımlama yetisi ile sınırlı olan çağdaş baskı sanatları örnekleriyle, günümüzde yaşamımızın her aşamasında karşılaşmaktayız. Geleneksel yöntemler ve dijital baskı denemeleri ile çağdaş baskılar, giderek daha çok, boya resimlerle ve heykellerle birlikte ve yerleştirmeler içinde veya yerleştirme olarak öne çıkmıştır. Büyük ölçüde yeni teknolojinin etkisiyle birlikte baskılar, çerçeve içinden çıkabilmiş ve galeri duvarlarının dışına taşabilmiş ve baskılar hayatın her alanında karşılaşmamızı olanaklı kılmıştır. Marilène Oliver, Renee Green, Richard Woods, Thomas Kilpper, Simon Patterson, Xu Bing, Vito Acconci, Kiki Smith, Nobuhiro Nakanishi, Felix Gonzalez Torres, Swoon, Wenda Gu, Emma Stibbon, Christiane Baumgartner, John Hitchcock, Jan Hendrix, Paula Roland, Christoph Loos, Regina Silveria, Nicola Lopez, Alexia Tala, Libby Hague, Mirta Kupferminc, Rob Swainston, Barthelemy Toguo, Valgerdur Hauksdóttir, Virgil Marti, Ryan Mcginnes, Orit Hofshi, Nancy Spero, gibi daha birçok büyük boyutlu

baskı ve baskı yerleştirmeler yapan sanatçıların eserleri bu konuda örnek olarak ele alınabilir.

Görsel 34. Spero, "Gece Saatleri", Baskı, Panel, 281.3 cm X 52.7 cm, 1974, Whitney Museum, New York.

1970'lerde kağıt üzerine büyük boyutlu baskıları ile Nancy Spero, yerleştirme için baskiresmi bir araç olarak kullanarak önemli gelişmelere imza atmıştır. Resim ve yazıları yanyana getirdiği çalışmalarında zeminden tavana ulaşan duvar boyutunda panoramik pankartlar oluşturmuştur. Basit ve dışavurumcu anlatımla mistik güçleri, canavarları, Latince, İngilizce, Fransızca yazılmış metinlerle birleştirmiş, siyasi baskı, savaş ve kadına karşı şiddet konularını ele almıştır. Çağdaş politika, toplum ve kültürel ilişkilerle ilgilenmiş, savaşları, kıyamet dehşetini, yaşamın döngülerini kutlamalarla ve yeniden doğuşun kendinden geçiş hayali olarak dile getirmiştir.

Görsel 35. Baumgartner, "Transall", Ağağ Baskı, 150 cm x 415 cm, 2002, MOMA; New York.

Alman sanatçı Christiane Baumgartner, televizyon ve dijital dünyanın insan yaşamına etkisini yansıtmak için en eski baskıresim tekniği olan ağaçbaskıyı kullanmıştır. Anı donduran, ıssız manzaralar televizyon ekranından dünyayı izler gibi sunulmuştur. "Transall" adlı çalışmada, arka arkaya sıralanmış kalkmaya hazır nakliye uçakları görünününün devamını merak ettiren ancak ekranda oluşan yatay çizgiler ile kesintiye uğrayan bir an gibi sunulmuştur. Sanatçının çalışmalarında, rüzgar çiftlikleri, arabalar, ağaçlar donup kalan filmlerden kareler gibi ele alınmış ve kendi sıradanlıkları ile kurgulanmıştır.

Görsel 36. Tala, Derin Enginlikler, Enstalasyon, 25 cm X 25 cm X 200 cm, 2004.

Kolaj mantığından yola çıkarak farklı katmanları üstüste getiren Alexia Tala, biçimler, renkler, figürler ile izleyicinin gezinmesine imkan veren sütunlar oluşturmuştur. Ahşap bir iskelet ve mdf parçalarından oluşan kutu üzerine mono baskı ve ağaç baskı gibi farklı birçok tekniği kullanarak deneysel, büyük boyutlu baskılar yapmıştır. Toplum yapıları gibi sosyal konularla ilgilenen sanatçı, kişisel deneyimlerinden, psikolojik ve toplumsal araştırmalardan yola çıkmıştır. Farklı birçok ülkede yaşamış olması, onun

toplumların benzerlikleri ve farklılıkları üzerinde farkındalık kazanmasını sağlamıştır. İzleyicinin kendinden bir parça yakalamasına olanak veren ve yaşanmışlıklarını anımsamasını sağlayan sütunlar, izleyicinin aralarında gezinmesine olanak veren bir şekilde yerleştirilerek, izleyici ve eser arasındaki bağı güçlendirmiştir.

Görsel 37. Hitchcock, “Onlar Ayaklarını Hareket Ettiriyor Ama Hiçkimse Dans Etmiyor”, İpek Baskı Yerleştirme, 2007, The School of Art & Design Coyne Gallery, New York.

Bir çok tekniği bir arada kullanan John Hitchcock, kişisel, kültürel, sosyal ve politik kimlikleri tanımladığı çalışmalarında genellikle serigrafiyi tercih etmektedir. Toplumsal referanslarla görsel kültür, kültürel kimlik ve sosyal konuların politika üzerindeki etkisinden yola çıkmaktadır. Amerikan hükümetinin iç ve dış politikaları, Irak ve Afganistan’da ölenleri konu alan yerleştirmeler yapmıştır. Yerleştirmelerinde, fotoğraf, baskı, resim, video ve müziğin yanısıra yerleştirilmiş objeler de kullanmıştır. “Onlar Ayaklarını Hareket Ettiriyor Ama Hiçkimse Dans Etmiyor” adlı eseri için bir galeride yirmidört saat öğrencileriyle beraber baskı yapan sanatçı daha sonra bunları mekan içerisinde düzenlemiştir. Amerika’nın politikalarına gönderme yaparak, metafor olarak kullanılan “x” işaretinin tekrarlarından oluşan çalışmaların üzerine savaş tankları ve helikopterleri yerleştirilmiştir.

Görsel 38. Lopez, "Baş Dönmesi", Karışık Teknik Baskı Yerleştirme, 243.84 cm X 426.72 cm, 2007, Courtesy of Caren Golden, New York.

Nicola Lopez, sarkan, uzanan, üst üste üşüşen veya alanda patlayan baskı temelli yerleştirmeleriyle dikkat çekmektedir. Lastikler, yollar, borular, kablolar, teller, elektronikler, kimyasal bulutlar çağdaş takıntılarımızın kaynağı hız, taşıma, yapı ve iletişim gibi konuları ele almaktadır. Çalışmalarında modern şehirleri temsil eden, kentsel mimari parçaları ve tarihi etkiler için varolan görsel kaynakları kullanmıştır. Endüstri devrimi gibi teknolojiye modern gelişmelerin etkisini baskılarında kullanan sanatçı genel olarak bir plana bağlı olsa bile yerleştirmenin şekillenme süreci onun planının dışında gelişip inorganik yapı organik olarak büyüyebilir. Genellikle serigrafi ve foto litografi tekniklerini tercih eden sanatçı zaman zaman ağaç baskı tekniğini de kullanmıştır. Kağıt, mylar (aydıngere benzeyen ince polyester tabaka) veya güçlü ve esnek mataryeller üzerine yapılan baskıların kenarları kesilerek yığınlar halinde yerleştirmelerin parçaları haline getirilmiştir (Tala, 2011: 86-87).

Görsel 39. Smith, "Lucy'nin Kızları", Bez Üzerine İpek Baskı Yerleştirme, 1990, Rena Rosenwasser and Penny Cooper, Berkeley.

Kuşağının önemli isimlerinden biri olan Kiki Smith, zengin bir anlatım ile insan durumlarını doğal ve manevi duygularla sosyal algıya göndermeler yapmıştır. Heykel üretimlerinin yanısıra baskı teknikleriyle üretilmiş çalışmalar yapan sanatçı, "Lucy'nin Kızları" isimli arka arkaya dizilmiş hatta bir yığın izlenimi oluşturan üç boyutlu figürleriyle kadının evrim sürecini irdelemiştir. Kumaş üzerine serigrafi baskı tekniğiyle yapılan figürden oluşan eser, yalnız kendi başına ve toplum içinde bir birey olarak kadınları irdelemiştir. Küçük büyük, uzun kısa formlar ile farklı yaş gruplarına gönderme olarak kabul edilerek bir kadının her yaşta karşılaştığı kimlik mücadelesini ele almıştır. Yığın görünümü kadının içinde yaşadığı duygusal durumlara ve karşılaştığı ortak evrensel sorunlara gönderme yapmıştır. Kadının birey olarak toplum ve topluluk içinde var olabilme, bireyselliği kabul ettirme çabası ele alınmıştır. Her türlü yüzeyin eserin bir parçası haline gelmesine olanak veren baskı teknikleri sanatçının üretimini sınırsızlaştırmıştır.

Görsel 40. Swoon, Duvar Üzerine Yapıştırılmış Linolyum Baskı, Londra.

Swoon, kamusal alanlarda sergilediği baskı temelli çalışmalarını aynı zamanda yerleştirmelerinin bir parçası olarak kullanmaktadır. Çağdaş yaşamı tüketim ile ilişkilendiren sanatçı, baskı tekniklikleri ile de çalışmalarının karmaşık yapısını desteklemiştir. Çocuklardan, müzisyenlere, sokak satıcılarına gündelik faaliyetleri içinde insanları tasvir etmiştir. Ağaç baskı ve linolyum baskı tekniklerinden yararlandığı çalışmalarında insanlar enerjik ve dışavurumcu olarak duygularını ifade eder bir şekilde tasvir edilmiştir. Kamu sanatı çalışmalarıyla yüksek sanat beğenisini halkın düzeyine indirerek katılımcı, demokratik bir sanat anlayışıyla çalışmıştır.

Görsel 41. Marti, “Zorbalar” Detay, Duvar Kağıdı, Ipek Baskı, 1992-97, The Fabric Workshop and Museum, Philadelphia.

Virgil Marti'nin duvar kağıtları Barok, Pop Art, Rokoko dönemlerinden kült bir filme ve Çin stilinde bir sanat eserine göndermeler yapmıştır (Saunders ve Miles 2006: 126). Portrelerle oluşturulan panoramik bir manzara ile bir anı defterini anımsatan eser canlı renklerle dikkati üzerine çekmektedir. Zemin üzerindeki yeşil yapraklı sarı, kırmızı ve mavi renkli çiçekler, izleyiciyi genç erkek portrelerine yönlendirmektedir. Çerçeve izlenimi yaratan çiçekler içerisindeki fotoğraflar anma töreni atmosferinde ve anıları hatırlatır gibi betimlenmiştir. Sanatçı, izleyiciyi veya mekanda bulunanları kışkırtıcı bir tarzda, dinamik bir dijital görüntü yığına maruz bırakarak eserini izletmiştir.

Görsel 42. Greene, “Hatıra Tuval”, Ipek Baskı, 1992, The Fabric Workshop and Museum, Philadelphia.

Grafiker, yönetmen, kavramsal sanatçı ve yazar olan Afrika kökenli Renee Greene, eleştirel bir dille geniş bir perspektifle tarihi olayları çevremizde gördüğümüz nesnelere ele almıştır. İlk kez 17. yüzyılda Fransa’da popüler olan bir kumaş desenini tuval olarak düşünmüş, sandalyer, koltuklar, duvarlar, perdeler gibi bir oda içinde bulunan eşyaların tamamını bu kumaş ile tasarlamıştır. Sosyal sınıf, estetizm ve ırk kavramlarını sorgulayan sanatçı serigrafi baskı tekniğini kullanmıştır. Orjinal kumaş desenin üzerine aynı döneme denk gelen savaş öncesi Amerika’dan ve sömürgeci bir tutum sergileyen Avrupa’dan görüntüleri bilgisayar yardımıyla orijinal tasarıma ekleyerek pastoral sahnelerle tezatlık içinde birleştirmiştir. Farklı geçmişleri eşzamanlı olarak bir araya getirerek hatırlatma yapan sanatçı, yumuşak döşemelerde ırkçılıkla ilgili tarihi görselleri kullanmıştır (Saunders ve Miles, 2006: 54). Çiçekli bir kumaş üstüne yerleştirilen yaşanmış anlardan oluşan “Hatıra Tuval”, gördüğümüz anda sadece bir örtü diyebileceğimiz ayrıntıya girdiğimizde ise arka planda yatanları görebildiğimiz bir çalışmaya dönüşmüştür. Çalışma, “Ah ne kadar da güzel” dediğimiz anların arkasında yatanlar, biri için güzel olanın başka biri için ifadesi de aynı mı acaba gibi düşüncelerini hatırlatmaktadır. Sergilenen oda tamamen bu kumaş ile kaplanmış ancak altında

günlük sıradan eşyalar yer almıştır. Çiçek motifleri ön plana çıkararak güzel, sıradan bir görüntü oluşturmuştur. Ancak kumaş üzerindeki figürler dikkatli bir inceleme sonucu anlaşılmış ve görünenin ardındakiler ortaya çıkmıştır. Betimlemeler takip edildiğinde su yüzüne çıkan gerçek görünenden çok farklı olarak rahatsız edici olmaya başlamaktadır. Bu rahatsızlık, rahat koltukta rahatlamaya engel teşkil etmektedir. Bugün bulunduğumuz yerde bu koltuk üzerinde oturabiliyorsak, bunun nedeni geçmişte yaşananlar ile görünenin arkasındakiler ile beraber olabilmektir. Ancak geçmiş sadece geçmişte mi kalmıştır?

Görsel 43. Hofshi, "Taban Yüzü Bir Echo Ise", Ağaç Baskı, 345,44 cm X 728,98 cm X 91,44 cm, 2009, Philagrafika, Philadelphia.

Orit Hofshi, anıtsal büyüklükte siyah beyaz dışavurumcu tahta baskılar ile tarihe göndermeler yapmıştır. Ağaçtan üretilen kağıt ve ağaç kalıp bir araya getirerek oluşturduğu eser, bu elemanların sentezi ile varolmuştur. Kayalıklar, görünür görünmez alanlar, manzaralar ve figürler ile boşluk, çaresizlik ve sessizlik hissinin yarattığı karamsar bir atmosfer oluşturulmuştur. Tehlike, yalnızlık, sürgün, ve distopya gibi temalar ve huzursuz, harap manzara görüntüleri bir sükunet havası içinde ele alınmıştır.

Görsel 44. Loos, "Ortak çıkış süresi (III)", Ağaç Baskı, 1995, Bonner Kunstverein, Bonn, Almanya.

Christoph Loos, malzemenin karşılıklı etkileşimi ve dönüşümünden yararlanarak uygulama ve sunum esnasında baskıresim ve heykel arasında ayrılmaz bir bağ kurmuştur. Yerde sergilenen oyulmuş büyük ahşap kütük şeklindeki kalıplar ile "Ortak Çıkış Süresi (III)" adlı eser, silindir mühür kalıplarını hatırlatarak baskı sanatlarının ilk örneklerine gönderme yapmıştır. Duvara asılan üzerine baskı alınabilen soyulmuş ince ağaç katmanları ağacın kağıt formuna dönüşmeden önceki halini hatta kendi içindeki yolculuğunu oluşturmuştur. Son derece çağdaş bir sunum ve disiplinler arası etkileşim ile sanatçı yerleştirmesinde ilkelden günümüze yaşanan teknik, malzeme ve sunumda gerçekleşen dönüşümü hatırlatan bir yaklaşım sergilemiştir.

Görsel 45. Toguo, "Kefaret", Ağaç Baskı, 2012, Art Basel, Bâle, Switzerland.

Barthelemy Toguo, sınır kapıları ve yaşanan sıkıntıları konu almıştır. Yaşananların kimlik, özgürlük, insan ilişkileri ve duygular üzerine etkisini araştırmış, seyahatlerine yansımalarını ele almıştır. Yerleştirme, masa üzerinde sergilenen damga mühür şeklindeki heykel kalıplar ve kağıda basılarak alınan izlerinin duvarda sergilenmesinden oluşmuştur. Çeşitli geometrik şekiller hatta bazen amorf biçimler üzerine kazınan bir veya birkaç kelimedenden oluşan siyah beyaz baskılar iki disiplin arasında bağ kurarak ifadeyi güçlendirmiştir. Düzensiz bir görünümde sunulan kalıplar, mührü kullanan için herhangi bir işgününde karşılaştığı sıradan bir durumu anlatmaktadır. Yan yana ve alt alta dizilmiş çerçevelenerek sergilenen baskılar ise pasaport üzerindeki işaretlerin sahibi için önemini ve hayatını nasıl etkilediğini dile getirmektedir.

Thomas Kilpper çerçeveli baskı gelenekleriyle kendini sınırlamamış, parke döşemelerini ağaç kalıp olarak kullanmıştır. Çalıştığı binanın tarihi ile imgelemlerini, örtüştürerek parke döşemesini oymuş ve bunları basmak için el merdanesi kullanmıştır. "Arkaya Bakma" adlı eser, 2. Dünya savaşı sırasında nazi liderlerinin sorgulandığı

terkedilmiş bir basketbol sahasında gerçekleştirilmiştir. Binanın dış cephesine asıldığında yaklaşık 300 metrekare alan kaplayan ağaçbaskı, mekanın içinde asılan baskiresimler ve zemin döşemesindeki oymalar ile birlikte bir bütün olarak düşünülmüş ve sergilenmiştir (Grabowski ve Fick, 2009: 100).

Görsel 46. Klipper, “Arkaya Bakma”, Ağaç Baskı, 1998, Oberursel, Almanya.

Almanca yazılardan ve Alman tarihini etkileyen şahıslar ve olayların görüntülerinden oluşan eser, siyasi ve sosyal olarak önemli bir mekanda üretilmiştir. Parke zemini kalıp olarak kullanan sanatçı hem kalıbı hemde alınan baskıları üretilen mekanda sergilemiştir. Kalıcı kalıplarıyla etkileşimli bir ortam yaratan sanatçı izleyicilerin hafızalarını yoklamaktadır. Bir yandan yaşananları hatırlatırken diğer yandan unutmaya ve tekrar eskiye dönme mesajı vermektedir. Sanatçı, betimlemelerinde mekanın hem siyasal tarihteki önemine değinmiş hem de yapım amacı doğrultusunda kullanımını ele almıştır. Duvarlar ve zemin, zamana tanıklığı bağlamında mekanın sergi alanına dönüşmesi, oyulan kalıp ve baskıları, etkili grafik bir dille çok anlamlılığa ulaşmıştır.

Görsel 47. Silveira, “Derinlik”, Yerleştirme, Atlas Sztuki Gallery, Lodz, Polonya.

Brezilyalı sanatçı Regina Silveira serigrafi, litografi, ofset, fotokopi, lazer kesim yapışkan vinil gibi farklı yöntemleri denediği çalışmalarında baskıresme dair algılarımızla oynamaktadır. İçinde bulunmaktan hem keyif alabileceğimiz hem de ürkebileceğimiz mekanlar yaratmıştır. Dijital baskının olanaklarını kullanan sanatçı, Philagrafika Baskı Sanatları Festivali (Philagrafika Printmaking Festival) kapsamında “Harika Dünya” isimli, çekirge dolu bir oda tasarlamıştır. Bir zamanlar veba salgını, çekirge istilası, dolu yağışı hayatı tehdit ederken günümüzde suç, şiddet, yolsuzluk gibi konular hayatımızı şekillendirmektedir. Sanatçı, korku ve kaygılarla yaşamımıza ve ruhumuza istila eden, olumsuz etkileyen şeyleri hatta kendi varlığımızla kirlettiğimiz dünyayı sorgulamıştır. Yaratıcı yaklaşım ve teknik olanaklarla eleştirel bir tutum çerçevesinde ve mizahi bir bakış açısıyla farklı bir bakış açısını benimsemiştir. Sanatçı, “Derinlik” isimli çalışmasında ise galerinin mimarisi, özellikle de pencerelerin perspektife uygun olarak tekrarı ile uçurum gibi hiç bitmeyen bir derinlik yanılsaması yaratmış, aklımızı karıştırarak duyularımızla oynamıştır. Mekan, hem nefes kesici sonsuz bir atmosfer algısı yaratmış hem de düşünülmesi ve kaygı duyulması gereken tekinsiz bir yapı hissi uyandırmıştır.

Görsel 48. Silveira, "Harika Dünya" Yerleşirme, 2010, Moore College of Art, Philadelphia.

Görsel 49. Craig-Martin, "Fan", Vinil Baskı, 2000 x 2000cm, 2003, Triton Square, Londra.

Dijital teknoloji ile baskıresim üslubunu genişleterek, vektör tabanlı çizimler yapan Michael Craig-Martin Popüler, minimalist ve kavramsal göndermeler içeren yoğun ve canlı renklerle eserlerini tasarlamıştır. “Fan” adlı çalışma, Londra’da bir dış mekanda sergilenmiştir. Sanatçı; sarı, kırmızı, mavi gibi parlak renklerle önemsiz gündelik nesnelere yeni bir boyut kazandırmıştır. Sıradan eşyaların hayatı kolaylaştıran önemli etkisi devasa boyutlara ulaşan ölçülerle hatırlatılmış ve nesnelere sıradanlıktan uzaklaşarak dikkat çekici kompozisyonlara dönüşmüştür

Görsel 50. Hauksdóttir, “Şeffaflık III”, Karışık Teknik, 1999, ET4U, UK.

Şeffaf kağıtları kolaj ve baskı teknikleriyle bir yolculuğa çıkararak Valgerdur Hauksdóttir, baskı yerleştirmeler yapmıştır. Eserin tek başına veya biraradalığı ile yüklendiği değer ve transparanlığın kazandırdığı zenginlikler baskı tekniklerinin olanaklarıyla yeni bir boyut kazanmıştır. Şeffaf kağıt şeritler, kendi arasında etkileşim içinde ve her yönden izlenebilir şekilde tavandan aşağıya doğru asılarak izleyici ile buluşmuştur. Bakış

açısına göre değişkenlik gösteren eser, parça ve bütün olarak estetik değer kazanmıştır. Bulunduğun konuma göre dönüşen ifade ile gitmek ve kalmak arasında sıkışan eser, izleyicinin algı dünyasında hem durağan hem de hareketli sessiz bir manzara izlenimi ile kendisini bireysel tercihe bırakmıştır.

Görsel 51. Oliver, "Kalp Aksı", Polikarbon Akrilik Üzerine Dijital Baskı ve İpek Baskı, 162cm X 75cm X 117 cm.

Marilène Oliver, medikal dijital görüntülerden yararlanarak baskı teknikleri ile heykel ve yerleştirmeler gerçekleştirmiştir. Medikal görüntüleme verileri ile ilgilenen sanatçı kendi figürleri için varolan veriler üzerinde dijital teknoloji ile oynamıştır. Makinenin bedene bakma şeklinden yararlanarak akrilik tabakalar üzerine serigrafi baskı yapmıştır. Bu görüntüler daha sonra üç boyutlu bir baskı, bir görüntü, ölü birinin hayaletimsi bir imgesini oluşturacak şekilde biraraya getirilmiştir. Akrilik tabakalar, yere doğru kendini bırakmış, kendinden geçmiş, bir figür oluşturmuştur. Sanatçı, Bilgisayarlı Tomografi verilerini kaynak materyal olarak kullanmıştır. İpek baskı, dijital baskı ve dijital oymaları kullanan sanatçı, akrilik tabakalar veya cam organze gibi şeffaf malzemesi çalışmasının zemini olarak değerlendirmiş ve bakış açısına göre değişebilen hem iki hem de üç boyutlu görüntüler ile eserini oluşturmuştur (Coldwell, 2010: 175).

Görsel 52. Oliver, "Dervişler", Organze Üzerine İpek Baskı, 215 cm X 40 cm X 30 cm, 2007,

Görsel 53. Woods, Ağaçlar ve Tuğlalar ve Tuğlalar ve Ağaç, 2008.

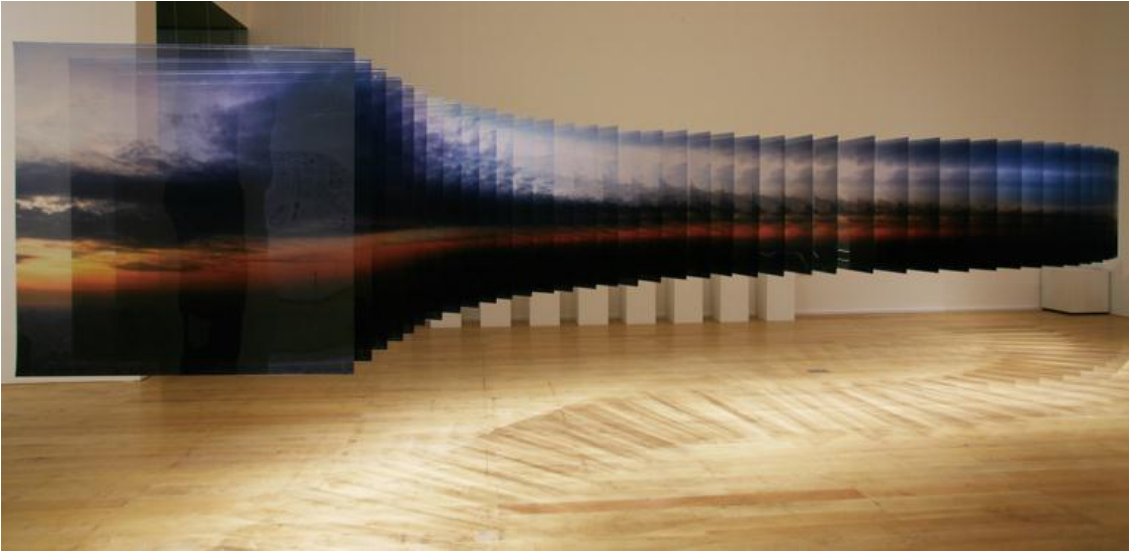
İllüzyon ve gerçeklik arasındaki zıtlığı ele alan Richard Woods, bir binayı kaplamak veya yeni bir zemini döşemek için kullanılan materyal işlevi gören kontrplak veya MDF bloklar kullanmıştır. Mizahi bir yaklaşımla, döşeme tahtaları, tuğla gibi yüzeylerin desenlerini stilize etmiş, motif olarak basmıştır. Sanatçı, 2008 tarihli “Ağaçlar ve Tuğlalar ve Tuğlalar ve Ağaç” adlı eserinde duvarı ve yerde bulunan parçaları, tuğla şeklinde ve yer döşemesi olarak yeniden tasarlamıştır. Sanatçı, geleneksel yapının korunması konusunda son derece hassas olan İngiltere’ye özgü restorasyon, beğeni ve mirası koruma takıntılarına meydan okuyan, ironik bir yaklaşım sergilemiştir. İmitasyon dünyasına ironik bir gönderme yapan parlak renklerle basılmış döşeme tahtalarından yararlanmış, hızlı çözümlere ve etkilerine gönderme yapmıştır. Woods, eserlerinde bir zemin döşemesi olan laminayı canlı renklerle gösterişli grafik motifler olarak kullanır. Ağaç veya mermer dokusuyla oluşturulan eserler, gerçek ve temsil arasındaki ikilemi eleştirmiştir (Coldwell, 2010: 149; Saunders ve Miles, 2006: 81-84).

Görsel 54. Kupferminc, “Bir Tanık Olmak”, 2006.

Fotoğraf, dijital baskı ve geleneksel yöntemleri kullanan Mirta Kupferminc, yerleştirme, performans çalışmalarıyla baskiresimleri birleştirmiştir. Mitleri ve kültürel konuları yeniden yorumlayan sanatçı, bir yahudi olarak ailesinin deneyimleri üzerinden kendi

geçmişi ve kimlik konularıyla ilgili çalışmalar üretmiştir. Farklı zamanlama sürelerinde pozlanan fotoğrafların farklı tonlardaki sonuçlarını bir araya getirmiştir. Aynı görüntünün tekrarı küçük küçük kareler yanyana gelerek bir bütünü oluşturmuştur. Yukarıdan aşağı doğru solgun renklere sahip biraz daha düzensiz olarak yerleştirilmiş parçalar giderek daha düzenli, canlı ve görünür olmuştur. Yaşananların etkisinin hafiflese de bir yanılla hep özünde var olmaya, hissedilmeye, canlı kalmaya devam ettiğinin ifadesi olmuş ve gelecek yıllara tortusu kalmıştır. Geçen zamanın ve yaşanan olayların şekillendirdiği kimlik, zamanla veri kaybına uğrayan dönüşümü ile ele alınmıştır.

Görsel 55. Nakanishi, "Katman Çizim, Gündoğumu", 2007.

Nobuhiro Nakanishi, dijital imajlarla oluşturduğu yerleştirmesinde, peyzaj görüntüsünün yer aldığı arka arkaya dizilmiş şeffaf tabakaları kullanmıştır. Mekânsal değişim ve zamanın sonsuza akışının izlenimini yakalamıştır. Sanatçı, aynı manzaranın değişen anları ile sanat ürünü ve izleyicisinin deneyimi arasındaki ilişkiyi göz önünde bulundurarak tasarımını gerçekleştirmiştir. Her bir katman üzerindeki görüntü yanyana geldiğinde ise ilk katmanın açısını değiştiren benzer bir görüntüye dönüşmüştür.

Rob Swainston'un siyah beyaz ağaç baskılar kullandığı çalışmaları daha büyük veya daha küçük formatlarda monte edilebilir paneller olarak tasarlanmıştır. Herhangi bir alan için tasarlanmamış, ancak herhangi bir alan için düzenlenebilecek şekilde yapılan

tahta baskı galeride iki duvarı tamamen kaplamıştır. Yağmur ve karın etkisinde kendi kendine büyüyen ağacın baskısı, dolambaçlı yollar veya akarsu ile dağlık soyut bir manzarayı anımsatırken, sanatçının ve ağacın yolculuğunun sembolik bir haritası olmuştur. Çağdaş Amerikan politikalarına ve toplumsal yapısına, tutkularına açınsama yapan çalışma, tiyatro sahnesi gibi boş ancak Amerikan öncüllerinin dünyayı dönüştürme umutlarına sahiptir.

Görsel 56. Swainston, "Yüzyıllık", Ağaç Baskı, 2009.

Büyük boyutlu baskılar ve baskı yerleştirmeler, baskı sanatlarının güncel iletişim kurma biçimi olarak karşımıza çıkmıştır. Baskı yerleştirmeler hem tarihle ilintili hem de yaşam ve sanatı birleştiren yenilikçi bir yaklaşım olarak son derece çağdaş sanatsal bir dil oluşturmuştur. Etkileşimli bir ortam yaratarak yeni seyir olanakları sunmuştur. Hem baskılar hem de kalıpları sunumun bir parçası olmuştur. Baskı yerleştirmeler, tarihi süreci içinde baskı sanatları değerlendirildiğinde yeni sunum formu olarak var olmaya başlamıştır. Günümüz şartlarında baskı sanatlarının daha etkin bir şekile dönüşmesini sağlamıştır.

3. SINIRSIZLAŞAN SINIRLILIKLAR: MELEZ BASKILAR

Baskı sanatlarının çağdaş bir uygulama olarak yaratıcı bir anlayışı benimsemesi yeni olanakları beraberinde getirmiştir. Gelişen dijital baskının etkisi, kağıdın dışında başka yüzeylere yapılan baskılar, geleneksel teknikleri yeni deneysel yöntemler ve dijital olanaklarla birleştirerek farklı arayışlara, yeni keşiflere itmiştir. Farklı teknikleri bir araya getirerek baskı sanatlarının sınırlarını esneten sanatçılar, giderek baskı sanatlarının tanımını daha da genişletmişlerdir.

“Melez baskı: geleneksel tekniklerle fotoğraf ve dijital baskıların birleşimidir (Simmons, 2002: 62).” Simsons’ın Baskı Sanatları Sözlüğü’nde geçen ifadesinin yanısıra melez baskı, teknik birliktelikleri de içeren yeniden üretilmiş bir tür olabildiği gibi iki veya daha fazla türün birleşiminden oluşabilmektedir. Kağıdın yanı sıra çok sayıda yüzey üzerine basılabilir. Çağdaş bir yaklaşım ile kil üzerine basılan mühürler veya kumaş üzerine basılan dekoratif ağaç baskılar gibi sanatçılar baskı eserleri için kağıdın dışında yeniden saten, tülbent ve ipek gibi kumaşları tercih etmişler ve bu malzemeleri çoğu zaman kolaj mantığında bir araya getirmişlerdir.

Melez baskılarda kolajlanmış basılı yüzeylerden, baskı ve kolaj asemblajlarına kadar çözüm yelpazesi oldukça geniştir. İpek baskılar, ağaç baskılar, dijital lazer kesimler ve bazı sanatçıların popüler imgeleri, melez baskıların geniş kullanım alanı hakkında bilgi verir. Willie Cole, Helen Frederick, Mick Moon, John Utting, Megan Fishpool, Scarlet Massel, Janet Curley Cannon, Dan Welden, Anne Desmet, Eduardo Paolozzi, Joe Tilson, Robert Rauschenberg, Charlotte Hodes, Peter Blake, Kara Walker, Barbara Kruger, Alicia Candiani, Karen Kunc gibi sanatçıların eserleri melez baskılar için fikir sahibi olmamızı sağlar.

“Baskıresme yeni bakış açıları kazandıran Kenneth E. Tyler, 1960’lı yılların sonlarında Gemini G.E.L.’i ve ardından 1974’te Tyler Graphics’i kurmuştur (Coldwell, 2010:33).” Yaratıcı bir anlayışla melez baskı üretimine öncülük eden Tyler, yeni araştırmaların yolunu açarak baskı tekniklerini serbestçe bir araya getirmiştir. Baskılarında pek çok tekniği ve malzemeyi bir ara getiren Rauschenberg, tekniği fotoğraf ve dijital baskı ile

birleştirmiştir. İnce yarı saydam; ipek, şifon, tülbent gibi kumaşlar ve farklı tabakalar üzerine ipek baskı ynemi ile basmıştır. Baskı yapılan malzemenin transparanlık etkisinin uyandırdığı ilişkilerden yararlanmıştır. 1974'te Gemini G.E.L. ile çalışırken, "Kırağı" serisini üreten Rauschenberg, gazete kupürleri, çizgiroman parçaları, balon, kovalar, temizlik gereci tutan bir el gibi kısmen rastgele görünen birçok imajdan yararlanarak serigrafik tekniği ile bir araya getirmiştir. Üst üste yerleştirilmiş transparan materyaller buğulu bir görüntü oluşturmuştur (Coldwell, 2010: 85).

Görsel 57. Rauschenberg, "Kırağı", Melez Baskı, 187.9 cm x 102.2 cm, 1975, Solomon R. Guggenheim Museum, New York.

Görsel 58. Paolozzi, "Sertçe Vurmak", İpek Baskı - Kolaj, 74.3 cm x 49.5 cm, 1971.

Heykeltıraş Eduardo Luigi Paolozzi, çoğunlukla ipek baskı tekniğini kullandığı çalışmalarında popüler kültür öğelerini bir araya getirerek yeni bir dünya yaratmıştır. Sanatçı, tüketim mallarına ve teknolojiye ilişkin kitaplardan ve magazin dergilerinden alınan popüler kültür görüntülerini kullanarak kolajlar yapmaktadır. Çizgi roman ve reklam imgelerinden yararlandığı çalışmalarının pek çoğunda teknoloji ve bilim kurgudan yararlanmıştır. Görüntüler ev eşyası reklamlarından otomobillere, karikatür ve poster kızlarına hemen her çeşit imgeyi mizahi bir anlayışla biraraya getirmiştir (Fineberg, 2014: 230).

Pop akımın içinde yer alan Joe Tilson, yeni ve deneysel bir anlayışı benimsemiştir. İlgüdülerinden yola çıkarak kendi duygularına ve düşüncelerine karşılık gelen şeyler

üretmek için baskıresim tekniği sınırlarını genişletmiştir. Aquatint, serigrafi, ağaç baskı ve karborundum gibi geleneksel teknikleri bir araya getirmiş, baskıların üzerini boyayarak, yırtarak, baskıya nesnelere yapıştırılmıştır. Tilson, tüketim toplumunu, toplumun değişen değerlerini ve büyüyen umutsuzluk duygusunu ele almıştır. Taş, saman ve ip gibi malzemeler ile zamanı ve kültürü aşma çabası içinde olmuştur.

Görsel 59. Tilson, "Alcheringa 1 – Yangın", İpek Baskı - Karışık Teknik, 97.8 cm X 67.9 cm, 1971, Tate.

Spontane etkilerle, yenilikçi bir yaklaşımı benimseyen Megan Fishpool, çukur baskı, taş baskı ve mono baskı gibi baskı tekniklerini bir arada kullanmıştır. Sanatçı, "Ağıt (Noktürn)" adlı eserinde belirsizleşen renk lekeleriyle hüzünlü bir his yaratmıştır. Kahverengi monokrom renk lekeri içine gizlenmiş portre neredeyse yok olmaktadır. Hatırlanan bir durumun, görsel ve fiziksel karşılaşmanın ritim ve akışı, bir sesin biçim ve formunu yakalamaya çalışır gibi betimlenmiştir. Kesit izlenimi yaratan eserin öyküsü kasvetli bir atmosferde devam eder.

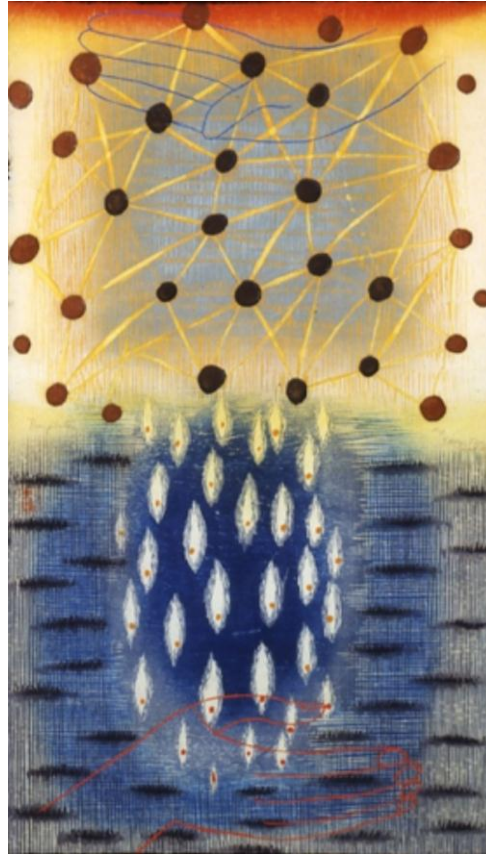
Görsel 60. Fishpool, "Ağıt (Noktürn)", Gravür, Mono Baskı, 56cm x 76 cm.

Görsel 61. Cannon, "Bir Dönem Sonu", Dijital Baskı, Karışık Teknik, 50 cm x 70 cm, 2009.

Dijital baskı, kalem, tebeşir gibi farklı malzemeleri ve yöntemleri bir araya getiren Janet Curley Cannon, ihmal ve kentsel bozulma konusunda çalışmıştır. Renk, çizgi ve yaşayan dokusuyla duvarların dili ve kentsel yaşamın yüzeyselliğini betimlemiştir. Sarsıntı, kargaşa, geçmişi ve yaşanmış hayatlarıyla binaların tahrip olmuş ama devam eden zamana direnen yapısını ele almıştır. Yaşayan sakinleriyle hayat bulan binaların kazandığı kimlikler, örttüğü yüzler ve dışarıdan görünen ile iç yüzünü irdelemiştir. Yıkık döküm bir görüntünün ardına gizlenmiş yeni modern yapılar iç ve dış arasındaki çelişkiye gönderme yapmıştır.

Görsel 62. Kunc, "Çökelti", Ağaç Baskı, İpek Baskı, 53.34 cm x 30.48 cm, 2005.

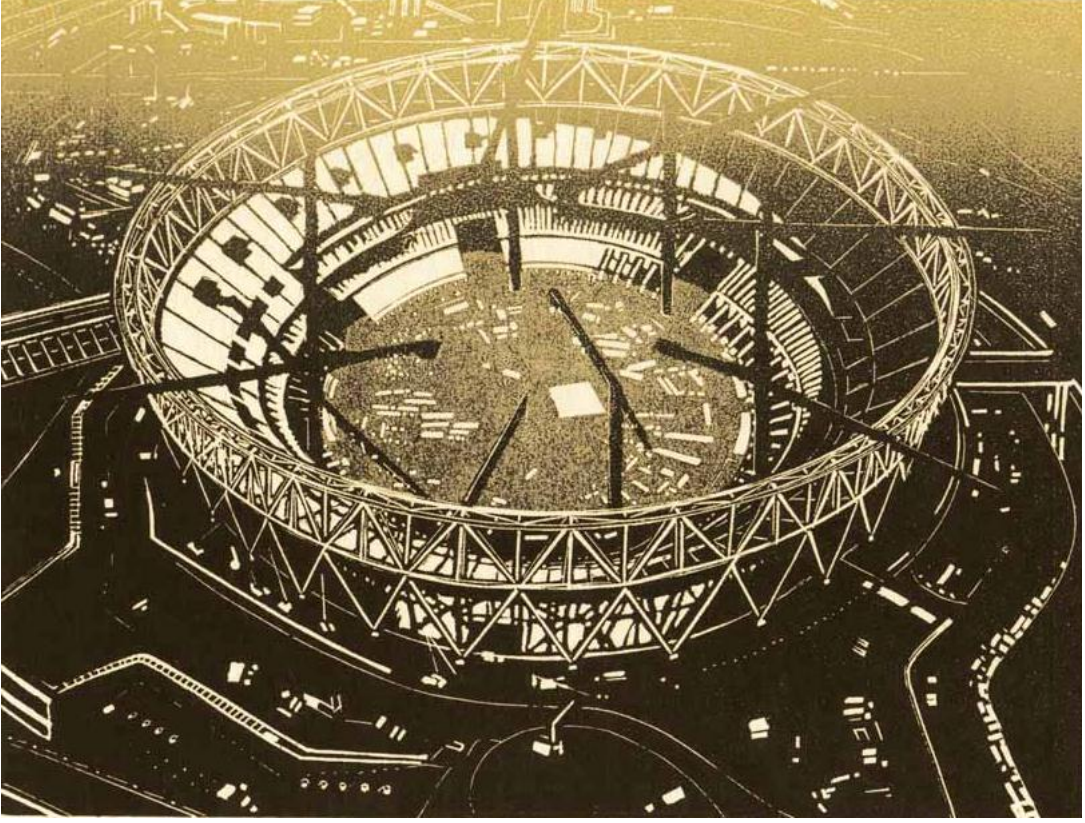
Farklı teknikleri bir araya getirerek melez baskılar yapan Karen Kunc, aynı zamanda batı tarzında eksiltme yöntemi ile beraber uzak doğu baskı yöntemlerini kullanarak doğu ve batıyı birleştiren melez bir ağaç baskı türü geliştirmiştir. Yaşamının bir bölümünü geçirdiği Amerika'nın Nebraska eyaletinin doğasından yola çıkarak mevsim değişiklikleri, ovalar, gökyüzü, fırtınalar gibi doğa olayları ve görünümelerini soyutlayarak

ele almıştır. Şeffaf katmanlar ve ışık ile farklı renkleri, dokuları ve şekilleri bir araya getirmiştir. Yüzeylerin ve renklerin çakışmasından oluşan yeni tonlar, derinlik algısını arttırmıştır. Güçlü ve sofistike bir yüzey oluşturulan eserlerde, organik formlar ile soyut şekiller iç içe geçmiştir. Sanatçı, sıcak ve soğuk renklerin, yumuşak ve sert şekillerin zıtlığında tekrarlardan yararlanarak dinginlik hissi yaratmıştır.

Görsel 63. Welden, "Gece Daveti", Gravür, Yüksek Baskı, Taş Baskı, Solarplate, 50.8 cm X 63.5 cm, 2011.

Dan Welden, baskiresmin sağlık ve güvenlik odaklı alternatif tekniği olan Solarplate'in öncüsüdür. Ultraviyole ışın ve su ile zararlı kimyasal madde kullanılmadan yapılan çukur veya yüksek baskı için olanak veren bir teknik geliştirmiştir. Kendi içinde renk araştırmaları yaptığı çalışmalarında patika yollar, çayırklar, boş ve geniş araziler yer almıştır. Bir çok tekniği bir arada kullanan sanatçının "Gece Daveti" adlı dokusal ve çizgisel ayrıntıların yer aldığı eseri, yer yer koyu renkle sınırlanmış bir yerleşim planını anımsatan öğeleri barındırır.

Görsel 64. Desmet, "Vinçlerle Olimpiyat Stadı II", Ağaç Gravür, Şablon Baskı, Kolaj 11 cm X 15 cm, 2011, Victoria & Albert Museum, Londra.

Anne Desmet, mimari yapıları kullandığı çalışmalarında teknik birlikteliklerden yararlanmıştır. Kentsel mimari yıkım, yenilenme ve dönüşüm konularını ele almıştır. Sanatçı, binaları zamansızlık ve sağlamlık kavramı ile irdelemiştir. "Vinçlerle Olimpiyat Stadı II", Londra'da olimpiyat oyunlarında kullanılmak üzere yapılan stadyumun yapım aşamasından bir kareyi düşündürmüştür. Siyah beyaz yoğunluğu içinde ayırt edilemeyen vinçlerin varlığı için eserin adından çıkarsama yapılmıştır. Nerede ve ne zaman başladığı kesin olarak bilinmeyen olimpiyat oyunlarının ruhuyla birleşen binaların yüzyıllara meydan okuyan dayanıklı yapısı, zamanı aşan varlıklarıyla örtüşmüştür. Aynı zamanda hem yapım hem yıkım için kullanılan vinçlerin varlığı herşeyin geçici olabileceğini de hatırlatmıştır.

Görsel 65. Hodes, "Siluet; Pembe Aurası", Dijital Baskı, Kolaj, 125.5 cm X 112 cm, 2009.

Eserlerinde kolaj ile beraber çok sayıda baskı tekniğini birarada kullanmış olan Charlotte Hodes, İngiltere'deki University of the West, Centre for Fine Print Research biriminde üretilmiş büyük formatlı baskılarda, doğrudan lazerle kesilen hassas filigran tekniğini mürekkep püskürtmeli yazıcı ile biraraya getirmiştir. Genellikle, eserler birbirine yapıştırılmış iki tabakadan oluşmuştur. Sanatçı, alttaki tabakaya renk basarak, lazerle kesilmiş alanları renklendirmiştir. Daha sonra lazer kesim işleminde kesilip atılan küçük parçalar baskı yüzeyine yapıştırılmış ve kolaj materyali olarak kullanılmıştır. Hodes, dijital teknolojinin günümüzde sunduğu imkanlar ile geleneksel baskı sanatları anlayışının dışına çıkmıştır (Coldwell, 2010: 92).

Görsel 66. Utting, “Odun Yığı”, Ağaç Baskı, Mono Baskı.

Geleneksel tekniklerle baskılarını üreten John Utting, baskı tekniklerinin dokunsal etkilerinden yararlanmıştır. Ağaç baskı ile başlanan çalışmalara daha sonra mono baskı ile ilaveler yapmış ve iki tekniği birarada kullanmıştır. Üst üste gelerek farkı bir değer oluşturan ıslak mürekkep etkilerinden de yararlanan Utting, farklı resimsel hassasiyetleri yakalamak için baskılarında press yerine elle basma yöntemini tercih etmiştir. Cenaze töreni sonrasını anlatan “Odun Yığı” adlı eser, hem sakin ve hüzünlü, hem de dinamik bir atmosferi anımsatmaktadır. Cenaze töreni yapılmış, ölüye karşı yapılan son görev bitmiş ve herkes kapısını kapatıp kendi hayatına, kargaşasına geri dönmüştür.

Görsel 67. Moon, "Melezler", İpek Baskı, Ağaç Baskı, 109.22 cm X 137.16 cm, 1990-1991.

Resimsel bir anlayışla baskılar yapan Mick Moon'un eserlerinde, monobaskı ve ipek baskı tekniği boyaresim hassasiyetinde kullanılmış ve ağaç baskılarla birleştirilmiştir. Resimsel bir üslup yakalamaya çalışan sanatçı, belli belirsiz objeleri ve işaretleri, renk, metin ve kolaj katmanlarını birleştiren şiirsel soyut eserler yaratmıştır. Yer yer belirginleşen öğelerini fovistlerin eserlerini hatırlatan renk kullanımı ile yorumlamıştır. Renk zıtlıklarını barındıran eser kırmızının kışkırtıcı atmosferinde geleneksel tekniklerin çağdaş birleşimi ile resimsel bir anlatıma kavuşmuştur.

Görsel 68. Cole, "Bahçe", Tuval üzerine yanık izleri, 238.76 cm X 121.92 cm, 1991.

Afrika sanatını anımsatan imgelere yer verdiği çalışmalarında Willie Cole, ütü baskı kalıbı olarak kullanmış ve kumaş üzerine oluşturduğu yanık izleriyle baskılarını oluşturmuştur. Birbirinden farklı ütüler kullanarak yeni baskıresimler üretmiştir. Ütü tabanının şekli, buhar deliklerinin düzeni ile kabile maskelerine, eve, gemiye yönelik betimlemelerle kölelik, köle ticareti, silahların tarihi, esaret, kültürel bağ ve akrabalık konularına gönderme yapmıştır. Dijital olarak basılmış, mizah içerikli isimler koyduğu çalışmalarında, ütülerin reklam kampanyalarından yararlanmış, sanayi toplumunu ve tüketimi eleştirmiştir (Saunders ve Miles 2006: 120). Kapitalizmin ve tüketim kültürünün bir eleştirisi olarak eserlerinde, ütüler, ütü masası, yüksek topuklu ayakkabılar, saç kurutma makinesi, bisiklet parçaları gibi sıradan nesnelere kullanmıştır.

Görsel 69. Candiani, "Arjantin", Ağaç Baskı, Dijital Baskı, 80 cm X 120 cm, 2008.

Kültürel kimlik ve cinsiyet konularına odaklanan yenilikçi baskı yöntemleri ve dijital baskı üzerine araştırmalar yapan Alicia Candiani, çalışmalarında kadın vücudu ve haritaları bir arada kullanarak kadınlar hakkındaki kültürel yargıları eleştirmiştir. 21.yüzyılda kadınları ve Latin Amerika'daki rolünü, dünya haritaları ve vücut haritaları arasında bir bağ kurarak araştırmıştır. Bu haritalarda politik konular, ekonomik ve ticari fantaziler ve çağımızın beklentileri eleştirel olarak tartışılmış, özellikle göçmen kadınların maruz kaldığı cinsiyet ayrımcılığı ve kimliksizleştirme çabaları konu alınmıştır. Baskıresim, dijital medya ve mimari çalışmalarıyla uluslararası sanat projelerinde yer alan sanatçı, çağdaş baskı uygulamaları, fotoğraf ve tasarım üzerine odaklanan uluslararası faaliyet gösteren "Fundación 'ace para el Arte Contemporáneo"ın kurucusudur.

Baskı sanatları tekniklerinin temelinde yaratıcı bir anlayış ile görsel ve yazınsal araçları geliştirmek bulunmaktadır. Yüzyıllardır kişisel kullanımları esnasında farklılıklar göstermelerine rağmen bir çok alandaki mekanik yenilikler birbiri ile iç içe geçmiştir.

Baskı, fotoğraf ve endüstriyel makine ve bilgisayarda işleme gibi süreçlerdeki teknolojik yenilikler birbirine karışmıştır. Mekanik çoğaltmanın metodu olan ağaç baskılardan günümüze, baskı sanatlarının teknik evrimi dijital teknoloji ile daha da genişlemiştir. Baskının tanımı; melez baskılar, baskı yerleştirmeler, üç boyutlu baskı eserler ve bilgisayar ile bulanık bir hal almıştır. Günümüzde baskı sanatları uygulamaları çok geniş çaplıdır, özgürlüğü kısıtlayan sadece sanatçının seçimidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇAĞDAŞ BASKI SANATLARI SÜRECİNE YÖN VEREN OLAYLAR

1. ULUSLARARASI BASKI SANATLARI ETKİNLİKLERİ

Sınırların kalktığı bir dünyada, görsel iletişim, din- dil-ırk ayrımını da minimize ederek, düşünsel ve sanatsal yaratıya dayalı hoşgörü ile toplumsal duyarlılıklar ve öngörüler, sanatın iklim belirleyici gücünü ortaya koymuştur. Sosyal ve politik olayların itici güç olduğu, gelişmekte olan baskı sanatları dünyası; teknolojik yeniliklerle şekillenmektedir. Her geçen gün de sınırlarını biraz daha genişletmektedir. Günümüzde çağdaş baskı sanatı tamamen tanımlanamaz veya sınırlandırılmaz, sürekli değişen bir dünya olmuştur.

Uluslararası boyutlu ve yüksek nitelikli sanat projeleri; sanatın, dönüştürücü ve var edici gücünü şehirlerin kozmopolit yapısıyla birleştirerek kültürel dönüşüme öncülük etmiştir. Toplumun bilincini zenginleştiren, belleğini oluşturan ve dünya ile bütünleşen evrensel bir deneyim aracı olarak uluslararası sanat etkinlikleri, sanatçıların dünya sanat platformu içerisinde üretimlerini konumlandırmak ve kimliklerini tanınır hale getirmek için önemli olmuştur. Üretildikleri yer ve bağlamın toplumsal ekonomik ve kültürel dinamiklerinden ayrı düşünülmemeyen baskı sanatları dünyasında, uluslararası etkinlikler ve yarışmalar işbirliği içinde büyüyerek önemli bir konuma ulaşmıştır.

Uluslararası etkinlikler, çağdaş baskı sanatları anlayışının genişletilmesini desteklemiştir. Sanatçılar ve baskı araçları arasındaki dinamik ilişki, birbirinden etkilenen ve yaşamamızı etkileyen sürekli değişen bir dünya yaratmış, baskı sanatları

ve halk arasında diyalogu geliştirmiştir. Bu girişimlere örnek oluşturan bienal ve trienaller, ağdaş baskı sanatlarının yeni yerlerde tanınmasını ve tanıtılmasını vadeden teşvik edici, uluslararası boyutlu ve yüksek nitelikli sanat etkinlik olarak hayata geçmişlerdir.

Her iki yılda bir yapılan bienaller ve üç yılda bir yapılan trienaller gerçekleştirildikleri ülkelerde toplumun ve sanat alanının saptamasını yaparak, bakış açısını ortaya koymuş, çağın dağarcığını oluşturmuştur. Kamusal alan yaratmayı amaçlayan bu tür sanatsal etkinlikler, herkese ulaşabilmeyi hedeflemişlerdir.

“Bienal iki yılda bir gerçekleşen sanat etkinliği. ...günümüzde uluslararası düzeyde ilgi çeken ve sanat ve kültür gündemini belirleyen etkinliklerdendir. Bu etkinliklerin en olumlu yanları dünya üzerindeki sanat üretiminin dolaşımını sağlaması ve yeni yetişen sanatçıların bilgi ve görgüsünü arttırmasıdır. Bienaller güncel sanatı küresel, sosyal ve politik olaylarla kurdukları etkileşim bağlamında ele alırlar. Kendi söylemlerini geliştirmeye çaba gösterirler; birer çekim noktası olmayı ve sanatta akışı belirleyici bir rol üstlenmeyi hedeflerler (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 2008: 222)”.

Uluslararası anlamda sürekli dönüşüm halinde olan bienal ve trienaller, güncel sanatın yarattığı çok sesliliğe katkıda bulunmaktadır. Mikro ve makro iktidar yapısının karşısında ifade özgürlüğünü ve zgr düşünceyi savunan, bir sergi olarak potansiyelinin yarattığı ve yaratabileceği imkanlar ile yerel ve uluslararası, sanatsal ve toplumsal düzen içinde varlıklarını hep yeniden tanımlamışlardır. Güncel yaklaşımları ortaya koyan geçici bir müze işlevi üstlenerek gerçekleştirildikleri şehirdeki sanatsal üretimi teşvik etmişlerdir. Yerel ve küresel arasında güncel sanat açısından kültürel altyapının gelişmesine katkı sağlamış, aynı zamanda şehirlerin tanıtılmasında etkin bir vitrin olmuşlardır. Dünyada gelişmekte olan ekonomilerde, özgün sanat eserlerine ulaşılabilirliği kolaylaştıran bienal ve trienaller, kltrlr arası diyalogu sağlamak açısından kültürel kalkınmanın çok önemli bir etkeni olmuşlardır.

Baskı sanatları son yüzyılda tüm Avrupa’da, Amerika’da ve Uzakdoğu lkelerinde, gelişen ve değişen ekonomik yapı içinde sanatın yaygınlaşmasını sağlamıştır. Gravür, taş baskı, ipek baskı, ağaç baskı gibi geleneksel teknikler ve yönünü her gün değiştiren deneysel yeni teknikler ile sanatçıların kendi özgün dillerini ifade etmekte kullandıkları

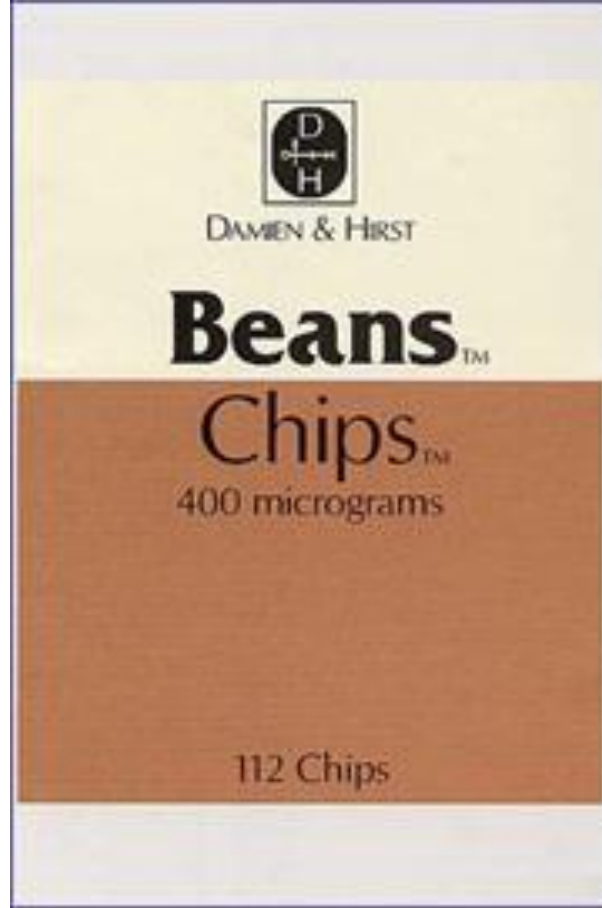
bir aracı olmuştur. Baskı teknikleri çağın teknolojik gelişimi ile paralel geniş ve dinamik yaratı imkanları sunmuştur. Baskı sanatları, eserlerinin taşınabilme kolaylığı sebebiyle daha fazla kitleye ulaşım imkanı sağladığı için uluslararası boyutta sanatçıların ve sanatın iletişim kurabilmesine olanak vermiştir. baskı teknikleriyle üretim yapan sanatçılar için etkin iletişim kurma ve birleştirici gücü ile bienaller ve trienaller, uluslararası diyaloglar adına son derece önemli imkanlar sunmuşlardır.

İngiltere ve Amerika'da Pop Art'ın ön plana çıktığı zamana denk gelen, 1950'li yıllarda kapitalizm ve tüketim kültürü sonucu toplumun değişen inançlarından sanat üretimi, büyük ölçüde etkilenmiştir. Andy Warhol'un hazır imgelerden yararlandığı eserleri ve süpermarket raflarına yerleştirdiği çorba kutuları, tüketime yönelen dünyanın yansımaları sunmuştur. Dünyanın önemli sanat etkinlikleri arasında yer alan bienal ve trienaller bu dönemde yeni bir başlangıç yapmış, aynı zamanda dünyadaki benzer türde etkinliklerin ortaya çıkmasını teşvik etmiştir. Baskıresimlerin kolay taşınabilir ve hareket edebilir olma özelliği bienallerle birlikte hem baskı sanatlarının hem de sanatçıların tanıtılmasında önemli bir işleve sahip olmuştur. Kùltürler arası diyalogu sağlamak ve çağdaş baskı sanatlarını desteklemek üzere, Avrupa'da Ljubljana, Krakow ve Tallin gibi çok sayıda şehirde baskı sanatları etkinlikleri düzenlenmektedir (Coldwell, 2010: 65).

Uluslararası Grafik Sanatlar Merkezi (MGLC) tarafından Slovenya'da düzenlenen "Uluslararası Ljubljana Baskı Sanatları Bienali" (Ljubljana Biennial of Graphic Arts), 1955 yılından bu yana dünyada var olan en eski ve baskıresim adına en önemli bieallerinden biri olmuştur. Farklı kültürel kökenlerden ve sanatsal ortamlardan sanatçıların eserlerini sunan bienal, uluslararası otoriteler tarafından ve yüksek kaliteli bir etkinlik olarak kabul edilmektedir.

Yetmişli ve seksenli yıllar arasında, sanat dünyasındaki değişimden etkilenen baskı sanatları ikinci plana itilmiştir. Doksanlarda post-endüstriyel toplum, çevre bilinci ve politik konuların gündeme gelmesi ile kitlesel üretimi destekleyen baskı sanatları eserleri ile beraber Uluslararası Ljubljana Baskı Sanatları Bienali tekrar önem kazanmıştır. 2001 yılı sonrasında fotoğraf, film ve bilgisayar programları gibi geleneksel baskıresim teknikleri dışındaki diğer üretim yöntemleri ile bağ kurulmuştur.

Düzenleme kurulu, 24. Uluslararası Ljubljana Baskı Sanatları Bienali'nde küratöryel bir seçim ve organizasyon anlayışına yönelmiştir. Bienal, günümüzde güncel yaklaşımlara ve yeniliklere açık çağdaş bir anlayışla devam etmektedir. Eserin tekrarlanabilir olmasının dışında son derece esnek kriterlere sahiptir.

Görsel 70. Hirst, "Son Akşam Yemeği, 'Fasulye ve Cips'", İpek Baskı, 1999.

Uluslararası Ljubljana Baskı Sanatları Bienali kapsamında eserlerin seçimi için küratörlerin davet edilmesi, klasik baskıresim üretimine hem eleştirel bir boyut kazandırmış hem de genel olarak baskı sanatlarının ve toplumun sanatsal eğilimini şekillendirmiştir. Bienal, geniş yelpazede baskı sanatları yaklaşımlarının görülebilmesini olanaklı kılmıştır. Günümüzde, baskı yerleştirmeler, melez baskılar, dijital baskılar ve post dijital baskı yöntemleri ile baskı sanatları daha geniş bir anlam kazanmış, sergilenen eserler yaratıcı ve farklı olmuştur.

Görsel 71. Sperber, "Son Akşam Yemeği Sonrası", 73.66 cm X 215.9 cm, 2005.

2005 yılında, 26. Uluslararası Ljubljana Baskı Sanatları Bienali kapsamında düzenlenen "Günümüzde grafik sanatı nedir?" temalı sergiye yerleştirmeleriyle katılan Devorah Sperber, bilgisayar teknolojisine bağlı olarak varolan noktalama tekniğinden yola çıkmıştır. Bilgisayar ile elde edilen noktalar yerine renkli iplik makaraları kullanmıştır. Yakından tuhafiye dükkanındaki iplik bölümünden farksız görünen eser, önündeki küreden baktığında Leonardo da Vinci'nin "Son Akşam Yemeği" adlı tablosunun pikseli görüntüsünü oluşturacak şekilde kurgulanmıştır.

Görsel 72. Joonho, "Beyaz Saray", Dijital Baskı, 40.64 cm X 81.28 cm, 2005-2006.

Jeon Joonho, 27. Uluslararası Ljubljana Baskı Sanatları Bienali'nde büyük ödülü kazanmıştır. Kore toplumuna dayanan eserlerinde, kendine özgü yorumlamasıyla sosyo-politik ortamı yeniden sunmuştur. Sanatçı, hiyerarşi, siyaset ve tarih konularını esprili ve mizahi bir anlayışa sahip evrensel dille ele almıştır. McDonald, özgürlük heykeli ve amerikan futbolu oyuncularını gibi popüler simgeler ile egemen güçleri ve kapitalizmi konu almış, hicvederek yorumlamıştır.

Görsel 73. Romero, Baskı Yerleştirme, 2011.

Meksikalı sanatçı Betsabé Romero eserlerinde, teknolojik gelişmelere ve evrensel sorunlara değinmiştir. Kültürel değişim ve süreklilik konularını ele alan sanatçı, Mexico City'de, toplu taşıma araçlarının aşınmış lastiklerinin sebep olduğu kazalardan yola çıkmış ve kullanılmış eski otomobil lastiklerini kalıp olarak kullanmıştır. Çiçek, kuş, bitki desenlerinin motifler şeklinde yer aldığı otomobil lastikleri yüksek baskı yöntemi ile oyulmuştur. Hazırlanan kalıplar metrelerce uzun kağıtlar veya kumaşlar üzerinde yuvarlanarak basılmış ve baskı yerleştirmeler şeklinde sunulmuştur. Duvardan aşağıya sarkıtılarak, zeminde düzenlenerek veya duvara asılarak sergilenen eserler, kalıplar ile beraber 28. Uluslararası Ljubljana Baskı Sanatları Bienali kapsamında izleyiciyle buluşmuştur.

Görsel 74. Justseeds, "Sığınak", Linolyum Baskı, Ağaç Baskı, İpek Baskı Yerleştirme, 2011.

28. Uluslararası Ljubljana Grafik Sanatlar Bienali'nde, "Matrix" konusu başlığı altında Justseeds Sanatçı Kooperatifi "Sığınak" isimli çalışma ile büyük ödülü kazanmıştır. Sığınma ve göç temaları üzerinde duran yerleştirme, karışık teknik, linolyum ve ağaç baskı, ipek baskı kullanılarak oluşturulmuştur. Ucuz ham madde ve ucuz iş gücü üzerine kurulu küresel sistem, sömürüden ve çevresel yağmacılıktan kaynaklanan eşitsizlik, savaş ya da ekonomik zorunluluk sonucu ortaya çıkan göçü ele almıştır. Geleneksel baskı teknikleriyle basılan figürler kesilerek tekrarlar şeklinde duvara yapıştırılmış veya yerde sergilenmiştir. Yığın ve yığılmalar ile bir göç haritası oluşturan tekrarlanan imgeler, çağdaş bir anlatım ve etkili bir sunum dile getirmişlerdir.

Amerika, Meksika ve Kanada'dan sanatçıların oluşturduğu Justseeds, 1998 yılında Amerika'da kurulmuş 2007 yılından itibaren bugünkü alternatif sanatçı birliğine dönüşmüştür. Sanatçılar, baskı sanatları aracılığıyla hem bireysel hem de grup olarak kolektif alternatif, protest üretimler yapmaktadırlar. Benzer fikirlere sahip sanatçılar, işbirliği içinde bireysel bakış açıları ve çalışma yöntemleri ile büyük boyutlu yerleştirmeler ve sokak sanatı eserleri gerçekleştirirler.

Görsel 75. Justseeds, "Sığınak" Detay, Linolyum Baskı, Ağaç Baskı, İpek Baskı Yerleştirme, 2011.

Geçmiş 1968 yılına uzanan "Tallin Baskı Trienali" (Tallinn Print Triennial), 1999 yılında kurulan Tallin Baskı Trienali Vakfı tarafından Estonya'da her üç yılda bir düzenlenmektedir. Estonya, Sovyetler Birliği ilhaki altında olduğu zaman anıtsal eserler, heykel ve resim daha çok tercih edildiği için Trienal, Estonyalı baskiresim sanatçılarının tanıtımı için büyük bir fırsat yaratmıştır. Önceleri sadece üç baltık ülkesinin (Estonya, Letonya, Litvanya) katılımıyla gerçekleştirilen trienal, Sovyetler Birliğinin dağılmasının ardından daha uluslararası bir boyuta ulaşmış ve daha fazla çağdaş konular etrafında gezinmeye başlamıştır.

Günümüzün hızla değişen kültürel yaklaşımları, kültürel ve tarihsel arka planı ile beraber geleneksel baskı teknikleri, dijital teknolojilerle yeni bir bellek oluşturmaktadır. Çağdaş sanat dünyası bağlamında baskı sanatları, geleneksel tekniklere eklenen bir teknolojik potansiyel ile, farklı anlatımlar aracılığıyla sınırları genişleten bir yaklaşımı benimsemektedir. Günümüzde, baskı sanatları eserleri, giderek daha fazla yerleştirmelerin parçası olarak sergilenmekte ve baskı sanatları farklı bakış açıları ile değişmektedir.

Görsel 76. Allen, "Makosen 3", Gravür, El Yapımı Kağıt, Gomalak, Keten İplik, 10 cm X 10 cm X 25 cm, 2000, Museum No. E.3584:1-2-2004.

Amerikalı sanatçı Lynne Allen, sömürgeciliği protesto etmek için ayakkabı formunda uyguladığı baskı eseriyle 2001 yılında Tallin Baskı Trienali'nden ödül almıştır. Herkesin, başkaları tarafından yanlış anlaşıldığını savunan sanatçı, insanların birbirini nasıl algıladığını yansıtmaya çalışmıştır. Bilinmeyenle ilgili olan eser, gerçek olanla hayal edilen arasındaki farklarla ilgilenmektedir. Kullandığı öğelerle eserin konusu hakkında bilgi veren sanatçı, toplumdaki adaletsizliği, ezilenleri, tehlikeyi, yalanları, unutulmuş gerçekleri ele almaktadır. Baskının zemininde yer alan kızıl derililerin problemini inceleyen ve bu problemin nasıl ele alınması gerektiğinden bahseden yazı ve imgeler üst üste yerleştirilerek metafor olarak kullanılmıştır (Grabowski ve Fick, 2009: 215).

Görsel 77. Muñoz, “Bir Anıt Projesi”, Video- Projeksiyon 2003-2005.

Kolombiyalı sanatçı Oscar Muñoz, 2007 yılındaki Tallin Baskı Trienali’nde “Anma Projesi” adlı çalışmasıyla büyük ödül almıştır. Güçlü ve etkili bir biçimde insan doğasının kısa ömürlü ve istikrarsız belleğinden bahseden video çalışmasında, insan yüzleri taş üzerine tekrar tekrar boyanmış ve yavaş yavaş yok olmuştur. İnsan varlığının gelip geçiciliğini ima eden sanatçı, bellek ve tarih arasındaki ilişkiyi, her zaman varlık ve yokluk arasında salınan bir an olarak ele almıştır. Sanatçı, hatırlanan veya tamamen silinen anların birleşimi olan insanın hayat içindeki döngüsünün serüvenini bir metafor olarak ele almıştır. Video ile oluşturulan eser daha sonra dondurulan karelerle dijital baskı olarak varlığını sürdürmüştür.

Görsel 78. Chung, "3 kişi", Dijital Baskı, 210 cm x 130 cm, 2004.

Güncel olayları konu alan Koreli sanatçı Sang-gon Chung, 1998 ve 2004 yıllarında Tallin Baskı Trienali'nde ödül kazanmıştır. Gazete fotoğrafını dijital manipülasyon yöntemiyle değiştirerek, triptik olarak basmıştır. Çalışmada, Kuzey Kore'den Güney Kore'ye göç etmek için nehir geçen bir aile yer almıştır. Aile üyeleri bulanıklaşarak noktalar halinde kaybolmuş ve geriye varlık ve yokluk arasında gidip gelen ruhani bir atmosfer bırakmıştır.

Geçmiş 1966 yılına dayanan Krakow Uluslararası Baskı Sanatları Trienali'nin (International Print Triennial – Krakow) organizasyonu Krakow Uluslararası Baskı Trienali Derneği tarafından Polonya'da gerçekleştirilmiştir. Dünyada çağdaş baskiresmin demokratik yapısını ortaya çıkarmak, tanıtım yapmak ve yeni olguları göstermek için yaratıcı ve değerli eserleri izleyiciyle buluşturan bir etkinlik olmuştur. Eserler, seçici jüri tarafından ilk önce elektronik bir seçim ile değerlendirilmiştir. İkinci aşamada ise, seçim için gönderilen eserler, uzun ve titizlikle gerçekleştirilen demokratik bir sürecin sonunda trienalde sergilenmiştir. Etkinlik, çağdaş dünyanın gerçekleri içindeki baskı sanatlarının yeri ve rolü üzerinde düşünerek, yeni teknolojileri, deneysel anlayışları, özgün eserleri ve genç sanatçıları ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Görsel 79. Blazo, "Atlantis/Platon", Dijital Baskı Yerleştirme, 91.44 cm x 142.24 cm, 2010.

Krakov Uluslararası Baskı Trienali'nde 2012 yılında ödül alan sanatçılardan biri olan Çek sanatçı Marko Blažo, yaratılmış mekanları somutlaştıran hayali imgelerle mimari elemanları birarada inşa etmiştir. Görsel oyunlar ve grafik anlatımla Blažo'nun baskıları, tarihi yapılar, elektrik devreleri veya mimari krokiler gibi dinamik çizgi örgüsüyle ön plana çıkmıştır. "Platon" adlı bir kutunun içinde sergilenen eser, trienalin çağdaş bakış açısını destekleyen bir seçim olmuştur. Platon'un kuramlarıyla örtüşen, simgesel bir anlatıma sahiptir. Blažo, Platon'un bilgi, idealar, ruhun ölümsüzlüğü, evren doğum ve devlet kuramlarından yola çıkarak bir antik yunan tragedyası sahnelemiştir. Bilim, felsefe, astrolojide öncü olan medeniyetin antik miras olarak varlığını sürdürmesini eleştirel bir dille ele almıştır. Katmanlardan oluşan eser, arkasına köklü mirası alarak ayakta duran otoritenin, bir gecede batan Atlantis'in yüzyıllar içinde kaderini paylaşan yunan betimlemesi olarak düşünülmektedir.

Ulusal ve uluslararası baskiresim sanatçılarının eserlerinin sergilendiği Splitgraphic Uluslararası Baskı Sanatları Bienali (Splitgraphic International Graphic Art Biennial), çağdaş bir yaklaşımla Hırvatistan'ın Split şehrinde düzenlenmektedir. Baskiresim sanatının hem yeni hem de klasik eğilimlerini destekleyen, iyi kalitede baskı sanatları

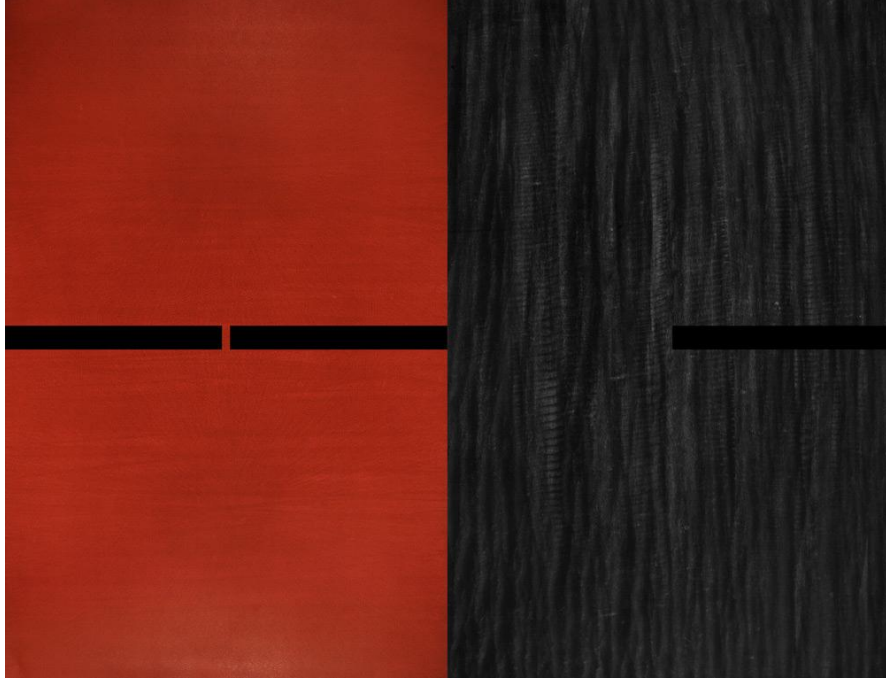
eserleri sergilemeyi amaçlayan etkinlik “İletişim” teması kapsamında gerçekleşmektedir. Sınırlılıklardan uzaklaşarak tüm baskı teknikleri ve baskı boyutları yarışmaya kabul edilmiştir. Sanatçılar ve baskı teknikleri, baskiresimler ve sergi mekanları arasında diyalog kurmak Splitgraphic’in önemli varlık nedenlerinden biri olmuştur.

Görsel 80. Besard, “Niño ... la Niña ... İklim Değişikliği ve Toprak Ana'nın Gözyaşları”, Gravür, 95 cm X 65 cm, 2009.

Belçikalı Hugo Besard, 2009 yılında Splitgraphic Uluslararası Baskı Sanatları Bienali'nde ödül kazanmıştır. Sanatçı, hayvanlar ve bitkilerin yer aldığı eserinde, çevre bilincine ve evrene karşı ihlali konu almıştır. Alegorik ve armonik bir şekilde mevsimlerin döngüsünü, doğumdan ölüme giden yaşamın dönüşümünü, doğanın arkasındaki esrarengiz gücü aramıştır. Eserdeki bitkiler ve hayvanlar, yaşam, ölüm,

bereket, kıtlık, sevinç, acı, korku, güven temaları çerçevesinde bir metafor olarak kullanılmıştır. Sanatçı, fantastik hikayeler aracılığıyla dünyayı ifade etmeye çalışmıştır.

Görsel 81. Ledent, "Devam Eden Bozulma VIII", Taş Baskı, Dijital Baskı, 100 cm x 130 cm, 2009.

2011 yılında Splitgraphic Uluslararası Baskı Sanatları Bienali'nde ödüle Ingrid Ledent layık görülmüştür. Litografi ve dijital baskıyı birleştirerek melez baskılar üreten sanatçının zaman kavramı etrafında dönen konuları, zaman algısını ele almaktadır. Süreç, geçicilik, tekrarlama, akan zaman üzerine odaklanmakta ve zaman algısını araştırmaktadır. Genellikle kırmızı geniş alana eşlik eden siyah, beyaz ve gri ile renkleri sınırlandırdığı çalışmalarında, göz, kulak, deri parçaları gibi dokuları ve grafik şekillerden oluşan antropomorfik öğelerini yanyana kullanmıştır. Zamanın niteliği çalışmalarının ana unsuru olmuştur. Üzerinde bulunan kesik çizgilerle sağ ve sol - kırmızı ve siyah olarak ikiye bölünen "Devam Eden Bozulma VIII" adlı eser zamanı dondurarak "o anda" kalmış hissi yaratmıştır. Dokusal etkilerin uyandırdığı dokusal istek izleyiciyi eser üzerinde incelemeye itmiştir.

Çağdaş baskı sanatlarının en büyük etkinliklerinden biri olan Portekiz’de düzenlenen Douro Uluslararası Baskıresim Bienali’ne (International Printmaking Biennial of Douro) sadece davetli sanatçılar katılabilmektedir. Bienal, teknik ve sunum farklılıklarını destekleyerek, çağdaş sanat bağlamında paylaşım için kültürel ve sanatsal ortam oluşturmaktadır (Canelas, 2013: 8-9).

Guanlan Uluslararası Baskı Sanatları Bienali (Guanlan International Print Biennial), sanatsal ve teknik yeterliliğe odaklanmış, yaratıcı ve özgün çalışma tarzını teşvik etmiştir. Dünyadaki baskı sanatçıları tanımak, farklı ülkelerden baskı sanatı eserlerini bir araya getirmek ve Çin Halk Cumhuriyeti ile diğer ülkeler arasında bir baskıresim aracılığıyla diyalog kurmak amaçlanmaktadır.

Çağdaş baskı sanatlarını destekleyen, pekçok bienal ve trienaller sadece geleneksel baskıresim çalışmaları için geçerli olabilen katı kabul koşullarını esneterek baskı sanatlarının yeni dünyasına kapılarını açmıştır. Baskı sanatlarının çağdaş karakterini vurgulayan, uluslararası dolaşımını sağlayan, yeni yöntemlerin ve sanatçıların tanınırlığı için uluslararası etkinliklerin çağdaş sanat arenasındaki önemi tartışılmaz bir gerçektir.

Pek çok ülkede düzenlenen uluslararası baskı sanatları etkinlikleri, baskı eserlerin dünya üzerinde dolaşımını ve ulaşımını sağlayarak sınırları kaldırmaktadır. Günümüzde bienal ve trienaller farklı sanatsal yaklaşım ve teknik koşullarla uluslararası baskı sanatlarının tanınmasını sağlamaktadır. Baskı sanatlarını daha iyi bir noktaya taşımak ve sanatçıları cesaretlendirmek amacıyla dünyanın her yerinde kendi kültür değerleriyle evrensel boyuta ulaşan uluslararası etkinlikler gerçekleşmektedir. Deneysel yöntemlere olanak veren Splitgraphic Uluslararası Baskı Sanatları Bienali, Krakow Uluslararası Baskı Sanatları Trienali, Douro Uluslararası Baskıresim Bienali, Uluslararası Ljubljana Baskı Sanatları Bienali, Alman Uluslararası Baskı Sanatları Sergisi’nin yanı sıra Guanlan Uluslararası Baskı Sanatları Bienali, Sofya Uluslararası Baskı Sanatları Trienali, Varna Uluslararası Baskı Sanatları Bienali gibi etkinlikler geleneksel bakış açısını korumaya devam etmektedir. Lessedra World Art Print Annual, Tetovo Uluslararası Küçük Baskıresim Bienali Sergisi, Laguna Paiva Uluslararası Miniprint Bienali, BIMPE Uluslararası Minyatür Baskıresim Sergisi,

Cadaqués Uluslararası Baskı Bienali, Uluslararası Küçük Gravür Salon Carburnari, Łodz Miniprint Uluslararası Baskiresim Trienali, Brest Uluslararası Miniprint ve Exlibris Trienali, Guangzhou Uluslararası Exlibris ve Miniprint Bienali gibi teknik kısıtlamalar ve boyut sınırlılığı ile miniprint (küçük boyutlu baskı) yarışmaları da yapılmaktadır.

Bienal ve trienaller küreselleşme ile baskiresimdeki değişim sürecini etkilemiştir. Farklı teknikler, büyük boyutlu baskılar, baskı yerleştirmeler, üç boyutlu baskılar, melez baskılar uluslararası etkinliklerin şeklini ve bakış açısını değiştirmiştir. Uluslararası baskı yarışmaları (bienal ve trienalleri) geleneksel teknikler, dijital ve deneysel yeni uygulamalar ve miniprint olarak kabaca sınıflanmıştır. Her yarışmanın koşulları kendi içinde ve birbirine göre teknik, kağıt ve baskı alanı ölçüsü gibi farklılık gösterse bile genel özellikleri ve beklentileri ortak bir benzerlik göstermiştir.

2. BASKI SANATLARI DERNEKLERİ VE YAYINLARI

Baskı sanatlarının ulaştığı yeni boyut hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlayan etkinlikleri destekleyen baskı sanatları dernekleri ve yayınları, çağdaş baskı sanatları dünyasının yönünü belirlemesine yardımcı olmaktadır. Belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek için kurulan yasal topluluk olarak baskı sanatları dernekleri, baskı teknikleriyle çoğaltılabilen eserlerin daha geniş kitlelere ulaşabilmesi için gerekli olan çalıştay, konferans, kongre, bienal, trienal, ikamet programı ve sergi gibi etkinlikleri düzenlemek ve benzer etkinliklere katılmak amacıyla kurulmuşlardır. Dernekler, diğer ülkelerdeki benzer dernek veya kuruluşlarla ortak çalışmalar yaparak veya yardımlaşarak, bilgi ve çalışmalarını birleştirerek baskı sanatlarının gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Uluslararası Ljubljana Grafik Sanatlar Merkezi, Uluslararası Ljubljana Baskı Sanatları Bienali'ne katılan sanatçıların eserlerinden oluşan geniş bir baskı sanatları ve sanatçı kitapları koleksiyonuna sahiptir. Baskı sanatları çalıştayları düzenleyen Merkez, 2012 yılından itibaren ikamet programını da içeren uluslararası faaliyetlerle Sloven ve uluslararası sanatçıları bir araya getirmektedir.

1966 yılında düzenlenmeye başlanan Krakow Uluslararası Baskı Bienali'nin 1991 triennale dönüşmesinin ardından Krakow Uluslararası Baskı Trienali Derneği (International Print Triennial Society in Krakow- SMTG) 1992 yılında Polonya'da kurulmuştur. Krakow Uluslararası Baskı Trienali organizasyonunun yanı sıra, Viyana, Oldenburg, Falun, İstanbul ve Katowice "IPNet" projesini koordine etmiştir. Sergiler, seminerler, konferanslar, haber bültenleri ve "IconData" gibi dünya çapında baskı sanatçıları tanıtan on-line projeler üretmekte, grafik sanatlarını desteklemekte ve teşvik etmektedir.

Deneysel Proje Derneği (Experimental Project), kültür, eğitim ve araştırma programları elde etmek amacıyla Romanya'da oluşturulmuş apolitik bir sivil toplum kuruluşudur. Kar amacı gütmeyen, bağış ve sponsorluk ile kendi kendini finanse eden dernek, sanatsal ve kültürel değerlerin ifadesi olan Deneysel Proje ve Uluslararası Deneysel Baskı Sanatları Festivali'ni desteklemektedir.

Japonya Baskı Sanatları Derneği (Japan Print Association), 1931 yılında kurulmuştur. çağdaş baskı sanatlarını destekleyen dernek, sempozyum ve sergiler düzenlemektedir. Baskı sanatlarının uluslararası dolaşımını sağlamak için farklı ülkelerde sergiler düzenlemiş ve yabancı sanatçıların eserlerinin Japonya'da görülmesine imkan sağlamıştır. çağdaş japon baskı sanatlarını tanıtmak amacıyla Japonya dışında gerçekleşen uluslararası sanat etkinlikleri ile bağlantı kurmuştur.

Kyoto Uluslararası Ağaç Baskı Derneği (The Kyoto International Woodprint Association – KIWA), Richard Keith Steiner ve Steiner Baskı Atölyesi öğrencileri tarafından 1997 yılında Japonya'da kurulmuştur. Uluslararası ağaç baskı sergileri düzenlemek ve baskı sanatları müzesi açmak amacı ile özgün baskı koleksiyonu oluşturmuştur.

Özgün Baskıresim Sanatçıları Derneği, baskı sanatları alanında çalışmalarını bulunan sanatçıları tarafından, baskı sanatlarının tanıtımı ve benimsenmeleri konusunda gerekli çalışmalarını yapmak amacıyla Türkiye'de kurulmuş ulusal bir organizasyondur. Prof. Dr.

Hatice Bengisu başkanlığında çalışmalarını sürdüren dernek, sergiler düzenlemenin yanı sıra özgün baskiresim konularında eğitim veren sanatçıların deneyimlerini paylaşmalarını sağlamak için kurs, seminer, sempozyum, konferans ve panel gibi eğitim çalışmaları yapmayı amaçlamıştır. Başarılı birey yetişmesini sağlamak için ihtiyaç sahibi öğrencilere maddi ve manevi destekte bulunmaktadır.

Hablar En Arte, 2001 yılında Madrid, İspanya'da kurulmuş kar amacı gütmeyen bir kültür derneğidir. Avrupa çapında sergileri destekleyen ve düzenleyen Uluslararası çağdaş baskı sanatı platformu "Intergrafika", Güney Amerika ülkeleri ile sanatçı değişim programı ve ikamet programı "Lugares de Transito", Avrupa küratörleri derneği olan "Crator's Network" gibi ulusal ve uluslararası düzeyde çok geniş bir yelpazede aktiviteler gerçekleştirmektedir. Çağdaş baskı sanatların tanıtılması ve yaygınlaştırılması anlayışı ile Avrupa çapında uluslararası sponsor desteği olmayan sanatçıları desteklemeyi amaçlamaktadır.

Frans Masereel Merkezi (Frans Masereel Centrum – Flemish Graphic Center - FMC) Belçika'da baskı sanatları üzerine odaklanmış sanatçı istihdam programının yanı sıra kurslar ve sergiler düzenlemektedir. Dünyanın her köşesinden gelen katılımcıları için "genel ikamet", "araştırma ikameti" ve "baskiresim hakkında eleştiri yazmak için ikamet" olmak üzere üç farklı ikamet türü sunmaktadır. Program sanatçılar için uluslararası iletişim kurma olanağı sağlamaktadır.

Rijeka Modern ve Çağdaş Sanatlar Müzesi (Rijeka Museum of Modern and Contemporary Art – MMSU) 1948 yılında kurulmuştur. Hırvatistan'ın prestijli görsel sanatlar kurumlarından biri olarak günümüzde Uluslararası Çizim Sergisi ve Quadrilateral uluslararası çağdaş sanatlar bienalini düzenlemektedir.

Achenbach Grafik Sanatlar Vakfı ve San Francisco Güzel Sanatlar Müzesi tarafından desteklenen Achenbach Grafik Sanatlar Konseyi (Achenbach Graphic Arts Council - AGAC) 1971 yılında Amerika'da kurulmuştur. Baskiresimler, çizimler, fotoğraflar ve sanatçı kitapları gibi kağıt üzerine üretilen eserler ile ilgilenen konsey, sergiler, konferanslar ve çalıştaylar düzenlemektedir.

New York Uluslararası Baskı Merkezi (International Print Center New York – PCNY), kar amacı gütmeyen bir kurum olarak baskı sanatlarını tanıtmak ve sergiler düzenlemek için kurulmuş, 2000 yılında aktif olarak faaliyetlerine başlamıştır. Sanatçılar, eğitimciler, yayıncılar, öğrenciler, koleksiyoncular ve sanatseverler için sergiler, yayınlar ve eğitim programları ile çağdaş baskı sanatlarını tanıma, deneyimleme ve inceleme ortamı oluşturur. New York City Müzesi, New York Üniversitesi ve Pratt Üniversitesi gibi kurumlar ile işbirliği içinde çalışmalarını sürdürerek çağdaş sanatçılar için sergi fırsatları sunmaktadır.

Londra Baskı Stüdyosu (London Print Studio) John Phillips ve Pippa Smith tarafından 1974 yılında Londra’da kar amacı gütmeyen çalıştay, yayın ve sanat atölyesi olarak kurulmuştur. Geleneksel ve dijital baskı olanağı sağlayan atölyelerin yanı sıra sergi salonu bulunmaktadır. Sanatçılar için çeşitli kurslar, uzman teknisyen yardımı sağlanmaktadır. Sivil toplum örgütleri, galeriler, eğitim kurumları ve halkla iç içe yaratıcı çalışmalar yaparak işbirliği içinde yürütmektedir. Çağdaş baskı sanatlarını destekleyen atölye olanakları ve kursları ile toplum temelli sanat projeleri geliştirmektedir.

45 yıllık bir geçmişe sahip olan Edinburgh Baskı Sanatçıları (Edinburg Printmakers), İskoçya’nın başkentinde kurulmuştur. Baskı sanatlarının gelişmesi ve daha geniş kitlelere ulaşması için sanatçıları desteklemekte ve teşvik etmektedir. Baskı sanatları ile ilgili yeni gelişmeler ve araştırmalar ışığında yaratıcı yaklaşımlarla sanatçıların bilgi paylaşımlarını sağlayan bir atölye olmuştur. Edinburgh Baskı Sanatçıları, çağdaş baskı sanatları sergileri düzenlemiştir. Yayınlar, eğitim programları, atölye çalışmaları ile uluslararası anlamda baskı sanatlarının önemli merkezlerinden biri olmuştur.

Tamarind Enstitüsü (Tamarind Institute), 1960 yılında Amerika’da kurulmuş kar amacı gütmeyen litografi atölyesidir. Ulusal ve uluslararası sanatçılara profesyonel çalışma ortamı sağlayan atölye, eğitim, araştırma imkanı vermekte ve üniversitelerle birlikte projeler geliştirmektedir.

Richmond'ın kar amacı gütmeyen baskiresim kuruluşu Stüdyo İki Üç (Studio Two Three), sanatçı ikamet programı, atölye çalışmaları ve sergiler aracılığıyla baskiresmin deneysel baskı sanatları yaklaşımları için olanak sağlamışlardır. Geleneksel baskı yöntemleri ve dijital baskı gibi yeni teknikleri için atölye olanağı sağlamıştır. Baskı yerleştirmeler ve performanslarla baskı sanatlarında yeni keşifleri desteklemektedir. “Streamrolled RVA” büyük boyutlu baskı projesi düzenlemiş ve halk ile baskı sanatları arasında güçlü bir diyalog oluşturmuştur.

Archana Horsting ve Yuzo Nakano tarafından 1974 yılında kurulan, Kala Sanat Enstitüsü (Kala Art Institute) baskiresim, dijital medya, fotoğraf ve kitap sanatları eserleri üreten sanatçılar için atölye olanağı sağlamaktadır. Kala Sanat Enstitüsü, sergi, konferans, çalıştay ve ikamet programı ile sanatçılara destek olmayı amaçlamıştır. Eğitim programları yoluyla sanatsal anlamda toplumu bilgilendirmektedir.

Philagrafika, Amerika'nın Philadelphia bölgesinde 2000 yılında etkinlik göstermeye başlayan toplum ve baskı sanatları arasındaki diyalogu güçlendiren uluslararası bir merkezdir. Kolektif bir çaba ile geniş yelpazede baskı sanatlarını tanıtmak, teşvik etmek ve çalışma ortamı sağlamak amacıyla kurulmuştur. Uluslararası çağdaş sanat festivali, dosya sunumları ve özel projelerle baskiresmin çağdaş formlarını desteklemiştir. Sanatçılar, eğitimciler, küratörler için kar amacı gütmeyen baskı sanatları organizasyonları ve çalıştaylar düzenlenerek uluslararası çağdaş baskı sanatları tanıtılmıştır.

Amerikan Baskı Sanatları Birliği (The American Print Alliance), Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'da kar amacı gütmeyen özgün baskı konseylerinin bir konsorsiyumudur. Birlik, çağdaş baskı etkinlikleri ve gezici sergiler gibi ulusal ve uluslararası projeleri desteklemektedir. Çağdaş baskı sanatları ile ilgili önemli konuları ele alan “Contemporary Impressions” dergisini yayınlamaktadır.

Avustralya Baskı Konseyi (The Print Council of Australia) Avustralya'da baskı sanatlarına destek veren 1966 yılında kurulmuş ulusal bir organizasyondur. Avustralya'da çağdaş sanatçıları desteklemek ve tanıtmak, sanatçılara ödül, burs ve

misafirlik programları için fırsatlar vermek, posta siparişi yoluyla satın alınabilir baskıların yönetim ve organizasyonu sağlamaktadır. Avustralya çağdaş baskı sanatları tarihinin korunması için arşiv oluşturmayı amaçlamıştır. Ulusal ve uluslararası sanatçılar ve baskı sanatlarıyla ilgilenenler için "Imprint Magazine" dergisini yayınlamaktadır.

Eğitsel, sanatsal ve sosyal faaliyetleriyle Fundación 'Ace Para El Arte Contemporáneo (ACE) çağdaş sanat ile ilgili girişimleri teşvik etmektedir. Arjantin'de kurulmuş kar amacı gütmeyen uluslararası bir organizasyondur. "Sanatçı ikamet programı", yeni fikirler ve yenilikçi uygulamalar için uluslararası kültürel değişimi sağlayan çağdaş yaklaşımları destekleyen kuruluşun en önemli projelerinden biridir. Melez baskı, fotoğraf ve dijital baskının olanakları ve deneysel çalışmalar üzerine odaklanmıştır.

Uluslararası Baskiresim Galerici Derneği (The International Fine Print Dealers Association - IFPDA) baskı sanatları alanında uzmanlaşan sanat galericileri ve yayıncılarının oluşturduğu kar amacı gütmeyen bir kuruluştur. Kalite, etik ve yüksek standartlarla baskı sanatlarını daha büyük kitlelere ulaştırmak için koleksiyoncuları ve halkı teşvik etmektedir. IFPDA, geleneksel ve çağdaş baskılar hakkında atölye çalışmaları, baskı sempozyumları ve baskı sanatlarının en büyük etkinliklerinden biri olan IFPDA Baskı Fuarı'nı New York'ta düzenlemektedir. Baskı sanatları alanında son zamanlarda yayınlanmış kitap veya kataloglara IFPDA Kitap Ödülü verilmektedir. Sanatçıları yeni ve özgün araştırmalara teşvik ederek, yeni fikirleri tartışma imkanı sağlamaktadır. Genç sanatçıları ve öğrencileri burs olanaklarıyla desteklemektedir.

Çağdaş baskı sanatlarını tanıtmayı amaçlayan Estampa Arte Múltiple, 1993 yılından beri Madrid'te her yıl düzenlenen çağdaş baskı sanatlarını geniş yelpazede ele alan uluslararası bir fuardır. Fotoğraf, gravür, heykel, video, dijital baskı, yerleştirme, sanatçı kitapları üzerine odaklanmıştır. İspanya Kültür Bakanlığı, Madrid Bölge Hükümeti ve Madrid Şehir Konseyi tarafından desteklenmektedir.

İspanya'nın Bilbao şehrinde her yıl düzenlenen FigBilbao Baskı Sanatları Fuarı 2012 yılında gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Baskı sanatlarının çağdaş örneklerini izleyici ile buluşturan fuar, sanatçılar için tanıtım imkanı sağlamaktadır.

Avrupalı sanatçılar, izleyiciler, uzmanlar ve enstitüler arasında çalıştay, sergi, ikamet programı, personel değişim programı ve konferanslar yoluyla diyalogu sağlayan "Printpassword" projesinde amaç çağdaş Avrupa baskı sanatlarını tanıtmak ve Avrupa'da dolaşımını sağlamaktır. Beş Avrupa ülkesinde gerçekleşen proje, çağdaş anlamda baskı sanatları yayınlarını da ele almaktadır. Geleneksel ve çağdaş baskı sanatları üretimlerini kapsamaktadır. Ljubljana Grafik Sanatlar Merkezi (Slovenya) tarafından koordine edilen uluslararası proje: Hablar en arte (İspanya), Modern ve Çağdaş Sanatlar Müzesi (Hırvatistan), Frans Masereel Centrum (Belçika), Tallinn Vakfı Tallinn Baskı Trienali (Estonya) ve Krakow Uluslararası Baskı Trienali Derneği (Polonya) ile işbirliği içinde gerçekleşmektedir.

Bir özgün baskı projesi olan "Print Resonance", beş enstitünün katılımı ile bir portfolyo hazırlamak ve gezici bir sergiyle çalışmalarını Edmondon, Bangkok, Knoxville, Tokyo, Antwerp Şehirlerinde sunmak amacıyla Kanada University of Alberta, Knoxville University of Tennessee, Antwerp The Royal Academy of Fine Arts, Tokyo Musashino Art University'nin katılımı ile gerçekleşmiştir. Öğrenci ve öğretim elemanlarının baskılarından oluşan, geleneksel ve deneysel tekniklerin yer aldığı, toplamda elli eser sergilenmiştir. Kültürel farklılıkları yansıtan eserler nesne ve bireysellik gibi kritik noktalardan yola çıkarak popüler medyanın etkisini ele almıştır.

Güney Grafik Konseyi (Southern Graphics Council), Amerika'da 1972 yılında kurulmuş, 2010 yılından itibaren Uluslararası SGC (SGC International - SGCI), adını almıştır. Sanatçılara özgün baskı, çizim, kitap ve el yapımı kağıt imkanı sağlayan kâr amacı gütmeyen bir organizasyondur. SGCI tarafından baskı sanatları ödülleri ve yayınları teşvik edilmektedir. Bildiri sunumları, paneller, sergiler, sanatçı dosyaları ve çalıştaylardan oluşan baskıresim alanında en büyük konferanslardan biri olan SGC Uluslararası Baskıresim Konferansı (SGC International Printmaking Conference) her yıl Amerika'da gerçekleşmektedir.

Görsel 82. 42. SGC Uluslararası Baskiresim Konferansı, 2014, San Francisco, ABD.

Görsel 83. Impact 8 Uluslararası Baskiresim Konferansı, 2013, Duncan of Jordanstone College of Art & Design, Dundee, İskoçya.

Impact Uluslararası Baskıresim Konferansı (Impact International Printmaking Conference) kültürel farklılıkları, tarihsel önemi ile baskı sanatlarının gelecekteki potansiyelini ele almaktadır. Baskı sanatlarının deneysel ve disiplinlerarası niteliğini ön plana çıkarmaktadır. Geleneksel baskıresim anlayışından melez baskılara gelişen teknoloji ile beraber baskı sanatlarını keşfetmektedir. İki yılda bir farklı ülkelerde düzenlenen konferans, bildiri sunumları, paneller, sergiler, sanatçı dosyaları, akademik posterler, çalıştaylar, sanatçı kitapları etkinliklerinden oluşmaktadır. Impact 8 Uluslararası Baskıresim Konferansı, uluslararası sanatçı ve eğitimcilerin katılımı ile İskoçya'nın Dundee Kentinde 2013 yılında gerçekleştirilmiştir. Çağdaş baskı sanatlarının günümüzde ulaştığı boyutu belgeleyen, baskı sanatları alanında uygulama veya araştırma yapan sanatçıları ve akademisyenleri bir araya getiren, baskı sanatları alanında uluslararası katılımlı dünyanın en önemli konferanslarından biridir.

Görsel 84. 2. Uluslararası Mokuhanğa Konferansı, 2014, Tokyo Sanat Üniversitesi, Japonya.

Mokuhanğa, Edo döneminde geliştirilen su bazlı boya ile yapılan tahta baskı tekniği için kullanılan Japonca bir kelimedir. "Moku" ahşap ve "hanğa" baskı olarak tercüme edilmektedir. 2011 yılında ilki düzenlenen Uluslararası Mokuhanğa (Ağaçbaskı) Konferansı (International Mokuhanğa Conference), Japonya'da gerçekleşmiştir.

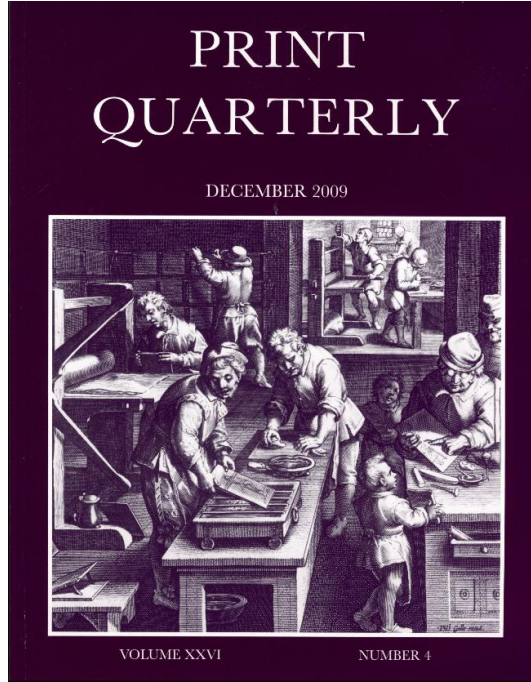
Bildiriler, çalıştaylar, sanatçı dosyaları, ağaç baskı yarışması, sanatçı kitapları ve sergiler ile baskı sanatçıları, akademisyenler, araştırmacılar ve baskı malzemesi üreticileri bir araya gelmiştir. Türkiye’den Hasan Kıran, “Geleneksel Ağaç Baskı Sanatından Yeni Arayışlara” adlı bildiri ile etkinlikte yer almıştır. Üç yılda bir düzenlenen konferans, köklü bir geçmişe sahip teknik hakkında fikir paylaşımı için, farklı disiplinlerden ve farklı ülkelerden gelen katılımcılarla, yeni gelişmelere olanak sağlayan etkinlikler oluşturur.

“Printmaking Today”, Rosemary Simmons tarafından 1990 yılında Henry Moore Vakfı desteği ile İngiltere’de yayımlanmaya başlamıştır. Baskı sanatçıları, koleksiyonerler, küratörler arasında bilgi alışverişini sağlamak amaçlanmıştır. Estetik, eğitim ve teorik konuların yanı sıra baskı teknolojilerini ve geleneksel yöntemleri yeniden değerlendirerek baskı sanatları alanındaki yenilikleri ele almaktadır. Baskı sanatçıları, sanat tarihçiler, yayıncılar, eğitimciler ve malzeme tedarikçileri için makaleler, sergiler ve tanıtımlara yer verilmektedir.

Görsel 85. “Art in Pint” Dergi Kapağı

“Art in Print”, Susan Tallman editörlüğünde baskı sanatlarını ele alan küresel bir dergi ve web sitesidir. Çin’de üretilen ilk baskı örneklerinden, günümüz sokak sanatında kullanılan baskı eserlere kadar çok geniş bir yelpazede baskı sanatları ile ilgili konuları ele almakta ve iki ayda bir yayımlanmaktadır. Baskı sanatları dünyasında gerçekleşen gelişmeleri, haberleri, sergileri ve önemli etkinlikleri sunmaktadır. Eleştirmenler, küratörler, sanatçılar ve akademisyenlerin baskı sanatları hakkında bilgi veren makaleleri yayımlanmaktadır. Dergi, pdf veya basılı olarak her iki ayda bir abonelere sunulmaktadır. Art in Print web sitesi, makaleler, haberler ve ilgili kaynaklarla baskı dünyasını tanıtan bir adrestir. Web sitesinde baskı sanatları yayınları, kitaplar ve katalogları listelerine ve makalelere ulaşarak, müzeler ve galeriler hakkında haberler takip edilebilmektedir.

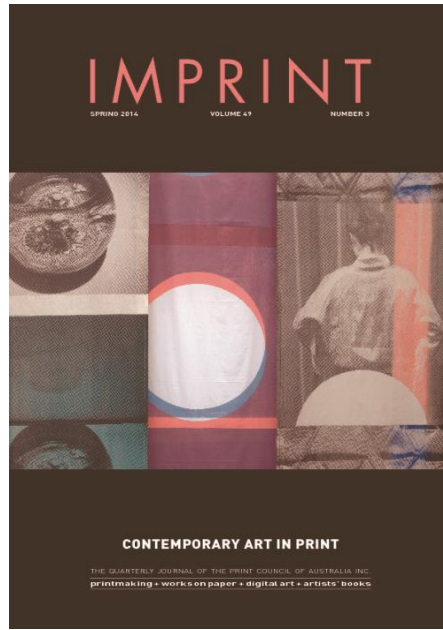

Görsel 86. “Print Quarterly” Dergi Kapağı.

“Print Quarterly”, baskı sanatları üzerine yılda dört kez yayınlanan hakemli uluslararası bilimsel bir dergidir. Baskı sanatçıları, sosyal ve kültürel tarih, popüler kültür, baskiresim koleksiyonları, sanatçı kitapları ve gravür, ağaç baskı, taş baskı, dijital baskı gibi teknikleri geniş bir yelpazede ele almaktadır. Asya, Latin Amerika ve Afrika’da üretilen özgün baskı eserlere ve araştırmalara da yer vermektedir. 1984

yılında Londra’da yayınlanmaya başlayan dergi, makaleler, kısa bilgilendirmeler, katalog ve kitap tanıtımlarını ve değerlendirmeleri kapsamaktadır.

Amerikan Baskı Sanatları Birliği tarafından desteklenen “Contemporary Impressions” dergisi, makale, deneme, söyleşi, sergi duyuruları ve kitap değerlendirmeleri ile yılda iki kez yayımlanmaktadır. Çağdaş baskı sanatları ile ilgili önemli konuları ve yenilikleri ele almaktadır.

Görsel 87. “Imprint” Dergi Kapağı.

Baskı Sanatları hakkında bilgi, haber ve eleştirilere yer veren “Imprint”, çağdaş baskı sanatları dergisi olarak Avustralya’da her üç ayda bir yayımlanmaktadır. Dergi, sergiler, ödüller, yarışmalar, çağdaş baskı sanatçıları tanıtılarak teknik araştırmalar ve yeni uygulamalar hakkında değerlendirmelere yer vermektedir.

“Grabado Y Edición” İspanya’da İngilizce ve İspanyolca yayımlanan baskı sanatları dergisidir. Baskı sanatları ile ilgili son haberler, sergiler, yeni çalışmalar ve araştırmalar gibi gelişmeleri ele almaktadır. Çevrim içi veya basılı halde edinilebilen dergi, baskı sanatları tarihi ve evrim süreci hakkında bilgi verir.

Yaratıcı sanatsal süreci aydınlatmak için tasarlanmış “ART21”, Sarah Kirk’in baskı sanatları, bloğu ile çağdaş baskı sanatları ve sanatçılar üzerine bilgilendirici yazılar için bir alan sağlamaktadır. Orijinal yazı içerikleri ve özel röportajlar ile ART21, yılda altı kez yayımlanmaktadır. Daha önce blog olan ART21 Dergisi, sadece online olarak yayın yapmaktadır.

Baskı sanatları yayınları, sanatçı ikamet programları, çalıştaylar, uluslararası projeler ve dernekler günümüz baskı sanatlarının etkinliklerini ve yönünü şekillendirmektedir. Yeni araştırmaları destekleyerek literatür oluşmasına olanak vermekte, sanatçıların tanıtımı ve iletişimini kolaylaştırmaktadırlar. Baskı sanatları üretimlerinin kalitesini yükselterek nerede, nasıl ve ne yapıldığı hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır. Dünya baskı sanatlarının bugünü hakkında bilgilendirerek yarını hakkında öngörüle bulunabilmemizi olanaklı kılmaktadırlar.

3. SOSYAL AĞLAR VE YENİ ARAŞTIRMALAR

İçinde yaşadığımız dünya ekolojik, sosyal ve siyasal yönlerden teknoloji ile beraber giderek kırılgan bir yapıya dönüşmektedir. Dijital görüntülerin internet aracılığıyla neredeyse gerçekleştikleri anda dünyanın öbür ucunda erişilebilir olması, dünyayı küçülterek sınırları ortadan kaldırmaktadır. Bugün yaşanan bütün teknolojik gelişmeler baskı sanatlarının demokratik yapısını güçlendirmekte ve çalışmaların kitlelere ulaşımı kolaylaşmaktadır. Gelişen elektronik evrende uluslar ötesi dijital ağlarla yakınlaşmakta başka dünyalara ulaşabilmek baskı sanatlarının potansiyelini daha da etkin hale getirmektedir.

İnternet, bilginin dolaşımını hareketlendirerek iletişimin yeni biçimi olmaktadır. Günümüzde fikirlerin, hayallerin ve bilginin paylaşımı internet hızıyla orantılı olarak değişmektedir. Elektronik posta ile iletişim ve dosya paylaşımı bireysel diyalogu güçlendirirken web siteleri sanatçıların eserlerini tanıtarak sanatın farklı kitlelere ulaşmasını sağlamaktadır. “Facebook”, “Twitter”, “Instagram”, “YouTube” gibi sosyal

ağlar iletişimin yanı sıra bilgi paylaşımı için kullanılmaktadır. Sosyal ağlar üzerinde kurulan gayri resmi topluluklar dünyanın her yanından sanatçıya ulaşmaktadır. Bu topluluklar görüş alışverişi için bir ifade alanı ve sanatçıların eserlerini paylaştığı tanıtım platformu olarak görev yapmanın yanı sıra uluslararası sanat yarışmalarının takip edilebilmesini de olanaklı kılmaktadır.

Baskı sanatlarının genişleyen demokratik yapısının güçlü bir bileşeni olarak teknoloji uluslararası etkileşimi daha fazla arttırmaktadır. Baskı sanatları alanında yaşanan gelişmeleri ele alan “Inkteraction”, “Printeresting”, “PeopleofPrint” gibi pek çok site bugünün baskı sanatları dünyasında olan biten yenilikleri ve problemleri gözler önüne sermektedir. Baskı sanatçılarının eserleri ile beraber kendilerini tanıtmalarına olanak veren “Inkteraction”, aynı zamanda dünyadaki diğer sanatçılarla diyalog kurmalarını kolaylaştıran bir web sitesidir.

“Printeresting” adlı website, sanat tasarım ve güncel olaylar arasında yeni bağlantılar kurarak çağdaş dünyada baskı sanatlarının rolünü analiz etmekte, geçmiş ve çağdaş üretimleri incelemektedir. Baskı sanatlarını, sanatçıları, sanat eserlerini, atölyeleri, konferansları, sanat fuarlarını ve sergileri tanıtmaktadır.

Sosyal paylaşım sitesi “Facebook” üzerinde kurulan bir platform olan “Printmakers International”, dünya çapında baskı sanatçıları arasındaki mesafeleri kısaltmaktadır. Baskı yapan sanatçıları tanıtmak, sergiler ve uluslararası yarışmalar hakkında bilgi vermek ve uluslararası baskiresim alışverişini sağlamak amacıyla oluşturulmuştur.

Suriyeli sanatçı Tammam Azzam’ın “*Özgürlük Graffitisi: Gustav Klimt’in Öpücüğü*” adlı dijital baskı eseri, iç savaşın ve siyasi oyunların yıkıcı etkisinin görsel kaydı olan bir fotoğraf ile ikonik bir eserin birleşiminden oluşmuştur. Gustav Klimt’in “Öpücük” tablosu Suriye de bombalanmış, yıkık dökük bir binanın fotoğrafı üzerine photoshop programı ile yerleştiren sanatçı ironik bir gönderme yapmıştır. Savaş anında yaşanan kayıpların, acıların ve sıkıntıların gerçekliğinde umut duygusunu eşzamanlı olarak inşa etmeye çalışmıştır. Bu çalışma facebook üzerinden yayınlandığı andan itibaren binlerce beğeni almış ve paylaşılmıştır.

Görsel 88. Azzam, “Özgürlük Graffitis: Gustav Klimt’in Öpücüğü”, Dijital Baskı, 112 cm x 112 cm, 2013, The Samawi Collection. Courtesy Ayyam Gallery Dubai.

Çağdaş sanat ekseninde baskı sanatları, eski teknolojileri revize eden yeni teknikleriyle çok yönlü bir sanat olmuştur. Bilgisayar teknolojisiyle geliştirilmiş ve yeniden değerlendirilmiştir. Eski ve yeni teknolojilerin bir araya getirilmesiyle günümüz şartları ile şekillenen güçlü gelenek, internet aracılığıyla kitlelere etkili şekilde ve daha kolay ulaşmıştır.

Yenilenebilen fikirler üretmek ve değişim yaratmak için ortaya çıkan baskı eserler, çoklu imgenin, devrimsel fikirlerini kitlelere ulaştırma şeklinin bilincinde olmuştur. Son yıllarda bilgisayar teknolojisi, CNC (Computer Numerical Control (bilgisayar sayımlı yönetim)) makinelerinin baskı kalıplarını hazırlamak için kullanılması ve sağlık için önemli olan toksik olmayan baskı tekniklerinin gelişmesi yeni materyaller arayışlarını beraberinde getirmiştir. Baskı sanatçılarının çalışma biçimlerindeki değişim bugün biraz daha canlı ve daha özgür bir dile kavuşmuştur.

Görsel 89. Özmenoğlu, İpek Baskı Yerleştirme.

Baskı sanatlarının olanaklarını kullanarak üretimlerini gerçekleştiren Ardan Özmenoğlu, her yerde bulunabilen, cam ve post-it (not kağıtları) gibi malzemeleri zemin olarak kullanmaktadır. Sanatçı, bilinen imgeleri, hayatımızı kolaylaştıran ürünleri ve fikirleri - sloganları ele almıştır. Tarih ve yaşanan an, özgünlük ve tüketim, tekrar ve bireysellik, parça ve bütün gibi zıt fikirler eserlerin teması olmuştur (Kutadgu, web, 2014). Siyasal ve sosyal içeriklere sahip rengarenk eserler, bazen çerçeve içinde bazen de yerleştirmeler şeklinde sergilenmiştir. Değişen renklerde çamaşır makinelerinin tekrarından oluşan yerleştirmede ipek baskı tekniği kullanılmıştır.

Kamusal alanlara yapıştırılan veya şablon kalıplarla uygulanan baskı eserler, toplumsal yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Baskı sanatlarının doğasının bir sonucu olarak çoğaltılmış çalışmalar, dünyanın farklı yerlerinde farklı kitlelerle ilişkiye geçerek farklı yaşamlar ile bağ kurmuştur. Zamana ve şartlara bağlı oluşan yıpranmalar ise eserin toplum ile ilişkisini anlatan noktalardan biri olmuştur.

Görsel 90. Faile, “Nerede Kırılmayacak Vahşiler”, Baskı Yerleştirme, 2013, Dallas Contemporary.

Bir sanatçı kolektifi olan “Faile” 1999 yılında kurulmuştur. Faile sanatçıları reklamlardan, el broşürlerinden, dergilerden, çizgi romanlardan oluşan imgelerle eserlerini oluşturmuşlardır. Popüler kültür imgeleri ile yapılan kolajlar, sanat galerilerinin dışında grafiti mantığına sergilenmiştir. Sokak kültürünü ele alan “Faile” sanatçıları, yerleştirmeler ve büyük boyutlu eserler yaratmışlardır. Gereksiz basılı materyallerle baskı sanatlarının şehir yaşamından nasıl beslendiğini göstermişlerdir. “Faile” sanatçıları, eserlerini sergilemek için New York sokaklarını ve gerekli işlevsellikteki mekanları tercih etmişlerdir.

Çağdaş kent sanatı olarak adlandırılan grafiti ve sokak sanatı dünyanın tüm sokaklarını üretim alanı olarak kullanmış ve kendi özünden beslenerek ifade bulmuştur. Müze ve sergi mekanlarının dışında, kendine özgü estetiğini ve gücünü bulunduğu çevreden alarak kültürel ve toplumsal yapıyı irdelemiştir. Farklı teknik ve yaklaşımlarla sokağın günümüz anlayışlarını çizim ve yazı ile bir araya getirmiş, popüler kültür ve politik imgeleri temel almıştır. Grafiti ve sokak sanatı, sanatı sınırlı çevrenin dışına taşıyarak daha geniş bir kitle ile etkileşim kurmasını sağlamıştır. İnternet ve sosyal medya, sokak sanatının uluslararası tanınırlığını arttırmış ve kültürlerarası bir bağ kurmasını kolaylaştırmıştır. Baskı teknikleri, estetik anlayışlar ve politik söylemlerle sokak

sanatının kapsamı içinde sentezlenmiştir. Yeni araçlar, yeni teknikler, melez baskılar sokak sanatı ve graffitinin tanımını genişletmiştir.

Görsel 91. Brooklyn Street Art, “Opimme ve Chekos Sokağı Gökkuşağı Festivali Gibi”, Castellaneta, İtalya.

Sokak sanatı dünyada çağdaş sanat hareketi olarak meşruiyet kazanmaya devam etmektedir. Sokak sanatının anavatanı sayılan New York, dünyanın dört bir yanından sanatçılarla aracısız açık bir galeri olmuştur. Brooklyn Street Art (BSA), New York sokaklarında ve dünyanın pek çok şehrinde, sokak sanatının özgün ve kaliteli eserlerini üreten sanatçı topluluklarından biri olarak karşımıza çıkmıştır. Çok sayıda sanatçının katılımıyla etkin bir şekilde faaliyetlerine devam eden grup eserlerini devamlı güncellenen web sitesinde paylaşmaktadır. BSA sanatçılarının etkinlikleri www.brooklynstreetart.com adresinden takip edilebilmektedir.

Aktif katılım gerektiren büyük boyutlu baskıların yapımı “Büyük Baskı” (Big Print) olayları ile ilgi çekici bir etkinliğe dönüşmüştür. Bu etkinlikler, baskı sanatları ve halk arasında etkin bir alışveriş oluşturulması açısından önemli rolü üstlenmişlerdir. Baskı teknikleriyle hazırlanan kalıplar baskı presi yerine asfalt silindiri kullanılarak kağıt veya

bez yüzeye aktarılmıştır. Boyutlarından dolayı baskı kalıbının oyulması ve basılması esnasında ortak bir işgücü gerektiren büyük boyutlu eserler yardımlaşma ve işbirliği içinde hayat bulmuştur. Büyük boyutlu baskıları özendirmek için bugün dünyada pek çok etkinlik organize edilmekte, gerçekleşen etkinlikler baskı sanatlarına sanatseverlerin ilgisini çekmeyi amaçlamaktadır.

Görsel 92. “Ölümler Günü”, Missoula, 2010.

Baskı üretimindeki teknik zorluk, küçük bir rölyef blokta, bir baren veya pres yardımıyla çözülebilirken, aşırı büyük baskılar hem ayrı hazırlanmış parçaların birleştirilmesiyle oluşabilmekte hem de yol merdanesi gibi araçların yardımıyla bütün olarak basılabilmektedir. Montana’da Missoula Üniversitesi’nde yıllık bir kamu etkinliğine dönüşen “Ölümler Günü” (Day of the Dead) adlı yol silindiri baskıresim etkinliği halkla iç içe bir gösteri olarak sokaklarda baskıresim yapılarak kutlanmaktadır (Noyce, 2010: 29). Gelenekselleşen bir etkinlik olarak karşımıza çıkan “Büyük Lanet Baskılar” (Big Damn Prints) 2006 yılında organize edilmeye başlanmıştır. Pratt Enstitüsü Güzel Sanatlar Fakültesi topluluğu üyeleri ve öğrenciler tarafından Dennis McNett

öncülüğünde her yıl gerçekleştirilmektedir. Büyük boyutlu baskı etkinliklerine örnek oluşturan bir başka etkinlik baskiresim sanatçısı Scott Hudson ve öğrencileri tarafından Impact 8 Uluslararası Baskiresim Konferansı kapsamında 2013 yılında düzenlenmiştir. Baskılar, Dundee'de kadın, tarih, ve şehir manzaraları gibi farklı temaları içermiştir.

Görsel 93. "Büyük Lanet Baskılar" (Big Damn Print), Pratt Enstitüsü, Broolyn, Newyork.

Görsel 94. Scott Hudson ve Öğrencileri, 2013, Dundee, İskoçya.

Günümüzde baskı teknikleri ile eserler üreten sanatçılar fikirlerini iletmek veya eserlerini gerçekleştirmek için bir çok tekniği birarada kullanmış ve farklı sunum şekillerinden yararlanmışlardır. Son zamanlarda baskı sanatlarında teknik anlamda giderek özgürleşen bakış açısı melez baskı, dijital baskı, baskı yerleştirmelerinin de etkisi ile baskieserleri ve baskı sanatçıları kategorize etmeyi güçleştirmiştir.

Görsel 95. Dordevic, "Kaydırma", Baskı Yerleştirme, 100 Adet, 50 cm x 50 cm, 2011 .

Milos Dordevic duvara asılan mıknatıslı bir blog üzerine yerleştirilen parçalardan oluşan çalışmasında, izleyici ile aktif bir diyalog kurmaya çalışmış ve baskı sanatlarının keskin sınırlarını esnetmiştir. Geleneksel değerler üzerine kurulmuş çağdaş bir uygulama olan çalışma, biçimin kendisini ifade şekli olmuştur. Geleneksel anlamda baskı eserlerin kenar boşluklarından ve imza özelliğinden kurtararak tamamen zemini kaplayan renk katmanından oluşmuştur. Eser, yalın resimsel bir anlatım olmaktan çıkmış ve yerleştirme olarak sunulmuştur. Sunulan nedir? Nasıl sunulur? Sorularından hareketle olasılık ve potansiyel arasında baskıyı keşfetmeye çalışmıştır. Görsel ve dokunsal anlamda mekan ve izleyici arasında bağ kuran yerleştirme, geleneksel sınırların dışında izleyici müdahalesine açık, eyleme bağlı değişebilir bir nesne haline gelmiştir.

Görsel 96. Keckeş, Ağaç Baskı, 2014.

Irena Keckes spontane bir duygu ve sezgi ile karakterize edilen ağaç baskının olanaklarıyla ürettiği eserlerinde, güçlü bir görsel etki ve kavramsal bağ oluşturmuştur. Sanatçı, oymalarla yön verdiği soyut formları duygunun ifadesi veya dış dünyanın dönüşümü olarak düşünmüştür. Soyut kompozisyonlar, insan doğası ve ruhsal bir atmosfer ile birleşmiş, siyah beyaz zıtlığının etkin ifade dilini kullanmıştır. Sanatçı, “Yaşam Döngüsü” başlığı altında toplanan çalışmalarını, insan ilişkilerinin ve iletişim potansiyelinin gerçekliği ile sakin ve hassas bir şekilde yorumlamıştır. Hareketli oymalar hem kadifemsi bir yumuşaklık hem de parıltı izlenimleri yaratmıştır. Siyah beyaz renk ilişkilerini, ahenkli bir kompozisyon ile huzur verici bir atmosfer içinde sunmuştur.

Görsel 97. Wagner, "Akın", Gofre Baskı, Ipek Baskı, Kesme Kağıt, Mylar, Baskı Yerleştirme, 2013.

Disiplinler arası üretimler yapan Crystal Wagner, kağıt ve benzeri malzemelerle yanılısama etkisi yaratan devasa üç boyutlu doğa görüntülü ortamlar oluşturmuştur. Çizim, yerleştirme veya baskı sanatları üzerine çalışmaları, organik formlardan yola çıkarak yosun veya mantar gibi çoğalarak başka bir gezegenin ortaya çıkmasına olanak vermiştir. Çok katmanlı ve karmaşık organik formları, canlı parlak renklerle tavandan zemine dökülür gibi tasarlamıştır. Kağıt, mylar ve ince plastic malzeme kullanmıştır. Kaygı ve çoşku, aşinalık ve bilinmeyen zıtlığında devasa yerleştirmeler yapmıştır. Bitkiler ve hayvanları anımsatan formlar, sarmaşık, yaprak, kuşlar gibi görüntülerden oluşmuştur. Melez baskılar ve farklı malzemelerden iki ve üç boyutlu formları birleştirerek oluşturulan yerleştirmeler, doku ve akışkan renklerin sürükleyici

dünyasının bir sonucu olmuştur. Organik bir büyüme hissi yaratan eser, hareket kitlesi içinde katman katman inşa edilen bir yapıda oluşmuştur.

Görsel 98. Jasarevic, "Gökyüzü", Baskı Yerleştirme, 2010.

Taida Jasarevic tematik göndermelerinde "su damlacıkları" ile maddenin temel sorununu araştırmış ve sunmuştur. Sanatçı, katı, sıvı, gaz halleriyle maddenin çeşitli biçimlerinden yola çıkarak sürekli değişen belirsiz bir durumu ve değişim kavramını irdlemiştir. Portreler, suyun yüzeyine yansıyanlar, mezar taşları ve yazıtlar üzerindeki yazılar ile bir araya gelmiştir. Hayatın geçiciliğini ve ölümün yakınlığını hatırlatmıştır. Yeri ve zamanı aşan evrensel gönderileri içeren biçimsel ve kavramsal yönü ile kimlik ve kültüre ait olma duygusunu sorgulamıştır. Gelenek ve kültürel mirasa ilişkin kimlik konularını sembolik bir çağrışım ile dile getirmiştir.

Baskı sanatlarının günlük yaşam ile bağı, deneyimlenmesi seçkin bir alımlamaya yol açma tehlikesini saf dışı bırakması açısından önemli olmuştur. Günümüzün hızla değişen atmosferinde sanatçılar, baskı sanatları yaratımlarına farklı kültürel birikimlere ve kimliklere sahip olarak çeşitli şekillerde yaklaşmışlardır. Sanatçıların özgür tutumları

ve teknik gelişmeler baskı sanatlarını giderek daha farklı yönde şekillendirmektedir. Baskı sanatlarının teknoloji ile daha fazla karmaşık hal aldığı düşünülse de yeni olanaklar gelişimine olumlu katkılar sağlamaktadır. Mevcut internet ağları baskı sanatlarının daha geniş bir kitleye yayılmasını ve daha ulaşılabilir olmasını kolaylaştırmaktadır. Baskı sanatları, küçük boyutlu baskılardan büyük boyutlu devasa formlara, baskı yerleştirmelere artan olanaklar ve farklı anlatım dilleri ile galerilerden sokağa, reklam panolarına ve sosyal ağlara kadar her mecrayı kullanarak değişimini sürdürmektedir.

SONUÇ

Teknolojik ve bilimsel araştırmalar merak duygusuyla birleşerek insanoğlunu yeni ve deneysel arayışlara itmiştir. Endüstrileşme ile birlikte gerçekleşen hızlı ilerleme sosyal ve teknolojik alandaki gelişimi beraberinde getirmiş, kentleşmenin artması sonucunda farklı yaşam Şekilleri ortaya çıkmıştır. Teknoloji ile yaşanan kültürel ve ekonomik değişimin kazandırdığı bakış açıları, sanatçıların yeni ifade biçimlerini keşfetmelerini olanaklı kılmıştır. Çağının teknolojsi yaşanan gelişmeler paralelinde değerlendirildiğinde sanat üretimleri, her zaman yeni olanaklarla daha zgr bir yaklaşımı benimsemiştir.

20.yüzyılda, yaşanan teknolojik, bilimsel ve toplumsal değişim, sanatçıların yeni ifade biçimleri için olanak sağlamıştır. Teknolojik gelişmelerin Şekillendirdiği baskı teknikleri, ağaç baskıyla başlayan serüvenini sınırsızlaştıran bir anlayışla srdrmştir. Deneme ve yeniliğe elverişli olan baskı sanatları kitle kültürünü etkileyerek araştırma ve farklı arayışları sonucunda deneysel yöntemleri benimsemiştir.

Özünde deneme yanılmayı barındıran baskı sanatlarında deneysel baskılar ilk kez 1930'lu yıllar sonrasında gerçekleştirilmeye başlanmıştır. İkinci dünya savaşı sonrası toplumsal karışıklıkların sanatçılar ve eserleri üzerindeki etkisi dönemin sanat anlayışını Şekillendirmiştir. 1980 ve 1990'lı yıllarda baskı sanatlarının yeni uygulamaları ve araştırmaları ön plana çıkmaya başlamış, protest bir yaklaşımın yanı sıra farklı olanı ve yeniyi bulma arayışları yeni tekniklerle birleşmiştir. Teknolojik gelişmelerin üst sınıra ulaştığı 21. yüzyıl ile internet ve haberleşme teknolojisindeki gelişim, küreselleşme ile bilgi çağında yeni olana merakı arttırmıştır. 2000'li yıllardan itibaren yoğun bir Şekilde kullanılmaya başlanan dijital baskı, hızlı ve seri üretim olanakları ile günümüzde baskı sanatlarını farklı bir boyuta taşımıştır.

20. ve 21. yüzyılın sanat anlayışı, kavramsal alt yapısıyla, mekan ve nesne bağlamında özne olarak eser, sanatçının belirlediği anlam üzerinde bir araya getirilmiştir. Sanatta alternatif arayışlar, giderek resim ve heykel düzleminin dışında, algısal deneyime dayalı, kavramsal ve yaratıcı iletileri esas alan çalışmalara dönüşmüştür. Günümüz baskı sanatlarını şekillendiren deneysellik, 21. yüzyılda sürekli bir değişim içinde olan baskı sanatlarının sınırlarını esneterek çağdaş sanat anlayışını temellendiren ve çağın getirileriyle şekillendiren ilerici bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmıştır. Özgür çalışma ortamı ve sonsuz malzeme imkanı sunan baskı sanatları, çağdaş bir anlayışla hiç olmadığı kadar hızlı bir şekilde çoğaltılarak ve iletilerek, çağın önemli sanatsal iletişim araçlarından biri olmuştur.

Geçmişten günümüze bilim ve teknoloji, sanatı kitlelere ulaştıran üretim yöntemlerinden biri olan baskı sanatları üzerindeki etkisi ile yeniliği olanaklı kılmıştır. Teknolojik gelişmelerin dönüştürücü etkileri baskı sanatçıları tarafından kabul görmüştür. Özgün yaklaşımlar ve teknik olanaklar çağdaş üretime yeni bir yön vermiştir. Çağdaş baskılar yeni üretim yöntemleri ile sürekli devinim halinde, sınırsız bir bakış açısının kapısını aralamış, geleneksel ve yeni anlatımlar birleşerek disiplinlerarası bir yaklaşımı benimsemiştir. Deneysel ve teknolojik araştırmalar, baskı sanatlarının yaratıcılıkla genişleyen sınırlarının ve anlamının ifade dillerini oluşturmuştur.

Günümüz baskı sanatlarında dijital baskı, melez baskı ve baskı yerleştirmelerle, teknik ve sunum olarak baskı sanatlarının değişen anlayışı araştırılmaktadır. Günümüzde her ne kadar farklı kullanımlarla bunun dışına çıkılsa da geleneksel anlamda kağıdın temizliği, baskı alanı dışında bırakılan kağıt boşluğu, sanatçı imzası ve çerçeve anlayışı hala devam etmekte ve ettirilmektedir. Sınırsızlaşan sınırlar bazı sanatçılar için kaçınılmaz ve olumlu bir ilerleme sunarken daha gelenekselci bakış açıları için baskı sanatının kimliğini tehdit eden bir unsur olarak algılanabilmektedir.

Günümüz baskı sanatlarını şekillendiren ve gideceği yönü belirleyen uluslararası etkinlikler baskı sanatlarının çağdaş formlarının kabulünde önemli bir yere ve güce sahiptirler. Baskı sanatları yayınları, sanatçıları küreselleştirmek ve baskı sanatlarının ulaştığı noktayı gözler önüne sermek için önemini korumuştur. Sosyal ağlar

günümüzde etkili iletişim kurma olanaklarıyla karşımıza çıkmıştır. İnternetle küçülen dünyada yeni üretimler anında paylaşılmış ve hep yepyenin anlatımları aranır olmuştur. Çağdaş yaklaşımlar ve deneysel anlayışların getirileri ile eserlerini üreten, Paul Coldwell, Michael Craig-Martin, Julian Opie, Susan Collins, Peter Halley, Peter Kennard, Willie Cole, Oscar Munoz, Thomas Klipper, Alexia Tala, Rob Stainston, Valgerdur Hauksdóttir, Nobuhiro Nakanishi, Virgil Marti, Barthelemy Toguo, Christoph Loos, Regina Silveria, Nicola Lopez, Devorah Sperber vb. gibi sanatçılar süreci anlamamızı sağlamıştır. Bu sanatçılar teknik, sunum ve yaklaşım olarak ele alınmış ve uygun anlatıma sahip oldukları için tercih edilmiştir.

Sanatçıların bakış açılarını yansıtan eserleri üzerinden günümüz baskı sanatlarının çağdaş yaklaşımları, kendi evrim sürecinde, sınırsızlaşan sınırları irdelenmiştir. Günümüzde baskı sanatlarıyla ilintilenen çalışmaları inceleyen ve köklü bir geçmişe sahip bir anlayışın özgürleşen yeni ifade dili ele alınmıştır. Çağdaş baskı sanatları içinde değerlendirilebilen sanatsal üretimler, doğru veya yanlışlığının savunuculuğunun dışında, bugün baskı teknikleri kullanılarak yapılan çalışmalar olarak incelenmiş, özgün yaklaşımlar ortaya konulmuştur. Varolan kurullarla yapılan ve sergilenen “baskiresim” anlayışının dışında geniş bir anlam ve anlatıma sahip “Özgün Baskı”, “Baskı Sanatları” veya “Grafik Sanatlar”ın günümüz yaklaşımlarını daha iyi benimseyen bir içeriğe sahip olduğu düşüncesine varılmıştır.

Günümüzde geleneksel baskiresim anlayışı radikal bir değişim sürecinden geçmekte ve baskı üretimleri yeni anlamlar kazanarak alanını genişletmektedir. Eleştirel düşünce ve üretim açısından bugün nerede ve nasıl bir gelişim göstermekte olduğunu sürekli sorguladığımız, sanat dünyası içinde önemli bir yere sahip olan baskı sanatları çağdaş üretimleriyle varlığını devingen bir anlayış ile sürdürmektedir. Dijital teknolojilerin hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline geldiği günümüzde daha fazla bu teknolojiden faydalanan genç nesil ile karşılaşacağız ve uygulama alanının giderek daha da farklılaşacağı gözlemlenmektedir. Belki sadece basılı ürün olarak değerlendirilen baskı sanatlarının şu anki tanımını bile sorgulayabileceğimiz gelecek dönemlerde sınırlar ve sınırlılıklar tartışılacaktır. Sosyal ağlarda oluşturulan paylaşımlarla baskı sanatlarının daha fazla kişiye ulaşma amacı bugün farklı bir boyut kazanmaktadır. Sınırsızlaşan yapısı, sınırsızlaşan düşünceyle birleşerek yeni teknolojik araçlar ve malzemelerle baskı sanatlarının alanını daha da genişlettiği görülmektedir.

Çağdaş yaklaşımlar, yeni araştırmalar, teknik imkanlar ve sunum olanaklarıyla sürekli gelişim içinde olan baskı sanatları, çağının ötesinde bir anlayış ile şekillenerek sadece hayal gücü ile sınırlandırılabilen imkanlar sunmaya devam edecektir.

EKLER

EK 1: RICHARD NOYCE İLE GÖRÜŞME.....	122
EK 2: MIRTA KUPFERMİNC İLE GÖRÜŞME.....	127
EK 3: ÖZGÜN ÇALIŞMALAR.....	130
EK 4: ULUSLARARASI ETKİNLİKLER.....	137
EK 5: BASKI SANATLARI DERNEKLERİ.....	140
EK 6: YAYINLAR.....	142
EK 7: BASKI SANATLARI İLE İLGİLİ WEB SİTELERİ.....	143
EK 8: ÇAĞDAŞ BASKI SANATÇILARI.....	144

EK 1: RICHARD NOYCE İLE GÖRÜŞME

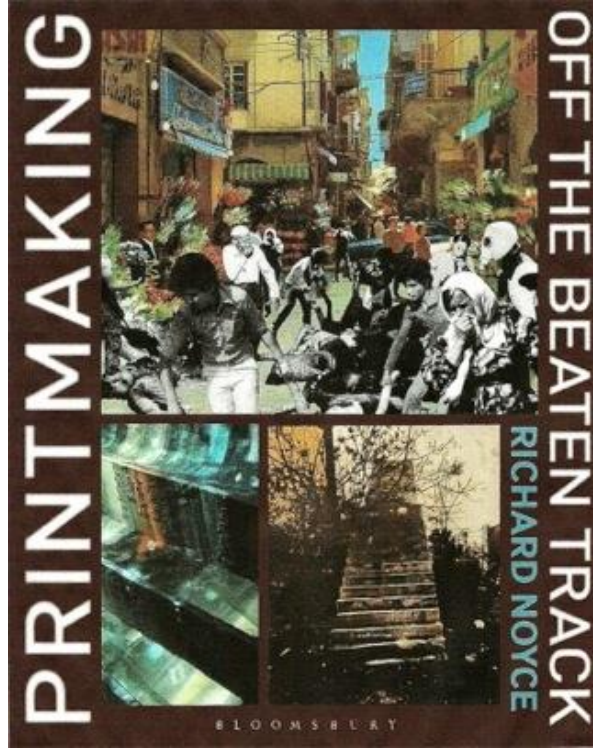
– Sizi tanıyabilir miyiz?

Adım Richard Noyce. 1944 yılında İngiltere'nin güneyindeki Chichester'da doğdum ve 1968'de mezun olduğum Portsmouth'taki Mimarlık ve Leeds'teki Tasarım bölümlerine gidene kadar bu küçük şehirde eğitim gördüm. 10 yıl İskoçya'da olmak üzere ülkenin çeşitli yerlerinde çalıştım ve bunlar çoğunlukla mimarlık ve sanat dallarıyla ilgili işlerdi. 16 yaşımdan beri şiir ve düzyazı yazıyordum ve 1985 yılında görsel sanatlarla ilgili yazmaya başladım. O zamandan bu yana, İngiltere ve Avrupa'daki sanat dergilerinde yayımlanmış sanat ve eğitim konularına ilişkin çok sayıda eleştiri yazısı yazdım, sanatçılarla röportajlar yaptım ve makaleler yazdım. 1972'de Polonya sanatına yoğun ilgi duymaya başladım ve 'Contemporary Painting in Poland' (Polonya'da Çağdaş Resim) (1995) ve 'Contemporary Graphic Art in Poland' (Polonya'da Çağdaş Grafik Sanatları) (1997) adlı iki kitap yazdım. O tarihten sonra ise uluslararası çağdaş baskiresim alanında üç adet kitap yazdım: 'Printmaking at the Edge' (Sınırdaki Baskiresim) (2006), 'Critical Mass: Printmaking Beyond the Edge' (Kritik Kitle: Sınırın Ötesindeki Baskiresim) (2010) ve 'Printmaking Off the Beaten Track' (Ücradaki Baskiresim) (2013). Çok sayıda baskı yarışmasında jüri olarak görev yapmamın yanısıra, birçok uluslararası konferansa katıldım ve dünyanın birçok yerinde dersler verip workshoplar düzenledim.

– Niçin Baskiresim alanında araştırma yapıyorsunuz?

Hayatımdaki birçok değişiklikte olduğu gibi, bu da karşıma fırsatlar çıkaran bir dizi olay sayesinde gerçekleşti. Polonya resim sanatını konu alan kitabım için araştırma yaparken, sanatçıların çoğunun baskılar da ürettiğini farkettim ve bu, Polonya sanatına dair ikinci kitabımı beraberinde getirdi. Bu kitap için yaptığım araştırma ise yıllardır süregelen bir bağım olduğu Krakow'daki Uluslararası Baskı Trienali'ni karşıma çıkardı ve bu trienal ile çok sayıda uluslararası sanatçının eserleriyle tanışma fırsatı buldum. Ve bu da çağdaş baskiresim üzerine yazdığım üç kitabı beraberinde getirdi. Niçin bu kadar büyülendiğime ve işe dahil olduğuma gelirsek, sanırım bunun nedeni, baskiresim

alanının bana içinde bulunduğumuz çağdaki görsel sanatlara dair tamamen farklı bir bakış açısı sunması ve resim ve heykel sanatından epey farklı olmasıdır. Baskiresmin uzun ve büyüleyici bir tarihe sahip olmasıdır; bu tarih, işbirliğine, yeni eserler üretmek amacıyla biraraya gelen sanatçılara ve teknisyenlere ve ayrıca yeni tekniklere fazlasıyla bağımlıdır. Uzun yıllardan beri, baskiresmi, görsel sanatların en demokratiği olarak tanımladım ve bu, benim genel dünya görüşümü fazlasıyla cezbediyor – uluslararası toplumumuz, birbirimiz hakkında değil, birbirimizle konuştuğumuz zaman daha iyi bir hal alıyor. Baskiresim, kendine has doğası gereği, işbirliğiyle ve iletişimle ilgilidir; kendilerini bir şekilde birçok insanın günlük yaşamlarının sınırında konumlandırmış ve gerçeklikle çok az ilgili olan ve giderek daha açgözlü hale gelen sanat piyasası ile bağlantılı olmuş resim ve heykel sanatından çoğu zaman çok daha direkt yollarla bu iletişim ve işbirliği gerçekleşir.

Görsel 99. Noyce, "Printmaking Off The Beaten Track" Kitap Kapağı.

– Baskiresimdeki yeni yaklaşımlar ve yeni teknolojiler hakkında ne düşünüyorsunuz?
Baskiresmin dönüşümünü nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yeni yaklaşımlar ve yeni teknolojiler, en eski atalarımızın mağara duvarlarına ellerini bastıkları zamana kadar uzanan baskının uzun gelişim süreci boyunca baskı ve baskiresimde bu zamana kadar yapılmış oldukça uzun yenilikler dizisinin sadece en sonuncularıdır. Baskiresmin tarihi, herhangi bir sanat formundan çok daha fazla, teknolojik gelişmelerle bağlantılı olmuştur. Bu süreç, geçtiğimiz yirmi-otuz yılda hız kazanmıştır ve bunun en büyük sebeplerinden biri, insanların, gezegenin diğer ucundaki kafa dengi insanlarla daha hızlı, daha direkt iletişim kurabilmesine ve görsel ve işitsel medyalara, hiç olmadığı kadar fazla dahil olabilmesine olanak sağlamış olan İnternet teknolojilerindeki hızlı gelişmelerdir. Baskiresmin dönüşümüne dair değerlendirmelerime gelirse; sanattaki tüm medyumlarda olduğu gibi, ister gerçek bir baskı isterse basılı bir kitap veya katalogdaki bir kopya ya da çalışmanın elektronik üzerindeki zahiri görüntüsü olsun, ana değerlendirmem (her zaman olduğu gibi) karşımda gördüğüm şeye dairdir. Sanatın başarısı veya başarısızlığı; sanatçının, tekniği ne olursa olsun (boyaresim, heykel, baskı, desen, fotoğraf veya video/film ya da tüm bu tekniklerin enstelasyon formunda bir kombinasyonu) eserini izleyenlere düşüncelerini, tutkularını, korkularını, inançlarını vs. aktarmanın yolunu bulabilme becerisine bağlıdır. Benim değerlendirmem öncelikli olarak, bir insan olarak başka bir insanın eserine karşı verdiğim reaksiyonu esas alır. Geleneksel asit gravürü, deneysel bir dijital teknik ya da bunların arasında başka bir teknik olsun farketmeksizin, kullanılan teknik elbette ilgi çeker. Ancak daha da önemlisi, sanatçının kullandığı teknik ve araçlar yalnızca sanatçıyı sonuca ulaştıran yollardır ve sanatçının düşünme ve çalışma üslubuna büyüleyici bir içgörü kazandırır. Sonuçta, değerlendirme yapabilmemizi sağlayan şey, duyularımız ve tecrübelerimizle tayin edebildiğimiz ve belki de kendi terminolojimizle anlamlandırabildiğimiz bir nesnedir (bir baskı veya başka bir şey). İşin içinde hiçbir sihir, hiçbir düzenbazlık yoktur; yalnızca insanları, kendilerinden öncekine karşı duyularını açmaya teşvik etme gereksinimidir. İşte benim de yazımlarımda ve konuşmalarımda yapmaya gayret ettiğim şey bu. İnternette doşalan bir söz var: "Baskiresim, seks gibi, sadece çoğaltmayla ilgili değildir." Bence bu söz, baskiresmin özünü gayet iyi yakalıyor. Bazı sanatçılar/baskiresim sanatçıları, kullandıkları tekniğin dakika detaylarına çok takılıp şunu unutuyorlar: bu yalnızca sonuca ulaşma aracı; fikir ve görüşlerini karşı tarafa aktarabildikleri bir medyum. Bazı sanatçılar ortaya çıkardıkları eseri çok az önemsiyor. İşte bu nedenle baskiresimde çok fazla eser üretmek beyhudedir ve dürüst olmak gerekirse sıkıcıdır – tutku ve bağlılık eksiktir... Fakat, tutku ve beceri biraraya geldiğinde sonuç mükemmel olabilir.

– Çağdaş baskiresimdeki geleneksel veya deneysel yaklaşımlar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Bir önceki soruda cevapladığım gibi, yeni yaklaşımları ve yeni teknolojileri takdirle karşılıyor ve bunlardan keyif alıyorum. Çünkü bunlar, baskiresmin devam etmekte olan evriminin bir parçası ve yeni çalışma ve düşünme üslupları sunuyorlar. Öte yandan, geleneksel teknolojiler kullanılarak yapılmış çalışmalardan da büyülenmeye devam ediyorum. Belki de en zor tekniklerden biri olan fakat tüm görsel sanatlar alanında en muhteşem eserlerin yaratılabildiği (ve yaratıldığı) mezotint beni özellikle büyülüyor. Ancak, ister tek başlarına isterse kombine şekilde kullanılsın, tüm teknikler özünde birbirleriyle ilişkilidir ve herhangi bir teknikle (veya birkaç teknikle birden) üretilmiş ve hem kalbe hem de akla eşit ölçüde cazip gelen eserler görmek, bu eserlerin izleyicilerini hem zorlar hem de tatmin eder. 2003 Krakow Trienali'nde jüri üyesiyken, "dijital, yalnızca başka bir baskiresim tekniğidir" diyerek sanırım diğer jüri üyelerinden bazılarını kızdırmış olabilirim. O dönemde, geleneksel baskiresim ile deneysel baskiresim arasında büyük bir uçurum vardı ve benim bakış açım, bir çeşit aykırılık, bir çeşit sapkın görüş olarak değerlendirilmişti. Neyse ki bu tutum bugün değişmiş durumda ve dijitali, şeytanın eserleri olarak görenlerin sayısı çok fazla değil. Baskiresim dünyasındaki birçok insan için ve sergilerde baskiresim eserleri görmeye gelen izleyenler için, dijital ve deneysel baskiresim "sadece başka bir teknik."

– Bugün çağdaş sanatta baskiresmin önemi ve durumu nedir?

Şunu sürekli hatırlamamız gerekiyor: geçmiş nesillere ve uzak medeniyetlere dair bildiklerimizi, ekseriyetle, atalarımızın geride bıraktıklarından öğrendik ve bunların da büyük bölümü, kağıt üzerine yazının görsel nesne formunda olduğu zamanlara aittir. Aynı şekilde, uzak zamanlara dair düşüncelerimizi, mimariye, resim sanatına ve heykel sanatına verdiğimiz reaksiyonlarla şekillendirebiliriz. Günümüzde, her türden ve ürkütücü sayıda bilgiye erişebilir durumdayız ve dünya üzerinde giderek daha fazla insan, sanat yapabilme ve bunu başkalarıyla paylaşabilme olanağına sahip oluyor. Baskiresim bu konuda özel bir karakteristiğe sahip: baskiresim, insanları ortak atölyelerde biraraya getiriyor. Burada insanlar teknikleri öğreniyor ve bir teknikle ustalaşarak ve düşüncelerini dışavurma gayesiyle sanata dönüştürmek için bir tekniği

kullanmanın yollarını araştırarak derin bir tatmin duygusu geliştiriyorlar. Ayrıca, doğasının bir parçası olan demokratikliği gereği baskılar, görsel sanatların en bütçeye uygun olan, en ekonomik ucunda yer almaya devam ediyor ve böylelikle insanlara, bir çağdaş sanat eserine sahip olma ve onu sevme olanağı tanıyor. Baskiresim sanatçıları konferanslarda veya baskı sergilerinde biraraya geldiği zaman, çok özel bir şey olabiliyor – tüm yaş ve özgeçmiş engellerini aşan gerçek bir dostluk ve birliktelik duygusu. Tüm bu sebeplerden dolayı, baskiresmin geleceğiyle ilgili optimist olabileceğimizi düşünüyorum.

Çeviri: Büşra Yakar

EK 2: MIRTA KUPFERMINE İLE GÖRÜŞME

Auschwitz'den kurtulmayı başarmış göçmenlerin kızı olan Mirta Kupfermenc, ailesinin sürgün edilmesinin ardından, Arjantin'de dünyaya geldi. Ailesi, çocuklarına savaş öncesi hayatlarını anlatacakları tüm eşyalarını kaybetti; Kupfermenc, ruhunu ve sanatını, kendisinde duyabildiği ve yaşayabildiği hikayeler ve hatıralarla besleyerek büyüdü. Bu, onun hayatını kesin surette şekillendirdi ve insan haklarına merakı başladı. Buenos Aires'teki National School of Fine Arts Pirlidiano Pueyrredon'da eğitim gördü ve yine aynı şehirdeki National School of Fine Arts Ernesto dela Cárcova'da Baskıresim Profesörü olarak Master yaptı.

Görsel 100. Kupfermenc, "Bedenim Üzerine Yazılan", Karışık Teknik, 83 cm X 90 cm, 2007.

Çok sayıda teknikte ustalaşırken ve eserleri olabildiğince eklettik - oymalar, boya resimler, heykeller, yerleştirmeler, dokumalar ve daha birçoğu - görünürken dahi, sanatçı, eserlerini sürekli olarak, bitmek tükenmek bilmez bir insanları anlama, sosyal bilinç yaratma, adalet arama, insanın acımasızlık öyküsünü unutmamak ve bizleri duyarlı insanlar olarak şekillendirebilmek amacıyla hafızayı güçlendirme ve daha iyi bir

dünyada daha iyi bir yaşam sürebilme arayışını ifade etme gereksinimiyle ilişkilendiriyor.

- Sanatınızda başlangıç noktanız nedir?

Kendi hayatım başlangıç noktam. Ailemin göç hikayesi yalnızca kişiliğimi değil, aynı zamanda eserlerimi de şekillendirdi. Göçler, kültürler, yıkılıp yeniden yapılanma öyküleri, kendim hakkında ve elbette, bununla birlikte, çok sayıda insan hakkında konuşmaya başlamak için başlangıç noktasıdır. Göçlerin kimliği ve dönüşümü, sanatsal merakımın ana merkezidir. Fark ettim ki ortada görünen sonucu değil, her zaman aynı temaları konuşuyorum.

- Biraz yaratım sürecinizden bahsedebilir misiniz?

Kendime çok güveniyorum ve ilgimi çeken her türlü durumdan ve temadan yaratıcı şeyler çıkarabiliyorum. Yaratımında edebiyat önemli bir yere sahip: bazı yazarların şiirlerini okumaktan hoşlanıyorum ve şiirlerin yalnızca sözcüklerle tarif edilebildiği görsel dünyalardan ilham alıyorum. Çok sıkı çalışıyorum ve tüm günümü atölyemde çalışarak geçiriyorum. Tek bir "şaheser" yaratmaya çalışmaktansa, benim ve başkaları için anlam ifade eden çok sayıda eser geliştirme fikrine inanıyorum. İzleyicinin, yaratıcının yaratım sürecinde aktif olması gerektiğini düşünüyorum. Bir eser siparişi aldığımda, elbette önce mekan içerisinde düşünürüm. Ama genelde kendi yolumu izler ve çalışırken bulduğum şeylerle ilgili dürüst olmaya gayret ederim.

- Baskı sanatlarının geleneğiyle ve geleceğiyle ilgili düşünceleriniz nedir?

Yeni teknolojilerin, yeni etik zorlukları beraberinde getirdiğine inanıyorum. Bize yıllar önce rehberlik etmiş kurallar, artık aynı değil ve yeni medyumlar bunun sebeplerinden biri. Özgünlük ve baskıların edisyonu tamamen değişmiş durumda. Bir dijital baskı, günümüzde bir ağaç baskıyla veya bir kuru kazımayla aynı sanatsal düzlemde duruyor.

Ve ben bunu önemsiyorum. Ben Akademi'de yetiştim, ancak şunu kabul ediyorum ve anlıyorum ki içinde yaşadığımız dünyayı her zaman yeniden anlamamız gerekiyor. Eğer dünya değişiyorsa, sanat da değişmelidir. Sınırlardan hoşlanmıyorum. Öğrencilerime her zaman, eğer sonunda elde edeceğim sonuç, diğer hiçbir baskı yöntemiyle elde edilemeyecek nitelikteyse, benim için her teknolojinin geçerli olduğunu öğretiyorum. Bu benim o teknolojinin varlığını kabul etmem için yeterli. Dünya çok büyük ve bence herkes için yer var: klasikler veya yenilikçiler için. Ben kaliteyi tercih ediyorum!!! En yüksek kalitede olduğu sürece her şeyi kabul ediyorum.

Çeviri: Büşra Yakar

EK 3: ÖZGÜN ÇALIŞMALAR

Tez kapsamında yapılan özgün baskı çalışmalarım; önemli ve önemsiz kavramından yola çıkılarak sıradanlıkların var ettiği anlar toplamının oluşturduğu hayatı irdelemektedir. Hayatın döngüsü içinde roller ve kişiler değişir oysa yaşanan hikayeler benzerdir. Yer, mekan ve figürler değişir ancak yaşam aynıdır ve hayatımızı anlar oluşturmaktadır. Günlük yaşam içerisinde gidip gelmelerimiz, başımızı kaldırdığımızda gördüklerimiz, yaptıklarımız, karşılaştıklarımız olağan şeylerdir. Ayrıntılar diyebileceğimiz bu “şeyler” hem sıradandır, hem de bizi sıradanlaştırır. Ama ipuçları ayrıntıda gizlidir ve ayrıntılar yol göstericidir.

Şablon ve ağaç baskı veya ipek baskı ve ağaç baskı gibi iki tekniği bir araya getiren çalışmalar mekanın şartları ile kurgulanarak Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü'nde sergilenmiştir. Ağaç baskı ile oluşturulan gri zemin üzerine şablon baskı ile siyah figürler basılmıştır. Siyah beyaz gri yalınlık çizgilerle kazandırılan dinamizm ve derinlik, ters ışık etkisinden yararlanılarak oluşturulan silüet figürlerle betimlenmiş, hayattan basit kareler ufak detaylarla ele alınmıştır. Çalışmalarda yer alan yürüyen figürler, büyük - küçük ilişkisi ile birbirini tekrar etmektedir.

Yaşamdan küçük, sıradan, önemsiz sayılan anları öne çıkaran çalışmalar, mekan, zaman ilişkisi göz önünde bulundurularak üretilmiş, mylar ve kağıt üzerine basılmıştır. Dikey çalışmalarda transparan yapısından ve ışık etkilerinden yararlanan mylar, anın geçiciliğine katkı sağlamış, figürlerin hareketini desteklemiştir. Aynı ağaç kalıptan yararlanan baskılar birbirini tekrar eder ancak farklılaşan figürler anın sıradanlığını, yaşamların aynılığını sadece olayların figürlerinin değiştiğini vurgulamaya çalışmaktadır. Aynı ağaç kalıp kullanılarak üretilen farklı çalışmalar hız ve tüketime dayalı çağın mantığı ile örtüşmektedir. Çalışmalar, uzun soluklu bir iş gücü gerektiren özgün baskıların üretim sürecini hızla gelişen ve değişen günümüz koşullarına adapte etme çabasının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Görsel 101. Kılıç, İsimsiz, Ağaç-Şablon Baskı, 60 cm x 120 cm, 2014.

Görsel 102. Kılıç, İsimsiz, Ağaç-Şablon Baskı, 60 cm x 120 cm, 2014.

Görsel 103. Kılıç, İsimsiz, Ağaç-Şablon Baskı, 60 cm x 120 cm, 2014.

Görsel 104. Kılıç, İsimsiz, Ağaç-Şablon Baskı, 120 cm x 60 cm, 2014.

Görsel 105. Kılıç, İsimsiz, İpek-Şablon Baskı, 50 cm x 450 m, 2014, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Görsel 106. Kılıç, İsimsiz, İpek-Şablon Baskı, 50 cm x 450 m, 2014, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Görsel 107. Kılıç, İsimsiz, Ağaç-Şablon Baskı, Her Biri 120 cm x 60 cm, 2014, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

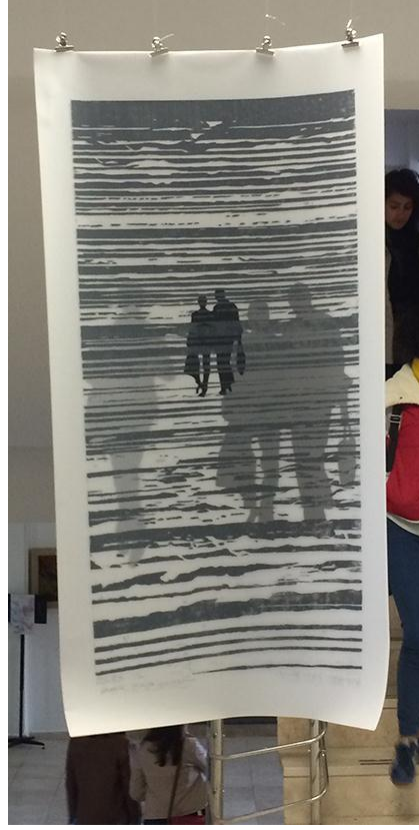
Görsel 108. Kılıç, Sanatta Yeterlik Sergisi, 2014, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Görsel 109. Kılıç, Sanatta Yeterlik Sergisi, 2014, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Görsel 110. Kılıç, Sanatta Yeterlik Sergisi, 2014, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Görsel 111. Kılıç, İsimsiz, Ağaç-Şablon Baskı, 120 cm x 60 cm, 2014, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Görsel 112. Kılıç, Sanatta Yeterlik Sergisi, 2014, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

EK 4: ULUSLARARASI ETKİNLİKLER

Uluslararası Ljubljana Baskı Sanatları Bienali (Ljubljana Biennial of Graphic Arts).

Krakow Uluslararası Baskı Sanatları Trienali'nin (International Print Triennial - Krakow).

Deneysel Proje ve Uluslararası Deneysel Baskı Sanatları Festivali (Experimental Project and International Printmaking Festival).

Tallin Baskı Trienali (Tallinn Print Triennial).

Splitgraphic Uluslararası Baskı Sanatları Bienali (Splitgraphic International Graphic Art Biennial).

Douro Uluslararası Baskıresim Bienali'ne (International Printmaking Biennial of Douro).

Guanlan Uluslararası Baskı Sanatları Bienali (Guanlan International Print Biennial).

Alman Uluslararası Baskı Sanatları Sergisi (German International Exhibition of Graphic Art)

Sofya Uluslararası Baskı Sanatı Trienali (The International Print Art Triennial - Sofia)

Varna Uluslararası Baskı Sanatları Bienali (International Print Biennial - Varna)

Lessedra Dünya Baskı Yıllığı (Lessedra World Art Print Annual).

Tetovo Uluslararası Küçük Baskıresim Bienali Sergisi (International Biennial Exhibition of Small Graphics - Tetovo)

Bitola Uluslararası Baskı Sanatı Trienali (International Triennial of Graphic Art - Bitola)

Laguna Paiva Uluslararası Miniprint Bienali (International Triennial of Graphic Art - Laguna Paiva)

BIMPE Uluslararası Minyatür Baskıresim Sergisi (International Biennial Exhibition of Small Graphics BIMPE)

Cadaqués Uluslararası Baskı Bienali (International Print Biennial – Cadaqués)

Uluslararası Küçük Gravür Salon Carburnari (International Small Print Salon Carburnari)

Łodz Miniprint Uluslararası Baskıresim Trienali (International Mini Print Triennial – Łodz)

Brest Uluslararası Miniprint ve Exlibris Trienali (Brest International Small Print and Exlibris Triennial)

Guangzhou Uluslararası Exlibris ve Miniprint Bienali (Guangzhou International Exlibris and Miniprint Biennial)

Uluslararası Tokyo Mini Print Sergisi (Tokyo International Mini-Print Triennial)

Uluslararası NBC Meshtec Tokyo İpek Baskı Bienali (NBC Meshtec Tokyo International Screen Print Biennial)

Awagami Uluslararası Baskı Sanatları Sergisi (Awagami International Miniature Print Exhibition - AIMPE)

Hida - Takayama Çağdaş Ağaç Baskı Bienali (Hida - Takayama Contemporary Woodblock-Prints Biennale)

Liege Çağdaş Baskı Sanatları Bienali (International Biennial of Contemporary Prints in Liege)

Taiwan Ulusal Güzel Sanatlar Müzesi Uluslararası Baskıresim ve Çizim Sergisi (National Taiwan Museum of Fine Arts International Biennial Print and Drawin Exhibition)

ROC Uluslararası Baskıresim ve Çizim Sergisi (The International Biennial Print Exhibit: ROC)

Bangkok Uluslararası Baskıresim ve Çizim Sergisi Trienali (Bangkok Triennale International Print and Drawing Exhibition)

Bradley Uluslararası Baskıresim ve Çizim Sergisi Bienali (Biennial Bradley International Print and Drawing Exhibition)

Kochi Uluslararası Baskı Sanatları Trienali (Kochi International Triennial Exhibition)

Trois-Rivières Çağdaş Baskı Sanatları Bienali (The Biennale internationale d'estampe contemporaine de Trois-Rivières)

Space Uluslararası Baskı Sanatları Bienali (The Space International Print Biennale)

Uluslararası Ural Baskı Sanatları Trienali (International Ural Print Triennial)

FIG Bilbao Uluslararası Çağdaş Baskı Sanatları Festivali Yarışması (The Bilbao International Contemporary Engraving Festival)

Gdynia Uluslararası Dijital Baskı Bienali (International Biennial Of Graphic Digital Arts - Gdynia)

EK 5: BASKI SANATLARI DERNEKLERİ

Uluslararası Ljubljana Grafik Sanatlar Merkezi (Ljubljana Biennial of Graphic Arts Center)

Krakow Uluslararası Baskı Trienali Derneği (International Print Triennial Society in Krakow- SMTG).

Deneysel Proje Derneği (Experimental Project).

Japonya Baskı Sanatları Derneği (Japan Print Association).

Kyoto Uluslararası Ağaç Baskı Derneği (The Kyoto International Woodprint Association – KIWA).

Özgün Baskiresim Sanatçıları Derneği

Hablar En Arte.

Frans Masereel Merkezi (Frans Masereel Centrum – Flemish Graphic Center - FMC).

Rijeka Modern ve Çağdaş Sanatlar Müzesi (Rijeka Museum of Modern and Contemporary Art – MMSU)

Achenbach Grafik Sanatlar Vakfı ve San Francisco Güzel Sanatlar Müzesi (Achenbach Graphic Arts Council)

New York Uluslararası Baskı Merkezi (International Print Center New York – PCNY)

Stüdyo İki Üç (Studio Two Three)

Tamarind Enstitüsü (Tamarind Institute)

Kala Sanat Enstitüsü (Kala Art Institute)

Philagrafika

Amerikan Baskı Sanatları Birliği (The American Print Alliance)

Avustralya Baskı Konseyi (The Print Council of Australia)

Uluslararası Baskiresim Galerici Derneği (The International Fine Print Dealers Association - IFPDA)

Fundación 'ace para el Arte Contemporáneo (ACE)

Londra Baskı Stüdyosu (London Print Studio)

Edinburgh Baskı Sanatçıları (Edinburg Printmakers)

Estampa Arte Múltiple

FigBilbao Baskı Sanatları Fuarı (FigBilbao International Print Fair)

Güney Grafik Konseyi (Southern Graphics Council)

Uluslararası Baskıresim Konferansı (SGC International Printmaking Conference)

Impact Uluslararası Baskıresim Konferansı (Impact International Printmaking Conference)

Uluslararası Mokuhanga (Ağaçbaskı) Konferansı (International Mokuhanga Conference)

EK 6: YAYINLAR

Printmaking Today

Art in Print

Print Quarterly

Contemporary Impressions

Imprint

Grabado Y Edicion

Art21, Sarah Kirk's Blog

EK 7: BASKI SANATLARI İLE İLGİLİ WEB SİTELERİ

Artists Alliance

Association of Print Scholars

Brodsky Centre for Innovative Editions, USA

Brooklyn Street Art

Duckprint Fine Art Limited Editions, Australia

East London Printmakers, UK

Experimental Non-Toxic Printmaking, Denmark

Inkteraction

MOMA's Print Collection

National Union of Artists of Ukraine

Non-Toxic Print

Norwich Print Fair, UK

PeopleofPrint

Printmakers Council, UK

Printmakers of 'Etsy'

Printeresting

Prints & Printmaking, Australia/Asia/Pacific

Silk Cut Linocut Awards, Australia

Waterbased Inks, USA

Woman Printmakers of Austin, USA

World Printmakers, International

EK 8: AĐDAŐ BASKI SANATILARI

Alexia Tala,

Amy Sterly,

Aine Scannell,

Adriane Herman,

Alicia Candiani,

Ardan Ozmenoglu,

Arunas Gelunas,

Alicia Candiani,

Adriane Herman,

Anne Heyvaert,

Anne Desmet,

Banksy,

Barthelemy Toguo,

Brian Jones,

Bodo Korsig,

Barbara Balfour,

Barbara Kruger,

Barbara Zeigler,

Beauvais Lyons,

Betsabeé Romero,

Betz Scott,

Brian Reeves,

Cat Picton Phillipps,

Catherine Yass,
Cecilia Bakker,
Cecile Boucher,
Chang-Soo Kim,
Charlotte Hodes,
Chiara Giorgetti,
Chila Kumari Burman,
Christiane Baumgartner,
Christina Hallstrom,
Christoph Loos,
Crystal Wagner
Dan Hays,
Dan Welden,
Daryl Vocat,
Damien Hirst,
Dave Best,
Devorah Sperber,
Davida Kidd,
Dorothy Krause,
Eduardo Paolozzi,
Edvin Dragičević,
Egidijus Rudinskas,
Emma Stibbon,
Endi Poskovich,

Faile,
Felix Gonzalez Tores,
Grzegorz Banaszkiwicz,
Helen Frederick,
Helena Horalkova,
Hasan Kiran,
Hanna Haska,
Hugh Merrill,
Hugo Besard,
Ingrid Ledent,
Irena Keckes
Iwona Abrams,
Jan Hendrix,
Janet Curley Cannon,
Jeon Joonho,
Jim Gislason,
John Graham,
Joscelyn Gardner,
Joan Hall,
Joe Tilson,
John Hitchcock,
Jessica Meuninck-Ganger,
Julian Opie,
Justseeds,
Jelena Sredanovic,

John Utting,
Joris Martens
Kara Walker,
Karen Kunc
Kestutis Vasiliunas,
Kiki Smith,
Klavs Weiss,
Koichi Kiyono,
Konstantin Khudyakov,
Libby Hague,
Lisa S. Bulawsky
Liz Ingram,
Leonie Lane,
Laura Berman,
Lisa Bulawsky,
Lina Rica,
Lynne Allen,
Małgorzata Warlikowska,
Marko Blažo,
Marilène Oliver,
Marjan Eggermont,
Maria Anna Parolin,
Marjan Eggermont,
Megan Fishpool,
Michael Craig-Martin,

Michael Reed,
Michael Schneider,
Michael Wegerer,
Michiko Suzuki,
Mick Moon,
Milos Dordevic,
Mirta Kupferminc,
Modhir Ahmed,
Monika Lozinska-Lee,
Naoji Ishiyama,
Nathaniel Stern,
Nicola Lopez,
Nobuhiro Nakanishi,
Paul Coldwell,
Paula Roland,
Orit Hofshi,
Oscar Muños,
Patricia Villalobos Echeverria,
Pete Williams,
Peter Blake,
Peter Halley,
Peter Kennard,
Philip Garrett,
Ruta Spelskyte
Randy Bolton,

Regina Silveria,
Renee Green,
Rebecca Beardmore,
Redas Dirzys,
Rob Swainston,
Richard Woods,
Ryan Mcginnes,
Sandy Sykes,
Sang-gon Chung,
Scarlet Massel,
Scott Betz,
Shaurya Kumar,
Simon Patterson,
Susan Collins,
Swoon,
Taida Jasarevic,
Tammam Azzam,
Terry Winters,
Tim Head,
Thomas Kilpper,
Valgerdur Hauksdóttir,
Virgil Marti,
Vito Acconci,
Wayne Eastcott,
Wenda Gu,

Willie Cole,

Wieslaw Haladaj,

Yuan Goang-Ming,

Xenofon Sachinis,

Xu Bing,

KAYNAKÇA

- Acton, D. (1990). A Spectrum of Innovation: Color in American Printmaking, 1890-1960, Hong Kong: W. W. Norton & Co Inc; 1 edition.
- Antment, A. (2008) 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar (Sanatçılardan Yazılar ve Açıklamalarla). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Atakan, N. (2009). Sanatta Alternatif Arayışlar. İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları.
- Beddard, H., Dodds, D. (2009). V&A Pattern: Digital Pioneers: (Hardcover with CD) V&a Pattern, London: Victoria & Albert Museum; Har/Cdr edition.
- Bell, J. (2009). Sanatın Yeni Tarihi, İstanbul: NTV / Referans.
- Benjamin, W. (2008) Pasajlar. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları / Kâzım Taşkent Klasik Yapıtlar.
- Berger, J. (2012) PUSH Print: 30+ Artists Explore the Boundaries of Printmaking. PUSH Series, New York: Lark Crafts; 1 edition.
- Canelas, N. (2013). Global Print 2013, Uluslararası Sergi Kataloğu, Portekiz.
- Catanese, P., Geary, A. (2012). Post-Digital Printmaking: CNC, Traditional and Hybrid Techniques. London: A&C Black.
- Cherix, C., Conaty, K., Suzuki, S. (2012). Print/Out: 20 Years in Print. New York: The Museum of Modern Art.
- Coldwell, P. (2010) Printmaking: A Contemporary Perspective. London: Black Dog Publishing.
- Coşkun, R. (2014). Teknolojinin Olanakları ile Değişen Sanat Alanı. Anadolu Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi, Sayı: 6 : 76–88.
- Dönmezer, S. (2013). Türkiye'de Baskıresmin Üzerine Bir Analiz. İstanbul: Murat Kitabevi / Sanat Dizisi.
- Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi (3 Cilt Takım). (1997). İstanbul: Kolektif Yapı Endüstri Merkezi Yayınları / Sanat Dizisi.
- Farthing, S. (2008) Sanatın Tüm Öyküsü. İstanbul: Hayalperest Yayınevi.

- Fineberg, J. (2014).1940'tan Günümüze Sanat (Varlık Stratejileri). İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları.
- Fishpool, M. Hybrid Prints (2009) Printmaking Handbooks, London: A & C Black Publishers Ltd.
- Germaner, S., 1960 Sonrası Sanat. İstanbul: Kabalcı Yayınevi / Sanat Dizisi.
- Grabowski, B., Fick, B. (2012). Baskıresim (Kapsamlı Materyaller ve Teknikler Rehberi) İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları.
- Hartill, B., Clarke, R. (2005) Collagraphs and Mixed-Media Printmaking. Printmaking Handbooks, London: A&C Black.
- Hughes, A. D., Vernon-Morris, H. (2008). The Printmaking Bible: The Complete Guide to Materials and Techniques, San Francisco: Chronicle Books.
- Kıran, H. (2010). Ağaç Baskı Sanatı. Ankara: Bellek Yayınları.
- Kuitinen, R. (2011). Street Art: Contemporary Prints. London: Victoria & Albert Museum; First Edition edition.
- Little, S. (2006). İzmler Sanatı Anlamak (...İzmler Sanatı Anlamak). İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Lynton, N. (2009). Modern Sanatın Öyküsü. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- MacPhee, J. (Editor) (2009). Paper Politics: Socially Engaged Printmaking Today. London: PM Press; First Edition edition.
- Noyce, R. (2014). Printmaking Off the Beaten Track. London: Bloomsbury Visual Arts.
- Noyce R. (2006). Printmaking at the Edge: 45 Artists: 16 Countries: A New Perspective. London: A&C Black.
- Noyce R. (2011). Critical Mass: Printmaking Beyond the Edge. London: A&C Black.
- Pogue, D. (2012). Printmaking Revolution: New Advancements in Technology, Safety, and Sustainability. New York: Watson-Guptill.
- Rainbird, S. (2005). Print Matters: The Kenneth E. Tyler Gift. London: Tate.
- Ross, J. (1991) The Complete Printmaker: Techniques, Traditions, Innovations. London: Free Press; Rev Exp edition.

- Özel Sağlamtimur, Z. (2010). Dijital Sanat. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 3 : 213–238.
- Saff, D., Sacilotto, D., Gilbert, R. (Editor) (1978). Printmaking: History and Process. Holt, London: Rinehart and Winston.
- Saunders, G., Miles, R. (2006). Prints Now: Directions and Definitions. London: Victoria & Albert Museum.
- Simmons, R. (2002). Dictionary of Printmaking Terms. Printmaking Handbooks, London: A&C Black.
- Sözen, M., Tanyeli, U. (2011). Sanat Kavramı ve Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitabevi / Büyük Fikir Kitapları Dizisi.
- Stallabrass, J. (2013). Sanat A.Ş. Çağdaş Sanat ve Bienaller. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Suzuki, S. (Editor) (2012). What is a Print?. New York: The Museum of Modern Art.
- Şahiner, R. (2008). Sanatta Postmodern Kırılmalar ya da Modernin Yapıbozumu. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi / Araştırma - İnceleme Dizisi.
- Tala, A. (2011) Installations and Experimental Printmaking. Printmaking Handbooks London: A&C Black.
- Tallman S. (1996). The Contemporary Print: From Pre-Pop to Postmodern. London: Thames & Hudson.
- Whale, G., Barfield, N. (2001). Digital Printmaking. Printmaking Handbooks, London: Watson-Guption.
- Wye, D., Figura, S., Judith H., Livasgani, R., Montgomery, H., Roberts, J., Suzuki, S., Weitman, W. (2004). Artists & Prints: Masterworks from the Museum of Modern Art. New York: The Museum of Modern Art.
- Wye, D., Weitman, W. (2006). Eye on Europe. New York: The Museum of Modern Art.
- Yılmaz, M. Modernizmden Postmodernizme Sanat Mehmet Yılmaz Ankara: Ütopya Yayınları / Sanat Dizisi.

İNTERNET KAYNAKLARI

Uluslararası Ljubljana Baskı Sanatları Bienali

http://www.mglc-lj.si/eng/the_biennial/about_the_biennial (Erişim Tarihi: 23.08.2014).

Krakow Uluslararası Baskı Bienali

<http://www.triennial.ee/history/> (Erişim Tarihi: 23.08.2014).

Splitgraphic Uluslararası Baskı Sanatları Bienali

<http://www.splitgraphic.hr/en/news/> (Erişim Tarihi: 23.08.2014).

Guanlan Uluslararası Baskı Sanatları Bienali

<http://www.guanlanprints.com> (Erişim Tarihi: 23.08.2014).

Deneysel Proje Derneği

<http://www.experimentalproject.ro/about.html> (Erişim Tarihi: 23.08.2014).

Kyoto Uluslararası Ağaç Baskı Derneği

<http://www.kiwa.net> (Erişim Tarihi: 23.08.2014).

Özgün Baskiresim Sanatçıları Derneği

http://www.ozgunbaskiresimsanaticilari.com/online/index.php?route=information/information&information_id=4 (Erişim Tarihi: 22.08.2014).

Hablar En Arte

<http://www.hablarenarte.com/en/quienessomos/> (Erişim Tarihi: 22.08.2014).

Frans Masereel Centrum

<http://fransmasereelcentrum.be/en/> (Erişim Tarihi: 22.08.2014).

Rijeka Modern ve Çağdaş Sanatlar Müzesi

<http://www.mmsu.hr/Default.aspx?sec=36> (Erişim Tarihi: 22.08.2014).

Achenbach Grafik Sanatlar Vakfı ve San Francisco Güzeli Sanatlar Müzesi

<http://www.achenbach.org/about-us.html> (Erişim Tarihi: 22.08.2014).

New York Uluslararası Baskı Merkezi

<http://www.ipcny.org/node/1826> (Erişim Tarihi: 24.08.2014).

Stüdyo Two Three

<http://printrva.org/history> (Erişim Tarihi: 24.08.2014).

Tamarind Enstitüsü

<http://tamarind.unm.edu/about-us/2-what-is-tamarind-institute> (Erişim Tarihi: 24.08.2014).

Kala Sanat Enstitüsü

<http://www.kala.org/about/about.html> (Erişim Tarihi: 24.08.2014).

Philagrafika

<http://www.philagrafika.org/mission-and-staff.html> (Erişim Tarihi: 21.08.2014).

Amerikan Baskı Sanatları Birliği

<http://www.printalliance.org> (Erişim Tarihi: 21.08.2014).

Avustralya Baskı Konseyi

<http://www.printcouncil.org.au> (Erişim Tarihi: 21.08.2014).

Uluslararası Baskıresim Galerici Derneği

http://www.ifpda.org/content/about_us/mission (Erişim Tarihi: 21.08.2014).

Fundación 'ace para el Arte Contemporáneo

http://www.proyectoace.org/en_donations (Erişim Tarihi: 21.08.2014).

Londra Baskı Stüdyosu

<http://www.londonprintstudio.org.uk/about-us/> (Erişim Tarihi: 21.08.2014)

Edinburgh Baskı Sanatçıları

<http://www.edinburghprintmakers.co.uk/about-edinburgh-printmakers> (Erişim Tarihi: 21.08.2014).

Estampa Arte Múltiple

<http://www.estampa.org> (Erişim Tarihi: 21.08.2014).

Güney Grafik Konseyi

<http://sgcinternational.org> (Erişim Tarihi: 21.08.2014).

Impact Uluslararası Baskıresim Konferansı

<http://www.conf.dundee.ac.uk/impact8/home/> (Erişim Tarihi: 21.08.2014).

Uluslararası Mokuhanga (Ağaçbaskı) Konferansı

<http://www.mokuhanga.jp> (Erişim Tarihi: 20.08.2014).

Printmaking Today

<http://www.cellopress.co.uk> (Erişim Tarihi: 20.08.2014).

Art in Print

<http://artinprint.org/index.php/about> (Erişim Tarihi: 20.08.2014).

Print Quarterly

<http://www.printquarterly.com> (Erişim Tarihi: 20.08.2014).

Contemporary Impressions

<http://www.printalliance.org> (Erişim Tarihi: 26.08.2014).

Imprint

<http://www.printcouncil.org.au/imprint> (Erişim Tarihi: 26.08.2014).

Grabado Y Edicion

<http://www.grabadoyedicion.com/About.aspx> (Erişim Tarihi: 26.08.2014).

ART21, Sarah Kirk, Blog

<http://blog.art21.org/2012/07/06/ink-paper-feast-in-new-york/#.VDQz0L5oBVg>
(Erişim Tarihi: 26.08.2014).

Print Resonance

http://www.bangkokpost.com/lifestyle/25588_info_print-resonance.html (Erişim Tarihi: 26.08.2014).

Japonya Baskı Sanatları Derneği

<http://www.hangakyoukai.com/index>. (Erişim Tarihi: 26.08.2014).

Uluslararası Grabado Çağdaş Baskı Festivali

www.figbilbao.com, www.casafalconieri.it (Erişim Tarihi: 26.08.2014).

Douro Uluslararası Baskiresim Bienali

<http://www.douro-gravura.org/main.html> (Erişim Tarihi: 26.08.2014).

Kutadgu, Ardan Özmenoğlu Hakkında

<http://www.womentr.com/aktuel/gorsel-sanatlar/new-yorkta-bircogunun-icinden-tek.html#pos=897>